

RHIGAS VÉLESTINLIS

'EUVRES RÉVOLUTIONNAIRES

Traduction: Dimitris Pantélodimos
Introduction, Édition: Dimitris Karabéropoulos

ΤΑ ΕΠΑΝΑΣΤΑΤΙΚΑ

ΕΠΑΝΑΣΤΑΤΙΚΗ ΠΡΟΚΗΡΥΞΗ
ΤΑ ΔΙΚΑΙΑ ΤΟΥ ΑΝΘΡΩΠΟΥ
ΤΟ ΣΥΝΤΑΓΜΑ
ΘΟΥΡΙΟΣ

ŒUVRES RÉVOLUTIONNAIRES

PROCLAMATION RÉVOLUTIONNAIRE
LES DROITS DE L' HOMME
LA COSTITUTION
THOURIOS - CHANT DE GUERRE

ΡΗΓΑ ΒΕΛΕΣΤΙΝΛΗ

ΤΑ ΕΠΑΝΑΣΤΑΤΙΚΑ

ΕΠΑΝΑΣΤΑΤΙΚΗ ΠΡΟΚΗΡΥΞΗ
ΤΑ ΔΙΚΑΙΑ ΤΟΥ ΑΝΘΡΩΠΟΥ
ΤΟ ΣΥΝΤΑΓΜΑ
ΘΟΥΡΙΟΣ

Μετάφραση: Δημήτριος Παντελοδήμος
Επιμέλεια, Εισαγωγή: Δημήτριος Καραμπερόπουλος

ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΗ ΕΤΑΙΡΕΙΑ ΜΕΛΕΤΗΣ
ΦΕΡΩΝ-ΒΕΛΕΣΤΙΝΟΥ-ΡΗΓΑ
ΑΘΗΝΑ 2002

RHIGAS VÉLESTINLIS

**ŒUVRES
RÉVOLUTIONNAIRES**

PROCLAMATION RÉVOLUTIONNAIRE
LES DROITS DE L' HOMME
LA CONSTITUTION
THOURIOS - CHANT DE GUERRE

Traduction: Dimitris Pantélodimos
Introduction, Édition: Dimitris Karabéropoulos

SOCIÉTÉ SCIENTIFIQUE DES ÉTUDES
SUR PHÈRES - VÉLESTINO - RHIGAS
ATHÈNES 2002

ŒUVRES RÉVOLUTIONNAIRES, Athènes 2002

ISBN: 960-87458-2-9

TRADUCTION:

Dimitris Pantélodimos
Professeur à l' Université d' Athènes

DIRECTEUR DE L' ÉDITION:

Dimitris Karabéropoulos
Docteur en Histoire de la Médecine
Président de la Société Scientifique
des Études sur Phères - Vélestino - Rhigas

SOCIÉTÉ SCIENTIFIQUE DES ÉTUDES SUR PHÈRES - VÉLESTINO - RHIGAS

3, rue Miltiadou - 145 62 Kifissia - Athènes, Grèce

Tel. et Fax: 210-8011.066

www.rhigassociety.gr

e-mail: karamber@otenet.gr

ΤΑ ΕΠΙΛΑΝΑΣΤΑΤΙΚΑ, Αθήνα 2002

ISBN: 960-87458-2-9

ΕΠΙΜΕΛΕΙΑ ΕΚΔΟΣΕΩΣ:

Δημήτριος Καραμπερόπουλος
Διδάκτωρ Ιστορίας της Ιατρικής
Πρόεδρος Επιστημονικής Εταιρείας Μελέτης Φερών-Βελεστίνου-Ρήγα

ΚΑΛΛΙΤΕΧΝΙΚΗ ΕΠΙΜΕΛΕΙΑ:

Γραφικές Τέχνες ΔΟΜΗ Ο.Ε. Τηλ.: 210-9310605 Fax: 210-9344407

ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΗ ΕΤΑΙΡΕΙΑ ΜΕΛΕΤΗΣ ΦΕΡΩΝ-ΒΕΛΕΣΤΙΝΟΥ-ΡΗΓΑ

Μιλτιάδου 3 - 145 62 Κηφισιά - Αθήνα

Τηλ. & Fax: 210-8011.066

www.rhigassociety.gr

e-mail: karamber@otenet.gr

ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΔΙΑΘΕΣΗ:

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΣΤΑΜΟΥΛΗ Α.Ε.

Αβέρωφ 2 - 104 33 Αθήνα. Τηλ.: 210-5238305 (5 γραμμές) Fax: 210-5238959

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

Πρόλογος	8
Εισαγωγή: Ρήγας Βελεστινλής	12
Επαναστατική Προκήρυξη	60
Τα Δίκαια του Ανθρώπου	70
Το Σύνταγμα	94
Θούριος	150

TABLE DES MATIÈRES

Avant - Propos	9
Introduction: Rhigas Vélestinlis	13
Proclamation Révolutionnaire	61
Les Droits de l' Homme	71
La Constitution	95
Thourios - Chant de guerre	151

ΠΡΟΛΟΓΟΣ

Η Επιστημονική Εταιρεία Μελέτης Φερών-Βελεστίνου-Ρήγα με χαρά και συγκίνηση κυκλοφορεί στη Γαλλική γλώσσα το έργο του επαναστάτη του Βαλκανικού χώρου Ρήγα Βελεστινλή, *Τα Επαναστατικά*, στα οποία περιλαμβάνονται η Επαναστατική Προκήρυξη, Τα Δίκαια του Ανθρώπου, Το Σύνταγμα και ο Θούριος. Το 1797, τέσσερα χρόνια μετά το Γαλλικό Σύνταγμα του 1793, ο Ρήγας το μεταφράζει στην ελληνική γλώσσα με μερικές σημαντικές προσθήκες, με σκοπό να έχει έτοιμο τον δημοκρατικό τρόπο διακυβέρνησης, τη «Νέα Πολιτική Διοίκηση», για την μετά την επανάσταση δημιουργία της δημοκρατικής του πολιτείας στον βαλκανικό χώρο.

Τα Επαναστατικά αυτά κείμενα του Ρήγα έχουν ήδη μεταφρασθεί κατά σειράν έκδοσης στη Βουλγαρική, Ρουμανική, Σερβική, Ιταλική, Αλβανική, Ρωσική και Αγγλική γλώσσα ενώ ακολουθεί η έκδοσή τους στη Γερμανική και Ισπανική. Αποτέλεσμα των μεταφράσεων και εκδόσεων αυτών είναι οι πολιτικοκοινωνικές αντιλήψεις του Ρήγα να γίνονται ευρύτερα γνωστές στο βαλκανικό και ευρωπαϊκό χώρο, να εισάγονται στην εθνική βιβλιογραφία της κάθε χώρας και να είναι προσσιτές στους ιστορικούς και μελετητές. Κατ' αυτόν τον τρόπο συμβάλλουμε στη μελέτη και προβολή του έργου του επαναστάτη και οραματιστή Ρήγα Βελεστινλή (1757-1798). Η προσπάθειά μας αυτή είναι ένας από τους βασικούς σκοπούς της Επιστημονικής μας Εταιρείας, η οποία επί πλέον ενισχύεται με τη διοργάνωση Διεθνών Συνεδρίων (έχουν μέχρι τώρα διοργανωθεί τρία: Α' 1986, Β' 1992, Γ' 1997), την έκδοση του συνόλου των έργων του καθώς και μελετών ειδικών επισημώνων.

Στην παρούσα έκδοση προτάσσεται ένα εισαγωγικό κατατοπιστικό κείμενο για τη ζωή και το έργο του Ρήγα, που συμβάλλει στην κατανόηση των Επαναστατικών του κειμένων, των σχεδίων του για την επανάσταση κατά της τυραννίας και τη δημιουργία μιας δημοκρατικής πολιτείας στον βαλκανικό χώρο, στον οποίο όλοι οι λαοί θα ζουν αρμονικά χωρίς διάκριση θρησκείας και γλώσσας. Στο τέλος του βιβλίου παρατίθενται μερικές εικόνες και παραστάσεις από τα έργα του Ρήγα και την απήχηση της επαναστατικής του δράσης.

Για την παρούσα έκδοση εκφράζονται θερμές ευχαριστίες εκ μέρους της Επιστημονικής Εταιρείας Μελέτης Φερών-Βελεστίνου-Ρήγα στον καθηγητή του Πανεπιστημίου Αθηνών κ. Δημήτριο Παντελοδήμο, ο οποίος προθύμως και αφιλοκερδώς ανέλαβε να μεταφράσει στη Γαλλική γλώσσα τα πολιτικά κείμενα του Ρήγα και να αποδώσει τον επαναστατικό παίχνα Θούριος.

Πιστεύουμε ότι με την πολλαπλή έκδοση των Επαναστατικών ε-

AVANT-PROPOS

La Société Scientifique des Études sur Phères - Vélestino - Rhigas éprouve une grande joie et une émotion ineffable en publiant la traduction française de l'ouvrage du révolutionnaire de l'espace balkanique Rhigas Vélestinlis, *Les Révolutionnaires*, qui comprennent La Déclaration révolutionnaire, Les Droits de l'Homme, La Constitution et Le Chant de guerre. En 1797, quatre ans après la publication de la Constitution Française de 1793, Rhigas traduit le texte français en grec moderne, avec quelques additions importantes, afin de fixer le régime démocratique de gouvernement pour l'état républicain qui serait formé dans l'espace des Balkans après l'insurrection.

Les ouvrages révolutionnaires de Rhigas ont déjà été traduits, par ordre chronologique, en bulgare, serbe, italien, albanais, russe et anglais et va suivre la traduction en allemand et en espagnol. Ces traductions visent à diffuser dans les pays balkaniques et européens les conceptions politiques et sociales de Rhigas, à enrichir la bibliographie nationale et à rendre ses ouvrages plus accessibles aux historiens et aux chercheurs. De cette façon nous contribuons à l'étude et à la diffusion de l'œuvre du grand révolutionnaire Rhigas Vélestinlis (1757-1798), objectif essentiel de notre Société Scientifique que nous essayons, par ailleurs, de réaliser par l'organisation de Congrès Internationaux (1986, 1992 et 1997), par l'édition de ses œuvres, ainsi que par la publication d'études spéciales des auteurs compétents.

La présente édition est précédée d'une introduction préliminaire sur la vie et l'œuvre de Rhigas qui contribue à la compréhension de ses ouvrages révolutionnaires, de ses projets d'insurrection contre la tyrannie et de création d'un vaste état démocratique aux Balkans dans lequel vivraient tous les peuples harmonieusement et sans distinction de langue ou de religion. A la fin du livre sont insérées quelques planches qui représentent des œuvres de Rhigas et le retentissement de son action révolutionnaire.

Pour la présente édition la Société Scientifique des Études sur Phères-Vélestino-Rhigas adresse ses remerciements les plus sincères au professeur de l'Université d'Athènes M. Dimitris Pantélodimos qui a gracieusement accepté de traduire en français les ouvrages politiques de Rhigas, ainsi que son péan révolutionnaire Thourios.

Nous croyons que par les éditions multiples des ouvrages révolutionnaires est consolidée notre conviction que les principes démocratiques dans l'

ΠΡΟΛΟΓΟΣ

δραιώνεται η πεποίθηση, ότι οι δημοκρατικές αρχές στη διαχείριση των κοινών χωρίς διάκριση γλώσσας και θρησκείας (άρθρο 7 του Συντάγματος) είχαν γίνει όραμα πριν από δύο αιώνες από τον Ρήγα Βελεστινλή, στοιχείο που στις μέρες μας βιώνεται με την δημοκρατική κατάκτηση της Ενωμένης Ευρώπης.

Δημήτριος Καραμπερόπουλος
Διδάκτωρ Ιστορίας της Ιατρικής
Πρόεδρος Επιστημονικής Εταιρείας Μελέτης
Φερών-Βελεστίνου-Ρήγα

AVANT-PROPOS

exercice du pouvoir, sans distinction de langue ni de religion (article 7 de la Constitution), formaient, il y a deux siècles, la vision de Rhigas qui de nos jours constitue l'une des conquêtes démocratiques de l' Union Européenne.

Dimitris Karabéropoulos
Docteur en Histoire de la Médecine
Président de la Société Scientifique
des Études sur Phères - Vélestino - Rhigas

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

ΡΗΓΑΣ ΒΕΛΕΣΤΙΝΛΗΣ

(1757-1798)

INTRODUCTION

RHIGAS VÉLESTINLIS

(1757-1798)

Στα χρόνια της σκλαβιάς, όταν η Θεσσαλία στέναζε κάτω από την τυραννία του Σουλτάνου, γεννήθηκε το 1757 ο Ρήγας Βελεστινλής¹ από ντόπιους γονείς στο Βελεστίνο Μαγνησίας, όπου βρίσκονται τα ερείπια της αρχαίας πόλεως των Φερών. Το βαπτιστικό του όνομα ήταν «Ρήγας», όνομα που συνηθιζόταν στην περιοχή του Βελεστίου και του Πηλίου, ενώ ως επώνυμο, κατά τη συνήθεια των λογίων της εποχής του, χρησιμοποίησε το «Βελεστινλής»² από το όνομα του τόπου όπου γεννήθηκε.

Στη γενέτειρά του θα άγγιξε τα λείψανα της αρχαίας πόλης του Αδμήτου και του Ιάσονα των Φερών. Εκεί θα ένωσε τη σημασία, που έχει στην αυτοσυνειδησία η γνώση της ένδοξης ιστορίας των

-
1. Για τη ζωή και το έργο του Ρήγα παραπέμπουμε στην επιλεκτική βιβλιογραφία: É. Legrand, Documents inédits concernant Rhigas Vélestinlis et ses compagnons de martyre tirés des archives de Vienne en Autriche, Paris 1892. Σπ. Λάμπρου, Αποκαλύψεις περί του μαρτυρίου του Ρήγα, Αθήνα 1892. Αρ. Dascalakis, Les Oeuvres des Rhigas Vélestinlis, étude bibliographique, Paris 1937. Αρ. Dascalakis, Rhigas Vélestinlis, la Révolution Française et les préludes de l' Indépendance Hellénique, Paris 1937. Αρ. Dascalakis, «Thourios Hymnos» le chant de la liberté de Rhigas Vélestinlis», Balkan Studies, vol. 4, 1963, p. 315-346. Nestor Camarianos, «Rhigas Vélestinlis, compléments et corrections concernant sa vie et son activité», Revue des Études Sud-Est Européennes, vol. 18, 1980, p. 688-719, vol. 19, 1981, p. 42-69. Λεάνδρου Βρανούση, Ρήγας, Βασική Βιβλιοθήκη αρ. 10, Αθήνα [1954]. Λ. Βρανούση, «Η σημαία, το εθνόσημο και η σφραγίδα της “Ελληνικής Δημοκρατίας” του Ρήγα», Αθήνα 1992. Ανάτυπο από τον 8ον τόμο του Δελτίου Εραλδικής και Γενεαλογικής Εταιρείας Ελλάδος, σελ. 347-388. Νικ. Πανταζοπούλου, Μελετήματα για τον Ρήγα Βελεστινλή, Επιστημονική Εταιρεία Μελέτης Φερών-Βελεστίου-Ρήγα, β' έκδ., Αθήνα 1998. C. M. Woodhouse, Rhigas Velestinlis. The proto-martyr of Greek Revolution, 1995. Σημειώνουμε ότι οι πρώτες βιογραφίες του Ρήγα Βελεστινλή γράφονται στις Γαλλικές Εγκυκλοπαίδειες Dictionnaire universel, historique, critique et biographique, τόμ. XIX, 9e édition, Paris 1812, σελ. 464 και εξ. και Biographie ancienne et moderne, Paris 1824, τόμ. 37, σελ. 477-479. Βλ. D. N. Pantelodimos, «Από τον πρώτο βιογράφο στον πρώτο ανδριάντα του Ρήγα Βελεστινλή», στον τόμο Irini Tsamadou-Jacoberger (éd.), Mélanges offerts à Astérios Argyriou, L' Harmattan, Paris, 2000, σελ.. 233-245.
 2. Σχετικά με το όνομα και την καταγωγή του Ρήγα Βελεστινλή βλ. Λεάνδρου Βρανούση, Ρήγας, ό.π. σελ 266, υποσ. 1. Δημητρίου Καραμπερόπουλου, Όνομα και καταγωγή του Ρήγα Βελεστινλή, έκδ. Επιστημονικής Εταιρείας Μελέτης Φερών-Βελεστίου-Ρήγα, β' έκδοση, Αθήνα 2000.

Dans les années d' esclavage, au moment où la Thessalie soupirait sous la tyrannie du Sultan, est né, en 1757, Rhigas Vélestinlis¹, de parents autochtones à Vélestino de Magnésie, où se trouvent les ruines de la cité antique de Phères. Son nom de baptême était «Rhigas», prénom courant dans la région de Vélestino et de Pélion, alors que comme nom patronymique, selon l' habitude des gens de lettres de son époque, il a utilisé «Vélestinlis»², du nom du lieu de sa naissance.

Dans son pays natal il a dû toucher les reliques de la cité antique d' Admète et de Jason de Phères. Là il a dû sentir l' importance qu' a dans la conscience de soi la connaissance de l' histoire glorieuse de ses

-
1. Sur la vie et l' œuvre de Rhigas Vélestinlis voir (bibliographie sélective): E. Legrand, Documents inédits concernant Rhigas Vélestinlis et ses compagnons de martyr tirés des archives de Vienne en Autriche, Paris 1892. Sp. Lambros, Αποκαλύψεις περί του μαρτυρίου του Ρήγα, Athènes 1892. Ap. Dascalakis, Les Oeuvres de Rhigas Vélestinlis, étude bibliographie, Paris 1937. Ap. Dascalakis, Rhigas Vélestinlis, La révolution française et les préludes de l' Indépendance Hellénique, Paris 1937. Ap. Dascalakis, "Thourios Hymnos le chant de la liberté de Rhigas Vélestinlis", Balkan Studies, vol. 4, 1963, p. 315 - 346. Nestor Camariano, «Rhigas Vélestinlis, compléments et corrections concernant sa vie et son activité», Revue des Études Sud-Est Européennes, vol. 18, 1980, p. 688-719, vol. 19, 1981, p. 42-69. Léandros Vranoussis, Rhigas, Βασική Βιβλιοθήκη, no. 10, Athènes [1954]. L. Vranoussis, «Η σημαία, το εθνόσημο και η σφραγίδα της "Ελληνικής Δημοκρατίας" του Ρήγα», Athènes 1992. Tirage à part du 8e vol. du Δελτίου Εραλδικής και Γενεαλογικής Εταιρείας Ελλάδος, p. 347 - 388. Nicolas Pantazopoulos, Μελετήματα για τόν Ρήγα Βελεστινλή, Societé Scientifique des Etudes sur Phères - Vélestino - Rhigas, 2e éd., Athènes 1998. C. H. Woodhouse, Rhigas Vélestinlis. The proto-martyr of Greek Revolution, 1995. Notons que les premières biographies de Rhigas Vélestinlis sont insérées dans les Encyclopédies françaises Dictionnaire universel, historique, critique et biographique, T. XIX, 9e édition, Paris 1812, p. 464 et Biographie ancienne et moderne, Paris 1824, T. 37, p. 477 - 479. Cl. D. N. Pantelodimos, «Από τον πρώτο βιογράφο στον πρώτο ανδριάντα του Ρήγα Βελεστινλή», in Irini Tsamadou - Jacobberger (éd.). Mélanges offerts à Astérios Argyriou, L' Harmattan, Paris 2000, p. 233 - 245.
 2. En ce qui concerne le nom et l' origine de Rhigas Vélestinlis, voir L. Vranoussis, op. cit., p. 266, note 1. Dimitris Karabéropoulos, Όνομα και καταγωγή του Ρήγα Βελεστινλή, éd. de la Societé Scientifique des Etudes sur Phères - Vélestino - Rhigas, 2e éd., Athènes 2000.

προγόνων. Όμως στη γενέτειρά του, το Βελεστίνο, θα είχε επίσης και την τρομακτική εμπειρία της βαρβαρότητας της οθωμανικής απολυταρχικής εξουσίας, όπως χαρακτηριστικά την περιγράφει στο βιβλίο του «*Νέος Ανάχαρσις*»³: «*Οι συχνοί άδικοι φόνοι κατά των χριστιανών, οπού γίνονται την σήμερον εδώ, ήθελον ερημώσει εξ ολοκλήρου αυτήν την πόλιν, αν αι φυσικαί χάριτές της δεν ήθελον τους αναγκάζει να υπομένουν όλα, δια ν' αφήσωσι κάν τα κόκκαλά των εκεί οπού ετάφησαν και οι προπάτορές των. Ο Ανάχαρσις δεν εστέκετο μήτε μίαν στιγμίν τώρα, αλλ' έφευγε να κρυφθή το γλυγορότερον εις τα ενδότερα της Σκυθίας του*».

Νέος με δίψα για μάθηση σπουδάζει στη Σχολή της Ζαγοράς Πηλίου, στην οποία μελετούσε και αρχαίους συγγραφείς, όπως διαπιστώνεται από αυτόγραφέα του σε σχετικό βιβλίο, το οποίο τώρα αποκειται στην Εθνική Βιβλιοθήκη της Ελλάδος⁴. Από το Βελεστίνο ο Ρήγας φεύγει σε ηλικία περίπου είκοσι ετών και πηγαίνει στην Κωνσταντινούπολη, όπου μαθαίνει ξένες γλώσσες και αυξάνει τις γνώσεις του κοντά στους Φαναριώτες. Αργότερα εγκαταστάθηκε στη Βλαχία⁵, όπου υπήρχε κάποια ελευθερία και γειτνίαζε με την Ευρώπη.

Σημαντικό ρόλο στην διαμόρφωση της επαναστατικής σκέψης του Ρήγα και τη σύλληψη του συγκεκριμένου επαναστατικού του σχεδίου θα διαδραμάτισαν οι μελέτες του καθώς και σημαντικά γεγονότα της εποχής του: τα Ορλωφικά (1770), όπως αποκλήθηκαν τα αιματηρά γεγονότα που επακολούθησαν μετά την εξέγερση των παρακινήθωντων ραγιαδών από τους αδελφούς Ορλώφ απεσταλμένους της τσαρίνας της Ρωσίας Αικατερίνης, οι οποίοι όμως εγκατέλειψαν τους εξεγερμένους Έλληνες στη μανία των κατακτητών. Επίσης η νέα πολιτειακή κατάσταση με την Γαλλική Επανάσταση, 1789, και ο πόλεμος των «*τριών Ιμπεριών*»⁶, (1787-1792), με τις επακολουθήσασες συμφωνίες του Συστώβ (1791) και Ιασίου (1792) μεταξύ της

3. Βλ. «*Νέος Ανάχαρσις*», Βιέννη 1797, σελ. 133.

4. Βλ. Λεάνδρου Βρανούση, «*Άγνωστα νεανικά χειρόγραφα του Ρήγα*», Υπέρεια, τόμ. 2, Πρακτικά Β' Συνεδρίου «*Φεραί-Βελεστίνο-Ρήγας*», (Βελεστίνο 1992), Αθήνα 1994, σελ. 563-576.

5. Στο «*Νέος Ανάχαρσις*», σελ. 295, σε υποσημείωση γράφει ότι το 1788 βρισκόταν στο «*Γιόργιοβον*» της Βλαχίας.

6. Ο Ρήγας αναφέρει «*τον ενεστώτα πόλεμον των τριών Ιμπεριών*» στην αφιέρωσή του βιβλίου του «*Φυσικής απάνθημα*», Βιέννη 1790, σελ. γ'.

ancêtres. Mais dans son pays natal, Vélestino, il a dû aussi avoir l'expérience effrayante de la barbarie du pouvoir totalitaire ottoman, comme il la décrit de manière significative dans son livre *Jeune Anacharsis*³: «*Les meurtres injustes et fréquents perpétrés de nos jours ici contre les Chrétiens, visaient à dépeupler entièrement cette ville, si ses grâces naturelles ne les forçaient à tout subir, pour laisser leur peau là où leurs aïeux avaient été enterrés. Anacharsis ne restait à présent même pas une minute, mais il voulait se cacher au fin fond de l'Asie*».

Jeune, avide d'apprentissage, il fait ses études à l'Ecole de Zagora au mont Pélion où il étudie entre autres des auteurs antiques, comme il en résulte par ses autographes dans un ouvrage relatif qui se trouve actuellement à la Bibliothèque nationale de Grèce⁴. Rhigas quitte Vélestino vers l'âge de vingt ans et se rend à Constantinople où il apprend des langues étrangères et enrichit ses connaissances auprès des Phanariotes. Plus tard il s'est installé en Valachie⁵ où il y avait une certaine liberté au voisinage de l'Europe.

Dans la formation de la pensée révolutionnaire de Rhigas et la conception de son projet révolutionnaire un rôle important auraient eu ses études ainsi que d'importants événements de son époque: les épisodes de la guerre russo-turque (affaire Orlov, 1770), comme ont été appelés les événements sanglants qui ont suivi le soulèvement des rayas incités par les frères Orlov, envoyés de la tsarine de la Russie Catherine, qui cependant ont abandonné les Grecs soulevés à la fureur des conquérants. De même, la nouvelle situation constitutionnelle avec la Révolution française de 1789 et la guerre des «trois Empires»⁶ (1782-1792) avec les Traités de Systov (1791) et d'Iasi (1792) qui s'en sont suivis entre l'Autriche, la Russie et la Porte

3. Voir Νέος Ανάχαρσις (Jeune Anacharsis), Vienne 1797, p. 133.

4. L. Vranoussis, «Άγνωστα νεανικά χειρόγραφα του Ρίγα», *Hyperia*, T. 2. Actes du 2e Congrès, «Phères - Vélestino - Rhigas», (Vélestino 1992), Athènes 1994, p. 563 - 576.

5. Dans Νέος Ανάχαρσις, p. 295, il écrit en note qu'en 1788 il se trouvait à Guirguiovon de Valachie.

6. Rhigas mentionne «la présente guene des trois empires» à la dédicace de son ouvrage «Florilège de Physique», Vienne 1790, p. γ´.

Αυστρίας, Ρωσίας και της Οθωμανικής Πύλης αντίστοιχα. Οι Συμφωνίες αυτές διέψευσαν τις ελπίδες των σκλαβωμένων, πως τάχα τα χριστιανικά κράτη θα απελευθέρωναν τους Έλληνες και τους άλλους Βαλκανικούς λαούς από τον Οθωμανικό δεσποτισμό και τυραννία. Στη διαμόρφωση των πολιτικοκοινωνικών ιδεών του Ρήγα σημαντικό ρόλο θα έπαιξε εκτός των άλλων και το έργο του Montesquieu, *«Το πνεύμα των νόμων»* (*De l' Esprit des Lois*), το οποίο, όπως αναγράφει στην τελευταία σελίδα του *«Φυσικής απάνθισμα»*, Βιέννη 1790, είχε αρχίσει να το μεταφράζει, γεγονός που δείχνει ότι ο Ρήγας από νωρίς είχε εκδηλώσει το ενδιαφέρον του για την δημοκρατική διοίκηση του κράτους του.

Οι πολύπλευρες ωστόσο πτυχές της προσωπικότητάς του αποκαλύπτονται μετά από τη διεξοδική μελέτη των έργων του και του επαναστατικού του σχεδίου. Κατ' αυτόν τον τρόπο διαπιστώνεται ότι ο Ρήγας Βελεστινλής είναι μία από τις σημαντικότερες φυσιογνωμίες του Νεώτερου Ελληνισμού και των Βαλκανίων: Διαφωτιστής, Επαναστάτης, Μάρτυρας, Πολιτικός νους, Στρατιωτικός νους, Εθνεγέρτης και Οραματιστής μιας δημοκρατικής πολιτείας του Βαλκανικού χώρου.

1. Διαφωτιστής θεωρείται για τα βιβλία, που έγραψε και τύπωσε. Συγκεκριμένα, ο Ρήγας κάνει την εμφάνισή του στα ελληνικά γράμματα το 1790 με τα πρώτα δύο βιβλία του. Το πρώτο είναι το βιβλίο *«Σχολείον των ντελικάτων εραστών»*, το οποίο είναι μετάφραση από το βιβλίο του Retif de la Bretonne (1734-1806), *«Les Contemporaines»*, θεωρούμενο ως το πρώτο βιβλίο από το νέο είδος λογοτεχνικού έργου, του μυθιστορήματος, στο ελληνικό χώρο. Στο βιβλίο αυτό από πολύ νωρίς δείχνεται η πρωτοπόρα πολιτικοκοινωνική του σκέψη, διότι εναντιώνεται εκτός των άλλων στους τίτλους ευγενείας, που τότε συνηθιζόταν. Με έμφαση παρατηρεί:

«Η αληθινή ευγένεια είναι φντεμένη εις το υποκείμενον του ανθρώπου και όχι εις τους ματαίους τίτλους των προπατόρων (καθώς μεγαλαυχούν μερικοί και υπεραίρονται, ωσάν να εκατέβηκαν από τα σύννεφα με το ζιμπίλι) και άν τους παρατηρήσει κανείς, τους ευρίσκει ή τρελλούς ή μωρούς»⁷.

7. Ρήγα Βελεστινλή, *Σχολείον των ντελικάτων εραστών*, Βιέννη 1790, επανέκδοση Αθήνα 1971, επιμ. Π. Πίστας, σελ. 186. Πρβλ. Αντώνης Χουρδάκης, *Παιδαγωγία και διαφωτισμός στο «Σχολείον των ντελικάτων εραστών» του Ρήγα Βελεστινλή*, Τυπωθήτω, Αθήνα 1999.

ottomane respectivement. Ces Traités ont détruit les espérances des subjugués, que soi-disant les pays chrétiens allaient libérer les Grecs et les autres peuples balkaniques du despotisme et de la tyrannie ottomans. Dans la formation des idées politiques et sociales de Rhigas un rôle important devrait être entre autres attribué à l'œuvre de Montesquieu *De l'Esprit des Lois* que, comme il le mentionne à la dernière page du *Florilège de physique* (Vienne, 1790), il avait commencé à traduire, ce qui montre que Rhigas avait très tôt manifesté son intérêt pour l'administration démocratique de son pays.

Toutefois les nombreuses facettes de sa personnalité se découvrent à travers l'étude détaillée de ses œuvres et de son projet révolutionnaire. De cette façon il est constaté que Rhigas Vélestinlis est une des plus importantes figures de l'hellénisme moderne et des Balkans: Homme des Lumières, Révolutionnaire, Martyr, esprit Politique, esprit Militaire, Rebelle national et Visionnaire d'une république démocratique de l'espace balkanique.

1. Homme des Lumières pour les livres qu'il a écrits et fait imprimer. Rhigas fait son apparition dans le monde des lettres grecques en 1790 avec ses deux premiers livres. Le premier, l'École des amants délicats, est une traduction du livre de Rétif de la Bretonne (1734-1806), *Les Contemporaines*; il est considéré comme le premier livre du nouveau genre littéraire, le roman, en Grèce. Dans cet ouvrage est montrée très tôt sa pensée politique et sociale novatrice parce qu'il s'oppose entre autres aux titres de noblesse, qui étaient alors d'usage. Il observe expressément:

«La vraie noblesse est plantée à l'individu et non pas aux titres vains des aïeux (comme certains se vantent et s'exaltent, comme s'ils étaient tombés des nues avec la zibeline) et si quelqu'un les observe, il les trouve fous ou sots»⁷.

7. Rhigas Vélestinlis, «Σχολείον των ντελικάτων εραστών» (École des amants délicats), Vienne 1890, réédition Athènes 1971, éditeur P. Pistas, p. 186. Cf. Antoine Chourdakis, Παιδαγωγία και διαφωτισμός στο «Σχολείον των ντελικάτων εραστών» του Ρήγα Βελεστινλή, Athènes, Tipothito, 1999.

Την ίδια χρονιά επίσης τύπωσε το βιβλίο «Φυσικής απάνθισμα»⁸, όπου στον πρόλογό του δίδει ένα δίδαγμα, ότι θα πρέπει να αποφεύγουμε τη μεμψιμοιρία και να δουλεύουμε για την μόρφωση του λαού. Παρατηρεί χαρακτηριστικά:

«Δεν ευχαριστήθην μόνον απλώς να θρηνήσω την κατάστασιν του γένους μου, αλλά και συνδρομήν να επιφέρω επάσχισα όσον το επ' εμέ, απανθίζοντας από τε της Γερμανικής και Γαλλικής γλώσσης τα ουσιωδέστερα της Φυσικής ιστορίας, τα οποία δια να γένουν πλέον εύληπτα, συνέπονται κατ' ερωταπόκρισιν διδασκάλου και μαθητού, έως εις ένα μέρος».

Ο Ρήγας γράφει τη φυσική του σε «απλούν ύφος»⁹ για να είναι κατανοητή από τον λαό και να καταπολεμήσει έτσι τις προλήψεις και δεισιδαιμονίες. Μεταφέρει, όπως έχουμε αποδείξει με τις έρευνές μας¹⁰, στις σελίδες της φυσικής του την επιστημονική γνώση της Γαλλικής Εγκυκλοπαιδείας, (1751-1776), των Diderot και D' Alambert. Κατόρθωσε μάλιστα τα επιστημονικά κείμενα να τα αποδίδει στην απλή ελληνική με θαυμάσια ρέουσα γλώσσα και με γλαφυρότητα. Στον πρόλογό του τονίζει ακόμη ότι στόχος του ήταν να καταλάβουν όλοι αυτά που γράφει και όχι να κάνει επίδειξη γνώσεων για μιά μικρή μειοψηφία μορφωμένων, οι οποίοι έγραφαν σε δυσκολονόητο αρχαϊκό ιδίωμα. Ιδιαίτερα σημειώνει:

«Όθεν αφορώντας ο σκοπός μου εις το να ωφελήσω το γένος μου, και όχι προς επίδειξιν να επισωρεύσω λέξεις εις αυτό μου το απάνθισμα, έπρεπε να το εκθέσω με σαφήνεια όσον το δυνατόν, οπού να το καταλάβουν όλοι, και να αποκτήσουν μίαν παραμικράν ιδέαν της ακαταλήπτου φυσικής».

-
8. Βλ. Ρήγα Βελεστινλή, Φυσικής απάνθισμα, Βιέννη 1790, φωτομηχανική επανέκδοση με την προσθήκη ευρετηρίου (επιμ. Δημ. Καραμπερόπουλου) από την Επιστημονική Εταιρεία Μελέτης Φερών - Βελεστίνου - Ρήγα, Αθήνα 1991 και τρίτη επανέκδοση, Αθήνα 2000.
 9. Το «απλούν ύφος» της φυσικής του Ρήγα ακολούθησαν στη συνέχεια και οι φυσικές του Κων. Κούμα, Κων. Βαρδαλάχου και Δημ. Δαρβάρεως (1812).
 10. Βλ. D. Karabéropoulos, «Le Florilège de Physique (Φυσικής απάνθισμα) de Rhigas Vélestinlis et l' Encyclopédie. Première identification d' un modèle», Bulletin de Liaison No 12, Centre d' Etudes Balkaniques Inalco, Paris, Décembre 1994, p. 129-139. Δημητρίου Καραμπερόπουλου, «Η Γαλλική “Encyclopédie” ένα πρότυπο του έργου του Ρήγα “Φυσικής απάνθισμα”», Ο Ερασιστής, τόμ. 21, 1997, σελ. 95-128.

La même année il a aussi fait imprimer le livre *Florilège de physique*⁸ où, dans la préface même, il enseigne qu' il faut éviter la plainte et travailler pour l' éducation du peuple. Il remarque notamment:

«Je ne me suis pas contenté de me lamenter sur la situation de ma nation, mais je me suis aussi efforcé, tant que j' ai pu, de lui venir en aide, en recueillant des langues allemande et française l' essentiel de l' Histoire naturelle qui, pour devenir compréhensible, est présentée sous forme de questions et de réponses du maître et de l' élève, jusqu' à un certain point».

Rhigas écrit cet ouvrage dans un «style naturel»⁹ pour qu' il soit compréhensible par le peuple et pour faire face à ses préjugés et à ses superstitions. Il transpose, comme nous l' avons démontré dans nos études¹⁰, dans les pages du *Florilège de physique* le savoir scientifique de l' *Encyclopédie française* (1751-1776) de Diderot et de D' Alambert. Il a même réussi à rendre les textes scientifiques en grec dans une langue simple et élégante. Il souligne aussi, dans sa préface, que son objectif était que tout le monde comprenne ce qu' il écrit et non pas de faire étalage de ses connaissances pour une petite minorité de gens éduqués qui écrivaient dans un idiome archaïque difficilement compréhensible. Il note notamment:

«Mon objectif était de servir ma nation et non pas de faire étalage de connaissances avec l' accumulation de mots dans ce florilège; je devais donc l' exposer clairement, autant que possible, pour que tous le comprennent et se fassent une idée de l' incompréhensible physique».

8. Voir Rhigas Vélestinlis, *Φυσικής Απάνθισμα*, Vienne 1790, réédition avec addition d' un Index (éditeur D. Karabéropoulos), par la Société Scientifique des Etudes sur Phères - Vélestinio - Rhigas, Athènes 1991 et 3e réédition, Athènes 2000.

9. Le “style simple” de la physique de Rhigas a été adopté par C. Coumas, C. Vardalachos et D. Darvaris (1812).

10. Voir D. Karabéropoulos, «Le Florilège de Physique (Φυσικής απάνθισμα) de Rhigas Vélestinlis et l' Encyclopédie. Première identification d' un modèle», *Bulletin de Liaison* No 12, Centre d' Etudes Balkaniques Inalco, Paris, Décembre 1994, p. 129 - 139. Dimitris Karabéropoulos, «Η Γαλλική “Encyclopédie” ένα πρότυπο του έργου του Ρήγα “Φυσικής απάνθισμα”», *Ο Ερασιστής*, T. 21, 1997, p. 95 - 128.

Στόχος του τελικός ήταν «να αναλάβη το πεπτωκός Ελληνικόν γένος», να φθάσει στην πρότερή του θέση, στην παιδεία και στη μόρφωση.

Με την φυσική του Ρήγα, όπως έχουμε δείξει σε σχετική μελέτη μας¹¹, μεταφέρεται για πρώτη φορά σε ελληνικό βιβλίο η επιστημονική γνώση της κυκλοφορίας του αίματος. Ας σημειωθεί ακόμη ότι ο Ρήγας συμβάλλει και στον πλουτισμό της ελληνικής γλώσσας καταχωρίζοντας λέξεις και νέους όρους, οι οποίοι έκτοτε καθιερώνονται στο ελληνικό λεξιλόγιο, όπως «ανεμόμετρον», «ηλεκτρόμετρον», «μαγνητισμός», «πνευμονική αρτηρία», «πνευμονική φλέβα», «αισθαντικός», «ωθηστικός», «οριζοντικός»¹².

Ο Ρήγας τη σημαντική χρονιά, που αρχίζει να εφαρμόζει το επαναστατικό του σχέδιο, το 1797, μεταφράζει και τυπώνει δύο θεατρικά έργα, γνωρίζοντας τον παιδευτικό ρόλο του θεάτρου στην πνευματική ανάπτυξη των Ελλήνων. Γι' αυτό εξ άλλου στο έβδομο φύλλο της Χάρτας της Ελλάδος παραθέτει και την εικόνα του αρχαίου θεάτρου, την οποία πήρε από το βιβλίο του Barbie du Bogage, *Recueil de Cartes Géographiques plans, vues et médailles de l' ancienne Grèce relatif au voyage de jeune Anacharsis*, Paris 1788. Στα «Ολύμπια», μετάφραση έργου του P. Metastasio, (1698-1792), απαριθμεί τα αθλήματα των Ολυμπιακών αγώνων της αρχαιότητας, όπου ωστόσο προσθέτει και τη σημαντική πληροφορία, ότι στην εποχή του μερικά από αυτά τα αθλήματα διατηρούνται στην Θεσσαλία και σε όλη την Ελλάδα. Προφανής ο σκοπός του Ρήγα. Ήθελε να συνδέσει το παρόν με το ένδοξο παρελθόν και να δημιουργήσει τα ανάλογα συναισθήματα στους αναγνώστες του, που θα είναι απαραίτητα στην ανάπτυξη της επαναστατικής τους διάθεσης. Μάλιστα βρίσκει ευκαιρία και με τα πιο έντονα τυπογραφικά στοιχεία της εποχής τονίζει ιδιαίτερα τέσσερις φορές τη λέξη «Ελευθερία», φορτίζοντάς την με νόημα επαναστατικό. Επίσης στην αρχή του δευτέρου θεατρικού έργου η «Βοσκοπούλα των Άλπεων» του L. F. Marmontel, (1723-1799), με έμφα-

11. Βλ. Δημ. Καραμπερόπουλου, «Ιατρικές γνώσεις του Ρήγα Βελεστινλή στο έργο του "Φυσικής Απάνθισμα"», Υπέρεια, τόμ. 1, Πρακτικά Α΄ Συνεδρίου «Φεραί-Βελεστίνο-Ρήγας», (Βελεστίνο 1986), Αθήνα 1990, σελ. 457-499.

12. Βλ. Δημ. Καραμπερόπουλου, «Η Γαλλική...», ό. π., σελ. 127. Θα πρέπει κάποτε να συνταχθεί το «Λεξιλόγιο» του Ρήγα, για να παρουσιασθεί ο γλωσσικός πλούτος στα έργα του καθώς και ο αριθμός των νέων λέξεων, που εισάγονται στην ελληνική γλώσσα.

Son objectif final était de «prendre en charge la nation grecque déchu», pour qu' elle atteigne sa situation antérieure, en matière d' éducation et de culture.

Comme nous avons montré dans une étude¹¹ relative au *Florilège de physique*, il y a, avec ce livre, pour la première fois en Grèce la transposition du savoir scientifique de la circulation sanguine. Notons par ailleurs que Rhigas contribue aussi à l' enrichissement de la langue grecque en utilisant des mots et des termes nouveaux qui dès lors entrent dans le vocabulaire grec, comme «anémomètre» (ανεμόμετρον), «électromètre» (ηλεκτρόμετρον), «magnétisme» (μαγνητισμός), «artère pulmonaire» (πνευμονική αρτηρία), «veine pulmonaire» (πνευμονική φλέβα), «sensationnel» (αισθαντικός), «impulsif» (ωθηστικός), «horizontal» (οριζοντικός)¹².

L' année où il commence à mettre en place son projet révolutionnaire, en 1797, Rhigas traduit et fait imprimer deux pièces de théâtre, conscient du rôle pédagogique du théâtre au développement intellectuel des Grecs. C' est la raison pour laquelle, d'ailleurs, il présente à la feuille 7 de la *Carte de la Grèce* l' image du théâtre antique qu' il a empruntée à l' ouvrage de Barbié du Bocage *Recueil de Cartes Géographiques, plans, vues et médailles de l' ancienne Grèce relatifs au voyage du jeune Anacharsis*, Paris, 1788. Dans l' *Olympiade*, traduction d' une œuvre de Pietro Metastasio (1698-1782), il énumère les épreuves sportives des Jeux Olympiques de l' antiquité et apporte même cette information précieuse, que, dans son époque, certaines de ces épreuves subsistent en Thessalie et dans l' ensemble du territoire grec. Son but est évident. Il voulait associer le présent et le passé glorieux, et susciter chez les lecteurs les sentiments nécessaires au développement de leur humeur révolutionnaire. Il trouve même l' occasion d' accentuer à quatre reprises le mot «liberté» en le mettant en gras, insistant ainsi sur son sens révolutionnaire. D' autre part, au début de la deuxième pièce de Jean-

11. Voir D. Karabéropoulos, «Γατρικές γνώσεις του Ρήγα Βελεστινλή στο έργο του “Φυσικής Απάνθισμα”», *Hypéria*, T. 1. Actes du 1er Congrès “Phères - Vélestinio - Rhigas”, (Vélestinio 1986), Athènes 1990, p. 457 - 499.

12. Voir D. Karabéropoulos, «Η Γαλλική...», op. cit., p. 127. On doit un jour rédiger le “Glossaire” de Phigas, afin de présenter la richesse linguistique de ses ouvrages, ainsi que le nombre de nouveaux mots introduits dans la langue grecque.

ση υπογραμμίζει τη ρήση «*Ο ιερός της πατρίδος έρωσ εμφωλεύει εις την καρδίαν και η καρδιά δεν γηράσκει ποτέ*», θέλοντας κατ' αυτόν τον τρόπο να τονίσει την προς την πατρίδα αφοσίωση των Ελλήνων.

2. Επαναστάτης. Ο Ρήγας ως πραγματικός ηγέτης και επαναστάτης έδωσε προτεραιότητα στην ψυχική προετοιμασία των σκλαβωμένων, ώστε να πάρουν τα όπλα και να επαναστατήσουν κατά της οθωμανικής τυραννίας. Ήθελε πρώτα να εξυψώσει το ηθικό τους και μετά να τους ωθήσει στον αγώνα της επανάστασης, όπου θα χρειαζόταν και τη ζωή τους ακόμη να θυσιάσουν. Προσπάθησε να δείξει στους συμπατριώτες του τη μεγάλη κληρονομιά, που είχαν από τους αρχαίους Έλληνες, το μεγαλείο των ελληνικών πόλεων, την οικονομική και πολιτική τους δύναμη και την ανδρεία των προπατόρων τους.

Όπως διαπιστώνεται από τα έργα του και τα ανακριτικά έγγραφα, ο Ρήγας χρησιμοποιεί τα δύο σημαντικά **μέσα της επικοινωνίας: την εικόνα και την μουσική**. Με τά μέσα αυτά θα ήταν σε θέση να περάσει στους σκλαβωμένους τα μηνύματα που ήθελε, για να έχει τα καλλίτερα αποτελέσματα κατά την πραγματοποίηση του επαναστατικού του σχεδίου. Συγκεκριμένα χρησιμοποίησε:

- A) Για εποπτικό υλικό την εικόνα του *Μεγάλου Αλεξάνδρου*, τον τόμο *Νέος Ανάχαρσις* και τη *Χάρτα της Ελλάδος*.
- B) Για μουσική, για τραγούδι τον *Θούριο* και τον *Ύμνο Πατριωτικό*.

Για την επαναστατική μέθοδο και τακτική, που ο Ρήγας εφήρμοσε, αποκαλυπτικά είναι τα όσα γράφει ο υπουργός Αστυνομίας της Αυστρίας Pergen:

«Ως προπαρασκευαστικόν μέσον προς τον σκοπόν τούτον (δηλ. τον στρατιωτικό και επαναστατικό) συνέταξε και διέδωκεν ο Ρήγας σφόδρα επαναστατικόν τραγούδι, τον Θούριον ύμνον, ητοιμάσε χάρτας της Ελλάδος και των γειτονικών χωρών, εκ των οποίων είς απετέλειτο από 12 φύλλα. Ετύπωσε δε μέγα αριθμόν αντιτύπων, μετέφρασεν ελληνιστί το τέταρτον μέρος του βιβλίου Ανάχαρσις με πολιτικός σημειώσεις και τον Ηθικόν Τρίπον. Εξέδωκεν εθνίκονας του

François Marmontel (1723-1799), *La bergère des Alpes*, il souligne la phrase «l' amour sacré de la patrie fait son nid dans le cœur des hommes et le cœur ne vieillit jamais», voulant ainsi insister sur le dévouement des Grecs à leur patrie.

2. Révolutionnaire. Tel un chef véritable et un révolutionnaire, Rhigas a mis la priorité à la préparation mentale des subjugués, de sorte qu' ils prennent les armes et se révoltent contre la tyrannie ottomane. Il voulait d' abord leur redonner confiance et ensuite leur amener vers le combat révolutionnaire où il serait nécessaire de sacrifier leur vie même. Il a essayé de montrer à ses compatriotes le vaste héritage que les Grecs de l' Antiquité leur avaient légué, la grandeur des villes grecques, leur puissance économique et politique et la bravoure de leurs aïeux.

L' étude de ses œuvres et des rapports de l' instruction montre que Rhigas utilise deux importants moyens de communications: l' image et la musique. A travers ces moyens, il serait en mesure de faire passer aux subjugués les messages qu' il voulait pour avoir les meilleurs résultats en vue de la réalisation de son projet révolutionnaire. Concrètement il a utilisé:

- a) Comme matériel d'inspection, l' image d' *Alexandre le Grand*, le tome *Jeune Anacharsis et la Carte de la Grèce*;
- b) Comme musique, comme chant, *Thourios et l' Hymne patriotique*.

Quant à la méthode révolutionnaire et la tactique que Rhigas a appliquée, le ministre de la Police d' Autriche fait les révélations suivantes:

«Comme moyen préparatoire en vue de cet objectif (c' est-à-dire l' objectif militaire et révolutionnaire) Rhigas a composé et divulgué un chant extrêmement révolutionnaire, l' hymne Thourios, a préparé des cartes de Grèce et des pays avoisinants, dont chacune se composait de 12 feuilles. Il a par ailleurs fait imprimer un grand nombre d' exemplaires, a traduit en grec la quatrième partie du livre Anacharsis accompagnée de notes politiques et le Trépied moral. Il a publié des images d' Alexandre

Μεγάλου Αλεξάνδρου, με παρατηρήσεις περί της ανδρείας του...με την πρόθεσιν να κάμη εις τους Έλληνας την αντίθεσιν μεταξύ της παλαιάς και της σημερινής καταστάσεως»¹³.

Ο Ρήγας, εφαρμόζοντας το συγκεκριμένο επαναστατικό του σχέδιο, τυπώνει το 1797 σε ένα φύλλο, διαστάσεων 44.7 εκ.Χ 29 εκ., την εικόνα του **Μεγάλου Αλεξάνδρου**, που πλαισιώνεται από τις μορφές των τεσσάρων στρατηγών του, τον Αντίγονο, τον Σέλευκο, τον Κάσσαδρο και τον Πτολεμαίο. Επίσης και από τέσσερες παραστάσεις, όπως τις μνημονεύει, από τα κατορθώματα του Μεγάλου Αλεξάνδρου: «1. την θριαμβευτικήν είσοδό του εις την Βαβυλώνα, 2. Την φυγήν των Περσών εις τον Γρανικόν ποταμόν, 3. Την ήτταν του Δαρείου και 4. Την φαμίλιαν του νικημένου τούτου βασιλέως εις τους πόδας του Αλεξάνδρου». Επί πλέον ο Ρήγας υπογραμμίζει ότι ο Μ. Αλέξανδρος «εχάλασε την αυτοκρατορίαν των Περσών εις την Ασίαν και Αφρικήν». Τα κείμενα της έκδοσης αυτής είναι στα ελληνικά και γαλλικά, ίσως για να διαβασθούν και από τους ξένους, τους φιλέλληνες, που γνώριζαν γαλλικά¹⁴.

Ακόμη ο Ρήγας για να εξάρει την ανδρεία των Μακεδόνων και να εμπυχώσει έτσι τους σκλαβωμένους, στον *Ύμνο Πατριωτικό* απευθύνεται στον Μέγα Αλέξανδρο:

*«Αλέξανδρε τώρα να βγής
Από τον τάφον και να ιδής
Των Μακεδόνωνάλιν
ανδρείαν την μεγάλην
πώς τους εχθρούς νικούνε
με χαρά στη φωτιά», (στροφή 33).*

Όσο αξίζει να τονισθεί πως σε μια εποχή θριάμβου του Ναπολέοντα Βοναπάρτη, ο οποίος είχε καταλύσει και την Βενετική αυτοκρατορία, και όλοι τον υμνούσανε ως ελευθερωτή, ο Ρήγας δεν

13. Βλ. Κων. Αμάντου, *Ανέκδοτα έγγραφα περί Ρήγα Βελεστινλή*, Αθήνα 1930, φωτομηχανική έκδοση από την Επιστημονική Εταιρεία Μελέτης Φερών-Βελεστίνου-Ρήγα, με την προσθήκη ευρετηρίου (επιμ. Δημ. Καραμπερόπουλου), Αθήνα 1997, σελ. 179-181.

14. Πρέπει να επισημανθεί το γεγονός ότι είναι το μόνο έργο, στο οποίο ο Ρήγας γράφει και σε άλλη γλώσσα εκτός από ελληνική.

le Grand avec des remarques sur sa vaillance... dans le but de présenter aux Grecs l'opposition entre la situation ancienne et l'état actuel des choses»¹³.

En appliquant son projet révolutionnaire, Rhigas fait imprimer, en 1797, en une feuille, de dimensions 44,7 cm x 29 cm, l'image d'**Alexandre le Grand**, accompagnée des figures de ses quatre généraux, Antigonos, Séleucos, Cassandre et Ptolémée. Ainsi que de quatre représentations des exploits d'Alexandre le Grand, comme lui-même le mentionne: «1. L'entrée triomphante en Babylonie, 2. La fuite des Perses au fleuve Granique. 3. La défaite de Darius. 4. La famille de ce roi-ci vaincu aux pieds d'Alexandre». En plus, Rhigas souligne qu'*Alexandre le Grand «a détruit l'empire des Perses en Asie et en Afrique»*. Les textes de cette édition sont en grec et en français, peut-être pour être lus aussi par les étrangers, les philhellènes, qui connaissaient le français¹⁴.

De plus, Rhigas, pour exalter la bravoure des Macédoniens et pour encourager de la sorte les subjugués, s'adresse, dans l'*Hymne patriotique*, à Alexandre le Grand:

*«Alexandre à présent sors
Du tombeau et regarde encore
Des Macédoniens
La grande bravoure
Comment ils battent leurs ennemis
Avec joie dans le feu», (vers 33).*

Cependant, il faut souligner que, dans une époque de triomphe de Napoléon Bonaparte, qui avait aboli l'empire vénitien et que tous l'exaltaient comme libérateur, Rhigas, contrairement à d'autres

13. Voir C. Amantos, *Ανέκδοτα έγγραφα περί Ρήγα Βελεστινλή*, Athènes 1930, réédition par la Société Scientifique des Etudes sur Phères - Vélestino - Rhigas, avec l'addition d'un Index (éd. D. Karabéropoulos), Athènes 1997, p. 179 - 181.

14. Il faut signaler que seulement dans cette œuvre Rhigas utilise une langue étrangère.

έγραψε υπέρ του ούτε μια λέξη ούτε ένα στίχο, όπως κάνανε άλλοι Έλληνες¹⁵. Αντίθετα αυτήν την εποχή τύπωνε την εικόνα του Μεγάλου Αλεξάνδρου τονίζοντας την ανδρεία του και προσφέροντάς τον ως πρότυπο στους Έλληνες, για την πορεία της ελευθερώσεώς τους, πως μόνοι τους θα την αποκτήσουν, χωρίς να προσβλέπουν στον ξένων τη βοήθεια.

Μετέφρασε και εξέδωσε επίσης το μεγαλύτερο μέρος από τον τέταρτο τόμο **Νέος Ανάχαρσις**, έργο του Γάλλου συγγραφέως J. J. Barthélemy, (1716-1795), «*Voyage du jeune Anacharsis en Grèce*», Paris 1788. Την έκδοση εμπλούτισε με πολλές υποσημειώσεις και παρατηρήσεις, όπου τονίζει στους Έλληνες την αρχαία δόξα και τη σημαντική καταγωγή τους. Αξίζει να αναφερθεί πως έκριναν οι ανακριτικές αρχές της Αυστρίας την αξία της ελληνικής αυτής έκδοσης, η οποία τόνιζε το πνεύμα της ελευθερίας των Ελλήνων. Έγραφε, στις 29 Δεκεμβρίου 1797, ο υπουργός Αστυνομίας Pergen στον αυτοκράτορά του Φραγκίσκο: «*Ο Νέος Ανάχαρσις φαίνεται όλως διόλου κατάλληλος να δείξει εις το ελληνικόν έθνος, ποίον μέγεθος κατείχε άλλοτε η πατρίς του*». Και ο υπουργός χαρακτηριστικά συνεχίζει για την σημασία του βιβλίου, που διάλεξε ο Ρήγας για την αφύπνιση των σκλαβωμένων, γι' αυτό και απαγόρευσε την ελληνική μόνο μετάφραση και όχι τις εκδόσεις του βιβλίου στα γαλλικά και γερμανικά: «*Αν και το βιβλίον ταξείδια του Αναχάρσιδος εις την γαλλικήν και εις την γερμανικήν μετάφρασιν δεν είναι απηγορευμένον, εν τούτοις άλλως έχει ως προς την ελληνικήν μετάφρασιν, η οποία φαίνεται ότι είναι προωρισμένη μόνον προς τούτο, να εξεγείρη δηλαδή το πνεύμα της ελευθερίας εις τους Έλληνας. Δια τούτο έδωκα εντολήν εις την Αστυνομίαν να κατάσχουν όλα τα ήδη τυπωμένα ή ακόμη τυπούμενα μέρη του βιβλίου τούτου*»¹⁶.

Ο Ρήγας καταφέρθηκε πρώτος στις κακοήθειες του Γερμανού φιλοσόφου Corneille de Pauw, ο οποίος στην «*Ιστορία της Ελλάδος*» (*Recherches philosophiques sur les Grecs*, Βερολίνο 1788) γράφει εναντίον των Ελλήνων της εποχής του Ρήγα και εναντιώνεται στην

15. Βλ. Αδαμαντίου Κοραή, Άσμα Πολεμιστήριον, 1800, σελ. 11, φωτοανατύπωση του Κέντρου Νεοελληνικών Ερευνών / Ε.Ι.Ε, Αθήνα 1983. Επίσης, Χριστοφόρου Περραιβού, Ύμνος εγκωμιαστικός παρ' όλης της Γραικίας προς τον αρχιστράτηγον Μποναπάρτε, Κέρκυρα 1798, φωτοανατύπωση του Κέντρου Ερευνής του Μεσαιωνικού και Νέου Ελληνισμού της Ακαδημίας Αθηνών, Αθήνα 1998.

16. Βλ. Κων. Αμάντου, Ανέκδοτα έγγραφα..., ό. π., σελ. 33-35.

Grecs¹⁵, n' a écrit en sa faveur ni un mot ni un vers. En revanche, à cette époque il faisait imprimer l'image d' Alexandre le Grand en soulignant sa bravoure et en l' offrant comme modèle aux Grecs, pour la marche de leur libération, qu'ils allaient acquérir seuls sans compter sur l'aide des étrangers.

Il a, par ailleurs, traduit et fait publier la plus grande partie du quatrième tome de Jeune Anacharsis, de l' écrivain français J. J. Barthélemy (1716-1795), *Voyage du jeune Anacharsis en Grèce*, Paris, 1788. Il a enrichi l' édition de nombreuses notes et remarques, où il souligne aux Grecs la gloire de l' Antiquité et leurs importantes origines. L' opinion émise par les juges d' instruction autrichiens sur la valeur de cette édition grecque qui mettait en relief l' esprit de liberté des Grecs, vaut la peine d' être mentionnée. Le ministre de la Police Pergen écrivait le 29 décembre 1797 à son empereur François: *«Le Jeune Anacharsis avait l' air tout à fait approprié pour montrer à la nation grecque la grandeur ancienne de sa patrie»*. Et le ministre continue en mettant l' accent sur l' importance du livre, choisi par Rhigas, pour l' éveil des subjugués. C' est pourquoi il a uniquement interdit la traduction grecque et non pas les éditions du livre en français et en allemand: *«Bien que le Voyage du jeune Anacharsis dans ses traductions française et allemande ne soit pas interdit, il ne va pas de même pour la traduction grecque qui semble être destinée à cela seul, à éveiller l' esprit de liberté chez les Grecs. Pour cette raison j' ai donné ordre à la Police de saisir toutes les parties déjà imprimées ou en train d' être imprimées de ce livre»*¹⁶.

Rhigas le premier s' en est pris aux propos vilains du philosophe allemand Corneille de Pauw qui, dans l' Histoire de la Grèce (*Recherches philosophiques sur les Grecs*, Berlin, 1788), écrit contre les Grecs de l' époque de Rhigas et s' oppose à la beauté de la vallée de

15. Voir Adamance Coraès, *Άσμα Πολεμιστήριον*, 1800, p. 1. Réédition du Centre de Recherches Néohellénique (E.I.E., Athènes 1983). Cf. Christophore Perraivos, *Ύμνος εγκωμιαστικός παρ' όλης της Γραικίας προς τον αρχιστράτηγον Μποναπάρτε*, Corfou 1798. Réédition du Centre de Recherche de l' Hellénisme Médiéval et Moderne de l' Académie d' Athènes, Athènes 1998.

16. Voir C. Amantos, *Ανέκδοτα έγγραφα...*, op. cit., p. 33 - 35.

ωραιότητα των Τεμπών, αν και δεν είχε επισκεφθεί την Ελλάδα. Χαρακτηριστικά σημειώνει ο Ρήγας ότι «Ο κυρ Πάβ πρέπει να έβγη απο το βόρειον φροντιστήριο του, να γίνη αυτόπτης της τοποθεσίας εκείνης των Τεμπών και τότε πειθόμενος θέλει ομολογήσει, ως ο Τότ, την υπεροχήν των από κάθε άλλην. Ει δέ και απιστή τους αυτόπτας και λογομαχή ισχυρογνωμών, είνε άδικος»¹⁷.

Ενα τρίτο σημαντικό μέσο για την προώθηση των σκοπών του ήταν ο σχεδιασμός και η έκδοση της **Χάρτας της Ελλάδος**¹⁸. Αποτελείται από δώδεκα φύλλα, τα οποία αν συνενωθούν στην αρμοζουσα θέση σχηματίζεται τότε ένας μεγάλος χάρτης της Ελλάδος και του Βαλκανικού χώρου, διαστάσεων περίπου δύο επί δύο μέτρων. Η έκδοση της εντυπωσίασε τους ειδικούς χαρτογράφους και τους μορφωμένους Έλληνες. Ιδιαίτερα ο υπουργός της Αστυνομίας Pergen έγγραφε προς τον αυτοκράτορα της Αυστρίας ότι ο Ρήγας με τη Χάρτα του ήθελε να προπαρασκευάσει το επαναστατικό του σχέδιο και να παραστήσει «το μεγαλείον της Ελλάδος»¹⁹. Την εμπλούτισε με τοπογραφικά διαγράμματα σημαντικών ιστορικών τόπων και γεγονό-

17. Ρήγα Βελεστινλή, Νέος Ανάχαρσις, τόμος τέταρτος, Βιέννη 1797, υποσημείωση σελ. 149-151.

18. Σχετικά βλ. Γεωργίου Λαΐου, «Οι Χάρτες του Ρήγα. Έρευνα επί των πηγών», Δελτίον της Ιστορικής Εθνολογικής Εταιρείας της Ελλάδος, τόμ. 14, 1960, σελ. 231-312, και σε ανάτυπο. Δημ. Καραμπερόπουλου, «Η Χάρτα της Ελλάδος του Ρήγα. Τα πρότυπά της και νέα στοιχεία», στο Η Χάρτα του Ρήγα, επανέκδοση της Χάρτας από την Επιστημονική Εταιρεία Μελέτης Φερών-Βελεστίνου-Ρήγα, (επιμ. Δημ. Καραμπερόπουλου) με την υποστήριξη της Ακαδημίας Αθηνών, Αθήνα 1998, σελ. 13-90.

19. Βλ. Κων. Αμάντου, Ανέκδοτα έγγραφα..., σελ. 33. Παρατηρούμε ότι ο Ρήγας κατόρθωσε να παραπλανήσει την αυστριακή αστυνομία και να λάβει για έξι μήνες την άδεια εκτυπώσεως των δώδεκα φύλλων της Χάρτας του, συγκαλύπτοντας τον πραγματικό σκοπό της έκδοσης που ήταν η έκδοση ενός πολιτικού χάρτη του κράτους του, διαιρεμένο σε επαρχίες και τοπαρχίες, απαραίτητο εργαλείο για τις εκλογές που ετοίμαζε μετά την επικράτηση της επανάστασής του.

Tempé, bien qu' il n' ait pas visité la Grèce. Rhigas écrit notamment que *«le père Pauw doit sortir de son école du nord, voir de ses propres yeux la situation de la vallée de Tempé et, alors convaincu, avouer, tel le baron de Tott, sa supériorité à toute autre. Autrement, ne portant pas foi aux témoins oculaires et s'obstinant à se disputer, il est injuste»*¹⁷.

Un troisième moyen pour la diffusion de ses objectifs a été le tracé et la publication de **la Carte de la Grèce**¹⁸. Elle se compose de douze feuilles qui, jointes convenablement, forment une grande carte de la Grèce et de l' espace balkanique, d'une dimension de 2 x 2 m environ. Sa publication a impressionné les cartographes spécialistes en la matière et les Grecs instruits. En particulier le ministre de la Police, Pergen, écrivait à l'empereur d' Autriche que Rhigas voulait, à travers sa Carte, préparer son projet révolutionnaire et représenter *«la grandeur de la Grèce»*¹⁹. Il l' a enrichie de diagrammes topographiques d' importants lieux historiques et faits de l'Antiquité: Olympie, Sparte, Salamine, Athènes, Delphes, Platées, Thermopyles. Il y insère

17. Rhigas Vélestinlis, *Νέος Ανάχαρισς*, T. IV, Vienne 1797, note des pages 149 - 151.

18. Voir Georges Laïos, «Οι Χάρτες του Ρήγα. Έρευνα επί των πηγών», *Δελτίον της Ιστορικής Εθνολογικής Εταιρείας της Ελλάδος*, T. 14, 1960, p. 231 - 312 et tirage à part. D. Karabéropoulos, «Η Χάρτα της Ελλάδος του Ρήγα. Τα πρότυπα της και νέα στοιχεία», in *Η Χάρτα του Ρήγα*, réédition de la Carte de la Grèce de Rhigas par la Société Scientifique des Etudes sur Phères - Vélestino - Rhigas, (éd. D. Karabéropoulos) avec le concours de l' Académie d' Athènes, Athènes 1998, p. 13 - 90.

19. Voir C. Amantos, *Ανέκδοτα έγγραφα...*, op. cit., p. 33. On constate que Rhigas a réussi à tromper la police autrichienne et à obtenir la permission pendant six mois d' édition des douze feuilles de sa Carte, en dissimulant le but réel de cette édition qui était la publication d' une carte politique de son pays, divisée en régions et en départements, outil indispensable pour les futures élections, après la réussite de son insurrection.

των της αρχαιότητας: της Ολυμπίας, της Σπάρτης, της Σαλαμίνας, των Αθηνών, των Δελφών, των Πλαταιών, των Θερμοπυλών. Αλλά όμως καταχωρίζει και το τοπογραφικό διάγραμμα της γενέτειράς του, του Βελεστίνου²⁰, όπου καταγράφει τις αρχαιότητες που είχε δει και ψηλαφίσει στα νεανικά του χρόνια, προσφέροντας ωστόσο και ένα μήνυμα, πως ο καθένας θα πρέπει να αναδεικνύει τα ιστορικά στοιχεία του τόπου του²¹.

Ο Ρήγας άρχισε την έκδοση της Χάρτας του με την *Επιπεδογραφία της Κωνσταντινουπόλεως*, Βιέννη 1796, που αποτελεί το πρώτο φύλλο της, παραθέτοντας και έξι νομίσματα της. Τα τρία είναι της αρχαίας και τα τρία της βυζαντινής εποχής. θέλοντας ίσως έτσι να δείξει τη συνέχεια του Ελληνισμού. Όμως ενδιαφέρον παρουσιάζει η παράσταση του κοιμισμένου λιονταρού, στη ράχη του οποίου βρίσκονται τα σύμβολα της σουλτανικής εξουσίας, ενώ στα πόδια του εναποτίθεται οριζόντια το ρόπαλο του Ηρακλέους. Με τη συμβολική αυτή παράσταση ο Ρήγας προσφέρει ένα μήνυμα αισιοδοξίας στους σκλαβωμένους Έλληνες και τους άλλους λαούς των Βαλκανίων. Θέλει να πει πως όταν ξυπνήσουν από την κατάσταση της σκλαβιάς με το επαναστατικό του κήρυγμα και ενθουσιασθούν θα αρπάξουν τα άρματα - το ρόπαλο - και θα συντρίψουν την οθωμανική τυραννία, δημιουργώντας στη θέση της τη δημοκρατική πολιτεία, τη Νέα Πολιτική Διοίκηση.

Πρέπει να τονίσουμε ότι τό «ρόπαλο του Ηρακλέους» αποτελεί σημαντικό στοιχείο στην επαναστατική σκέψη του Ρήγα, που έχει συμβολική δυναμική ανά τους αιώνες, ενώ αλλάζουν οι αντίπαλες

20. Βλ. Ευαγ. Κακαβογιάννη, «Η “Επιπεδογραφία της Φεράς” του Ρήγα Βελεστινλή από άποψη αρχαιολογική», *Υπέρεια*, τόμ. 1, Πρακτικά Α΄ Συνεδρίου «Φεραί-Βελεστίνο-Ρήγας» (Βελεστίνο 1986), Αθήνα 1990, σελ. 423-449. Υποστηρίζεται από τον συγγραφέα ότι ο Ρήγας θα πρέπει να θεωρείται ως ο πρώτος αρχαιολόγος του Νεώτερου Ελληνισμού.

21. Ίσως για την καταγραφή των ιστορικών στοιχείων της γενέτειράς του, ο Ρήγας να ακολούθησε τις οδηγίες των συμπατριωτών του Δαν. Φιλίππιδη και Γρηγ. Κωνσταντά, οι οποίοι προτείνουν όπως οι «λογιώτατοι», ακολουθώντας το παράδειγμά τους, γράφουν τα σχετικά με την γενέτειρά τους, έτσι ώστε να αποκτηθεί «μια χωρογραφία του τόπου μας, πράγμα αναγκαιότατο και ωφελιμώτατο εις όλους». Βλ. Δαν. Φιλίππιδη-Γρηγ. Κωνσταντά, *Νεωτερική γεωγραφία*, Βιέννη 1791, επανέκδοση με επιμέλεια Αικ. Κουμαριανού, Αθήνα 1971, σελ.102-103.

cependant le diagramme topographique de sa ville natale, Vélestino²⁰, où il répertorie les sites archéologiques qu' il avait vus et touchés dans sa jeunesse, transmettant le message que chacun devra faire valoir les éléments historiques de son pays²¹.

Rhigas a commencé la publication de sa *Carte* avec le plan de Constantinople (Vienne 1796), qui constitue sa première feuille, en présentant aussi six de ses pièces de monnaie. Trois proviennent de l' Antiquité et trois de l' époque byzantine, voulant ainsi montrer la continuité de l' hellénisme. Mais un intérêt particulier réside dans la représentation du lion endormi, sur le dos duquel se trouvent les symboles de l' autorité du sultan tandis que sur les pieds est déposée la massue d' Héraclès. A travers cette représentation symbolique, Rhigas envoie un message d' optimisme aux Grecs subjugués et aux autres peuples des Balkans. Il veut dire que lorsqu' ils se réveilleront de l' esclavage par son serment révolutionnaire et qu' ils seront enthousiasmés, ils s' empareront des armes – la massue – et écraseront la tyrannie ottomane, créant à sa place le régime républicain, la Nouvelle Administration Politique.

Il faut souligner que la «massue d' Héraclès» constitue un élément important de la pensée révolutionnaire de Rhigas, ayant une dynamique symbolique à travers les siècles, alors que les puissances

20. Voir Ev. Kakavoyannis, «Η “Επιπεδογραφία της Φεράς” του Ρήγα Βελεστινλή από άποψη αρχαιολογική», *Hyperia*, T. 1, op. cit., p. 423 - 449. Il prétend que Rhigas doit être considéré comme le premier archéologue de l' Hellénisme moderne.

21. Pour relater les éléments historiques de sa ville natale, Rhigas a peut-être suivi les instructions de ses compatriotes Daniel Philippides et Grégoire Constantas, qui proposent aux “érudits” d' imiter leur exemple et écrire l' histoire de leur pays natal, afin qu' il y ait “une géographie de notre pays, chose nécessaire et très utile pour tout le monde”. Voir D. Philippides - Gr. Constantas, *Νεωτερική Γεωγραφία* (Géographie Moderne), Vienne 1791, réédition présentée par Catherine Coumariou, Athènes 1971, p. 102 - 103.

δυνάμεις. Πρώτα ήταν η περσική με τον διπλόν πέλεκυν και μετέπειτα η οθωμανική με την ημισέληνο. Η Ελληνική δύναμις, που συμβολίζεται με το ρόπαλο, αντιπαλαίει ανά τους αιώνες με τον βαρβαρισμό. Στη Χάρτα του ο Ρήγας παραθέτει το ρόπαλο και τον πέλεκυν τσακισμένο στις ναυμαχίες Σαλαμίνος και Μυκάλης και στις μάχες Μαραθώνος και Γραννικού ποταμού. Ακόμη μνημονεύει το ρόπαλο στα νομίσματα Ζακύνθου, Θηβών, Κωνσταντζας, Μανγγάλιας, Νικοπόλεως, και Φθιώτιδος Θεσσαλίας. Επίσης με το ροπαλο συμβολίζει στην αρχή του πάνω περιθωρίου του δεκάτου φύλλου την ελληνική πνευματική δύναμη, καταχωρίζοντας αλφαβητικά στη συνέχεια εκατόν δεκατέσσερα ονόματα μεγάλων ανθρώπων της αρχαιότητας, αρχίζοντας μάλιστα με τον Άδμητο των Φερών, που έζησαν σε διάφορες εποχές από τον ενδέκατο αιώνα π. Χ. μέχρι το πρώτο αιώνα μ. Χ. Θα ήθελε έτσι να δείξει στους σύγχρονούς του Έλληνες την πολύχρονη ιστορική πνευματική διαδρομή των προγόνων τους.

Ο Ρήγας με τις παραστάσεις αυτές στη Χάρτα του προσδίδει διαχρονική σημασία στο ρόπαλο του Ηρακλέους. Με αυτό δεν χαρακτηρίζει μόνο την αρχαία ελληνική δύναμη, αλλά την σημασία του την εκτείνει και μέχρι την εποχή του. Γι' αυτό εξ άλλου στο Σύνταγμά του θέτει ως σύμβολο στη τρίχρωμη σημαία του κράτους του και το ρόπαλο του Ηρακλέους.

Θούριος

Για να πετύχει την μετάδοση του επαναστατικού μηνύματός του στους σκλαβωμένους και να τους εμπυχώσει στην απόφασή για επανάσταση, ο Ρήγας εκτός από το εποπτικό υλικό χρησιμοποίησε και τη μουσική. Συγκεκριμένα συνέθεσε τον παιάνα με τίτλο «Θούριος», που αρχίζει με τον στίχο «Ως πότε παλληκάρια». Ας σημειωθεί ότι η λέξη θούριος, που είναι από το ρήμα θρώσκω, σημαίνει ορμητικός, μαινόμενος, πολεμικός, δεν ήταν σε χρήση στην εποχή του και ο Ρήγας την δανείζεται από τους Απτικούς ποιητές²². Έκτοτε καταγράφεται στο νεοελληνικό λεξιλόγιο και γίνεται πλέον πασίγνωστος, συνώνυμος με την επανάσταση.

22. Βλ. Αισχύλου, Επτά επί Θήβας 42, Πέρσαι 73, Αγαμέμνων 112, Ευμενίδες 627. Σοφοκλέους, Αίας 212, 612. Αριστοφάνους, Ιππής 757, Βάτραχοι 1289.

adverses changent. Au début c' était la puissance perse avec la double hache, ensuite la puissance ottomane avec le croissant. Dans sa *Carte*, Rhigas présente la massue et la hache cassée en deux aux batailles navales de Marathon et de Granique. Il mentionne aussi la massue sur les monnaies de Zante, de Thèbes, de Constanza, de Nicopolis et de Phtiotide de Thessalie. De même, avec la massue il symbolise, au début de la marge supérieure de la dixième feuille, la puissance intellectuelle grecque, en répertoriant ensuite, par ordre alphabétique, cent quatorze noms de grands hommes de l'Antiquité, commençant même par Admète de Phères, qui ont vécu à différentes époques du XIe siècle avant J.-C. au Ier siècle après J.-C. Il voudrait ainsi montrer aux Grecs de son époque le long parcours historique et intellectuel de leurs aïeux.

Rhigas attribue, avec ces représentations dans la Carte, une importance diachronique à la massue d' Héraclès. Cela ne qualifie pas seulement la puissance de l' Antiquité grecque mais étend son importance jusqu' à son époque. C' est pourquoi d' ailleurs dans sa *Constitution*, il établit comme symbole sur le drapeau tricolore de son état la massue d'Héraclès.

Chant de guerre

Afin de parvenir à la diffusion de son message révolutionnaire aux subjugués et d' animer leur décision de se révolter, Rhigas a utilisé, outre le matériel d'inspection, la musique. Plus particulièrement, il a composé le péan intitulé *Thourios*, qui commence avec le vers «Thourios». Notons ici que le mot «*θούριος*», du verbe «*θρώσκειω*», signifie «impétueux», «enragé», «guerrier», n' était pas utilisé à l' époque et Rhigas l' emprunte aux poètes²² attiques. Dès lors, il est répertorié au vocabulaire néo-hellénique et acquiert une grande notoriété, synonyme de la révolution.

22. Voir Eclyle, Sept contre Thèbes, 42, les Perses 73, Agamemnon 112, Euménides 627. Sophocle, Ajax 212, 612. Aristophane, les Cavaliers 757, les Grenouilles 1289.

Ο Θούριος είναι με απλά λόγια γραμμένος, για να είναι κατανοητός από τον λαό και δεν χρειάζονται υποσημειώσεις και επεξηγήσεις όπως άλλες συνθέσεις της εποχής του. Γρήγορα διαδόθηκε σε χειρόγραφη μορφή²³. Πέρασε βουνά και κάμπους, πολιτείες και χωριά, στεριές και θάλασσες του Βαλκανικού χώρου εμπυχώνοντας τους σκλαβωμένους στον τιτάνιο του πολέμου αγώνα²⁴. Ο Ρήγας τονίζει τη σημασία της ελευθερίας, ως πρώτιστου αγαθού του ανθρώπου, που είναι και πάνω από τη ζωή. Διακηρύσσει πως είναι προτιμότερη μιάς ώρας ελεύθερη ζωή παρά σαράντα χρόνια σκλαβιά και φυλακή. Είναι η εμπειρία, μέχρι τότε που έγραφε τον Θούριο, των σαράντα χρόνων της ζωής του. Συμπυκνώνει της ρωμιοσύνης όλων των αιώνων την πίκρα, την αγανάκτηση κατά της τυραννίας:

*«Καλλιό' ναι μιας ώρας ελεύθερη ζωή
παρά σαράντα χρόνοι σκλαβιά και φυλακή»,*
(Θούριος, στίχ. 7-8).

Στους στίχους διεκτραγουδεί την θλιβερή κατάσταση των σκλαβωμένων, την αβεβαιότητα της ζωής και της παρουσίας από τις αυθαιρεσίες της οθωμανικής εξουσίας:

*«Ανδρείοι καπετάνοι, παπάδες, λαϊκοί,
σκοτώθηκαν, κι' αγάδες, με άδικον σπαθί.
Κι' αμέτροντ' άλλοι τόσοι, και Τούρκοι και Ρωμιοί,
ζώνη και πλούτον χάνουν, χωρίς καμμιά αφορομή»,*
(Θούριος, στίχ. 17-20).

23. Στοιχείο που δείχνει την εξάπλωση του Θουρίου αποτελεί το γεγονός ότι ο Claude Fauriel, *Chants populaires de la Grèce Moderne*, Παρίσι 1825, τόμ. Β', σελ. 20-28. Χαρακτηριστικά ο Π. Κιτρομηλίδης, *Νεοελληνικός Διαφωτισμός. Οι πολιτικές και κοινωνικές ιδέες*, Β' έκδοση, Αθήνα 1999, σελ. 575, σημ. αρ. 66, παρατηρεί για τον Θούριο ότι «η συμπερίληψή του σε μια συλλογή δημοτικής ποίησης είναι ενδεικτική της πλατιάς του εξάπλωσης και της ενσωμάτωσής στην ελληνική λαϊκή πολιτισμική παράδοση».

24. Η Επιστημονική Εταιρεία Μελέτης Φερών-Βελεστίνου-Ρήγα εξέδωσε το 1997 σε ψηφιακό δίσκο πέντε παραδοσιακές μουσικές παραλλαγές του Θουρίου, που ο καθηγητής της ελληνικής μουσικής π. Χρήστος Κυριακόπουλος παρουσιάζει με την χορωδία του «Βυζαντινή Κυψέλη», επισημαίνοντας ότι οι πέντε παραλλαγές δείχνουν την εξάπλωση του Θουρίου στον ελληνικό χώρο και την προσαρμογή του στα μουσικά ιδιώματα του κάθε τόπου.

Thourios est écrit dans une langue simple, pour être compréhensible par le peuple et n' a pas besoin de notes ni d'explications, comme c' est le cas pour d' autres compositions de l' époque. Il s' est vite répandu sous forme manuscrite²³. Il a traversé monts et vaux de l' espace balkanique, encourageant les subjugués dans leur titanique combat de guerre²⁴. Rhigas souligne l' importance de la liberté, comme bien primordial de l' homme, supérieur même à la vie. Il proclame qu' une heure de vie libre est préférable à quarante ans d' esclavage et de réclusion. C' est l' expérience, jusqu' au moment où il écrivait *Thourios*, de ses quarante années d' existence. Il résume l' amertume de tous les siècles de l' hellénisme moderne, l' indignation contre la tyrannie:

«Miux vaut une seule heure de vie libre

Que quarante ans de servitude et de prison,

(Thourios, vers 7-8).

Dans ses vers il raconte sur un ton tragique la situation douloureuse des subjugués, l' incertitude de la vie et des biens due aux actes arbitraires du pouvoir ottoman:

«De braves capitaines, des popes, des civils,

Même des agas ont été massacrés par un glaive inique

Et d' autres innombrables, Turcs et Grecs, à la fois,

Perdent leur vie, leurs biens sans aucune raison.

(Thourios, vers 17-20).

23. La diffusion du Thourios est attesté par un témoignage de Chaude Fauriel, *Chants populaires de la Grèce moderne*, Paris 1825, T. 2, p. 20 - 28. P. Kitromilidis, *Νεοελληνικός Διαφωτισμός. Οι πολιτικές και κοινωνικές ιδέες*, 2e éd., Athènes 1999, p. 575, note 66, remarque que “la présence du Thourios dans un recueil de chants populaires est significative de sa large diffusion et de son adhésion à la tradition grecque de civilisation populaire”.

24. La Société Scientifique des Etudes sur Phères - Vélestinio - Rhigas a enregistré en c.d. cinq variations musicales du Thourios que le professeur de musique grecque père Christos Kyriakopoulos présente avec la chorale “Ruche Byzantine” en signalant que le nombre de ces variations montre la diffusion du Thourios dans l' espace grec et son adaptation aux particularités musicales de chaque région.

Ως πραγματικός επαναστάτης ακόμη προσπαθεί ακόμη να συνενώσει τους λαούς των Βαλκανίων να αρπάξουν τα όπλα και να ριχθούν στον ιερό αγώνα της επανάστασης, εναντίον του κοινού τυράννου. Γι' αυτό διακηρύσσει:

*«Βουλγάροι κι Αρβανίτες, Αρμένιοι και Ρωμιοί,
αράπηδες και άσπροι, με μιά κοινή ορμή,
για την Ελευθερίαν να ζώσωμεν σπαθί,
πως είμεθ' αντρωμένοι, παντού να ξακουσθή»,*
(Θούριος, στίχ. 45-48).

Στό ίδιο πνεύμα ο Ρήγας προσθέτει στο άρθρο 34 των Δικαίων του Ανθρώπου ένα παράδειγμα για τη συνεργασία των λαών, οι οποίοι θα απαρτιίζουν το κράτος του: *«Ο Βούλγαρος πρέπει να κινείται, όταν πάσχη ο Έλληνας. Και τούτος πάλιν δι' εκείνον και αμφοτέρω δια τον Αλβανόν και Βλάχον».*

Επίσης ο Ρήγας στο επαναστατικό του έργο χρησιμοποίησε και τον ψυχολογικό παράγοντα για να πετύχει τους σκοπούς του. Κάνει χρήση του όρκου, τακτική που ακολουθείται μετέπειτα από τους Φιλικούς και τους αγωνιστές του 1821. Βάζει τους σκλαβωμένους να ορκιστούν στην απόφασή τους για επανάσταση, με βαρύ τίμημα στην αθέτηση του όρκου τους:

*«Κι' αν παραβώ τον όρκον ν' αστράψ' ο Ουρανός,
και να με κατακάψη να γένω σαν καπνός»,*
(Θούριος, στίχ. 39-40).

Ακόμη έπρεπε να καταρρίψει ως μύθο τη διάχυτη πεποίθηση ότι τα οθωμανικά στρατεύματα ήταν ανίκητα και να ενισχύει κατ' αυτόν τον τρόπο το φρόνημα των σκλαβωμένων. Γι' αυτό φέρνει το συγκεκριμένο παράδειγμα των «Γκιρζιανλήδων»²⁵, που επαναστάτησαν στην περιοχή της Θράκης. Βροντοφωνεί στον Θούριό του ότι ο Σουλτάνος δεν είναι τόσο δυνατός, όσο οι σκλαβωμένοι νομίζουν:

25. Ο Ρήγας τους μνημονεύει ακόμη και στη Χάρτα του, φύλλο 8, ανατολικά του Στρυμώνα ποταμού, στα βουνά του Παγγαίου, όπου γράφει, σχετικά: «Εδώ εμφολεύουν οι Γκιρντζαλήδες». Σημειώνουμε ότι η *Εφημερίς* της Βιέννης των αδελφών Πούλιου στο φύλλο της 17 Ιουλίου 1797 γράφει για τους «Γρητζαλήδες» ότι το «Ντεβλέτι... απεφάσισε την παντελή εξολόθρευσίν» τους.

Comme un vrai révolutionnaire, il tente aussi de réunir les peuples des Balkans pour s'emparer des armes et se jeter dans le combat sacré de la révolution, contre le tyran commun. C'est pour cela qu'il proclame:

*«Bulgares, Albanais, Arméniens et Grecs,
Noirs et Blancs, animés du même élan.
Ceignons tous l'épée pour la liberté,
Afin que notre vaillance soit partout reconnue.*
(Thourios, vers 45-48).

Dans le même esprit, Rhigas ajoute dans l'article 34 des Droits de l'Homme un exemple pour la coopération des peuples, qui constitueront son état: *«Le Bulgare doit bouger, quand le Grec souffre. Et celui-ci pour celui-là et les deux pour l'Albanais et le Valaque».*

De même, Rhigas a aussi utilisé, dans son œuvre révolutionnaire, le **facteur psychologique** pour arriver à ses fins. Il fait usage du serment, méthode utilisée ensuite par les membres d'Hétairie et les combattants de 1821. Il fait porter serment aux subjugués sur leur décision de se révolter, et le manque à leur serment est payé au prix lourd:

*«Et si je suis parjure, que la foudre du ciel s'abatte sur moi
Et qu'elle me consume, me réduise en fumée»,*
(Thourios, vers 39-40).

En outre, il devait faire écrouler la légende que les troupes ottomanes étaient pour ainsi dire imbattables, et renforcer de cette façon le moral des subjugués. C'est pour cela qu'il prend l'exemple des «Ghirjianlides»²⁵, qui se sont révoltés dans la région de la Thrace. Il proclame, dans son Thourios, que le Sultan n'est pas si fort que les opprimés le croient:

25. Rhigas les mentionne même dans sa Carte, feuille 8, à l'est du fleuve Strymon, sur le mont Pagaion, en écrivant: «Ici habitent les Ghirjianlides». Le Journal «Εφημερίς» des frères Pouliou à Vienne, no. du 17 Juillet 1797, écrit au sujet des Ghirjianlides que «le divan avait décidé leur extermination».

*«Ποτέ μη στοχασθήτε πως είναι δυνατός
Καρδιοχτυπά και τρέμει σαν λαγός κι αυτός.
Τριακόσιοι Γκιρζιαλήδες τον έκαμαν να διή
Πως δεν μπορεί με τόπια, μπροστά τους να εβγή»,
(Θούριος, στίχ. 111-114).*

Στον Θούριό του ο Ρήγας απευθύνει προσκλητήριο στους Έλληνες, που εξ αιτίας της σκλαβιάς ξενιτεύθηκαν. Τους προσκαλεί να επιστρέψουν και να στρατευθούν για την λευθεριά, τώρα που η επανάσταση ξεκινά, τονίζοντας πως ενδοξότερο είναι να πεθάνει κανείς για την πατρίδα:

*Οσ' απ' την Τυραννίαν πήγαν στην ξενιτειά,
Στον τόπον τους καθένας ας έλθη τώρα πιά.
Ως πόντ' οφφικιάλος, [=αξιωματούχος] σε ξένους βασιλείς;
Έλα να γίνης στύλος δικής σου της φυλής.
Κάλλιο για την πατρίδα κανένας να χαθή»,
(Θούριος, στίχ.49-50, 55-57).*

Επί πλέον ο Ρήγας τονίζει στον Θούριο του και των προγόνων την ανδρεία για την ελευθερία, προβάλλοντάς τους ως παράδειγμα, για να τους μιμηθούν:

*«Πώς οι προπάτορές μας ωρομούσαν σαν θεριά,
Για την ελευθεριάν πηδούσαν στη φωτιά.
Έτζι κ' ημείς, αδέλφια, ν' αρπάξωμεν για μιιά
Τ' άρματα, και να βγούμεν απ' την πικρή σκλαβιά»,
(Θούριος, στίχ. 117-120).*

Μέσα στους στίχους του Θουρίου βρίσκει κανείς και τις πολιτικές πεποιθήσεις του Ρήγα: Διατυμπανίζει πως η αναρχία είναι μορφή τυραννίας,

*«γιατί κ' η αναρχία ομοιάζει την σκλαβιά»,
(Θούριος, στίχ. 27).*

Διακηρύσσει τις ιδέες του για ανεξιθρησκεία,

*«Στην πίστιν του καθένας ελεύθερος να ζή»,
(Θούριος, στίχ. 43).*

*«Ne croyez pas qu' il soit puissant;
Il frémit de peur et tremble comme un lièvre.
Trois cents Ghirgialides lui ont fait voir
Qu' il ne peut les affronter même avec ses canons»,
(Thourios, vers 111-114).*

Dans son *Thourios*, Rhigas lance un appel aux Grecs qui se sont expatriés à cause de l' esclavage. Il les invite à retourner au pays et à se mobiliser pour la liberté, maintenant que la révolution commence, en soulignant qu' il est plus glorieux de mourir pour sa patrie:

*«Que ceux qui, fuyant la tyrannie sont allés à l' étranger,
Reviennent maintenant dans leur pays natal.
Jusqu' à quand serez-vous les officiers de rois étrangers?
Venez pour devenir le pilier de votre race.
Il vaut mieux périr pour sa partie»,
(Thourios, vers 49-50, 55-57).*

De plus, il souligne, toujours dans *Thourios*, la bravoure des aîeux pour la liberté, en leur prenant comme modèle pour qu' ils servent d' exemple:

*«De même que vos ancêtres s' élançaient comme des lions,
Pour la liberté, se précipitaient dans le feu,
De même nous, ô mes frères, prenons tous à la fois
Les armes et sortons de l' armère servitude»,
(Thourios, vers 117-120).*

Dans les vers de *Thourios* on trouve aussi les idées politiques de Rhigas. Il crie haut et fort que l'anarchie est une forme de tyrannie,

*«Car l' anarchie aussi ressemble à l' esclavage»,
(Thourios, vers 27).*

Il proclame ses idées sur la tolérance religieuse,

*«Pour que chacun vive en liberté, dans sa foi»,
(Thourios, vers 43).*

Για δικαιοσύνη και πάνω από όλα για ελευθερία στους τελευταίους στίχους του Θουρίου του αναφωνεί:

«Κ' εις την δικαιοσύνην να σκύψη ο εχθρός
κ' ελεύθεροι να ζώμεν, αδέρφια, εις την Γήν»,
(Θούριος, στίχ. 124 και 126).

Ο Ρήγας Βελεστινλής επί πλέον αναδεικνύεται ρεαλιστής επαναστάτης και για κάτι άλλο σημαντικό. Προετοίμασε το κίνημά του, για τη μεθοδευμένη επανάσταση των Ελλήνων και των άλλων Βαλκανικών λαών, να στηρίζεται στις ντόπιες δυνάμεις και όχι στη βοήθεια των δυνάμεων της «Ανατολής» και της «Δύσης» της εποχής του. Γνώριζε καλά ότι οι ξένες δυνάμεις θα εξυπηρετούσαν τα δικά τους συμφέροντα. Γι' αυτό και στα επαναστατικά του κείμενα, στην Επαναστατική Προκήρυξη, στον Θούριό του δεν απευθύνει έκκληση στις μεγάλες δυνάμεις για βοήθεια στη σχεδιαζόμενη επανάσταση. Πρωτόγνωρη τακτική, που για πρώτη φορά απαντιέται. Μέχρι τότε οι σκλαβωμένοι προσέβλεπαν στη βοήθεια των ξένων δυνάμεων για την αποτίναξη της τυραννίας. Η αντίληψη αυτή του Ρήγα θα ήταν, πιθανόν, αποτέλεσμα της ιστορικής γνώσης του και τις εμπειρίες του από τις πρόσφατες συνθήκες μετά τον πόλεμο των «τριών ιμπεριών»: Σιστόβ, 4 Αυγούστου 1791 και Ιασίου, 9 Ιανουαρίου 1792, της Αυστρίας και Ρωσίας μετά της Οθωμανικής Πύλης αντίστοιχα.

3. Πολιτικός νους. Ο Ρήγας Βελεστινλής αποδεικνύεται ότι ήταν και πολιτικός νους με το επαναστατικό του κείμενο «Νέα Πολιτική Διοίκησης», που το μεγαλύτερο μέρος είναι μετάφραση από το Γαλλικό Σύνταγμα του 1793, (*Acte Constitutionnel précédé de la Déclaration des Droits de l' Homme et du Citoyen, présenté au Peuple Francais par la Convention Nationale, le 24 juin 1793, l' an II de la République*). Ήταν γνώστης της διπλωματίας και της σημασίας του ψυχολογικού παράγοντα στην έκβαση ιδιαίτερα των επαναστατικών κινήματων. Γι' αυτό είχε προνοήσει με την κήρυξη της επανάστασής του να έχει έτοιμη την **Επαναστατική Προκήρυξη**, όπου διατυπώνει το δίκαιον της ένοπλης εξέγερσης κατά της τυραννικής εξουσίας του Σουλτάνου. Δημιουργούσε έτσι δίκαιον για τη νομιμότητα του επαναστατικού του κινήματος, για να είναι σε θέση αμέσως να ζητήσει την πολιτική αναγνώριση από τα άλλα έθνη. Η ενέργεια

Quant à la justice et, par dessus-tout, la liberté, il s'écrit, dans les derniers vers de son *Thourios*:

*«Et que l'ennemi se soumette au pouvoir de la justice.
Et que nous vivions libres et en frères sur cette terre!»,*
(*Thourios*, vers 124 et 126).

Rhigas Vélestinlis se révèle en plus un révolutionnaire réaliste et devient célèbre pour une autre chose importante. Il a préparé son mouvement révolutionnaire, pour l'insurrection programmée des Grecs et des autres peuples balkaniques, de façon à ce qu'il puisse compter sur les puissances autochtones et non pas sur l'aide des puissances de l'«Orient» et de l'«Occident» de l'époque. Il savait bien que les puissances étrangères serviraient leurs propres intérêts. C'est pourquoi, dans ses textes révolutionnaires, dans la *Proclamation Révolutionnaire*, dans son *Thourios*, il ne lance pas d'appel d'aide à la révolution préparée aux grandes puissances. C'est une tactique nouvelle qu'on rencontre pour la première fois. Jusqu'alors, les subjugués comptaient sur l'aide des puissances étrangères pour se débarrasser du joug de la tyrannie. Cette conception de Rhigas était probablement le résultat de ses connaissances historiques et de ses expériences des récents traités, après la guerre des «trois Empires»: Systov, 4 août 1791 et Jason, 9 janvier 1792, de l'Autriche et de la Russie avec la Porte ottomane respectivement.

3. Esprit politique. Rhigas Vélestinlis s'est aussi révélé comme esprit politique avec son texte révolutionnaire *Nouvelle Administration Politique*, dont la plus grande partie est la traduction de la Constitution Française de 1793 (*Acte Constitutionnel précédé de la Déclaration des Droits de l'Homme et du Citoyen, présenté au Peuple Français par la Convention Nationale, le 24 juin 1793, l'an II de la République*). Il connaissait la diplomatie et l'importance du facteur psychologique à l'issue des mouvements révolutionnaires. C'est pourquoi il avait pris soin à préparer, à la proclamation de sa révolution, la **Proclamation Révolutionnaire**, où il formule le droit légitime de la révolte armée contre le pouvoir tyrannique du Sultan. Il a ainsi légitimé son mouvement révolutionnaire pour qu'il soit en mesure de demander aux autres nations la reconnaissance politique. Cet acte de Rhigas, c'est-à-dire d'avoir préparé la Proclamation

αυτή του Ρήγα, να έχει δηλ. έτοιμη την Επαναστατική Προκήρυξη δείχνει την προνοητικότητα του, τη σοβαρότητα της προετοιμασίας της επανάστασής του, καθώς επίσης και ότι είχε προετοιμάσει τη νομική και πολιτική κάλυψη του κινήματός του.

Στη συνέχεια είχε την πρόνοια να συντάξει σε μια εποχή σκλαβιάς και τυραννίας τον πρώτο Καταστατικό Πολιτειακό Χάρτη του βαλκανικού χώρου με το όνομα **Νέα Πολιτική Διοίκησις**, όπου περιέχονται τα Δίκαια του Ανθρώπου και το Σύνταγμα. Πίστευε ότι η αναρχία είναι μορφή τυραννίας, όπως τονίζει στον Θούριό του, στίχ. 27, «*Γιατί κ' η αναρχία ομοιάζει την σκλαβιά*», γι' αυτό και προσπάθησε να συντάξει τον καταστατικό χάρτη πριν από την έκρηξη της επανάστασής του, πριν από την κάθοδό του στην Ελλάδα. Κατ' αυτόν τον τρόπο οι επαναστατημένοι Έλληνες και οι άλλοι Βαλκανικοί λαοί θα είχαν έτοιμο ένα σχέδιο για να κυβερνηθεί δημοκρατικά η νέα τους πολιτεία, που θα αντικαταστούσε την οθωμανική απολυταρχική εξουσία.

Στη Νέα Πολιτική Διοίκηση του Ρήγα διακηρύσσονται η ισότητα των πολιτών έναντι των νόμων, η ατομική και εθνική ελευθερία, η ελευθερία έκφρασης των ιδεών, των θρησκευτικών πεποιθήσεων, των συγκεντρώσεων, η ελευθερία του τύπου, η ασφάλεια των πολιτών, το δικαίωμα της ιδιοκτησίας, η κατάργηση της δουλείας, η αντίσταση στη βία και αδικία κ. ά. Ωστόσο, ο Ρήγας πρόσθεσε και πολλά δικά του κείμενα στο Γαλλικό Σύνταγμα του 1793, το οποίο μετέφρασε και είχε ως πρότυπο. Ενδεικτικά μνημονεύονται η υποχρεωτική εκπαίδευση όχι μόνο των αγοριών αλλά και των κοριτσιών, (*Δίκαια του Ανθρώπου*, άρθρο 22), διάταξη που για πρώτη φορά καταχωρίζεται σε Σύνταγμα, η στρατιωτική άσκηση των γυναικών, θεωρούμενος ίσως ο εισηγητής της ισότητας ανδρών και γυναικών στην εποχή του. Η προστασία των πολιτών από την τοκογλυφία, (*Δίκαια του Ανθρώπου*, άρθρο 35) η υπεράσπιση της δημοκρατίας από εκείνους που την επιβουλεύονται κ. ά. Ακόμη τονίζει ότι οι δημοκρατικοί πολίτες θα πρέπει να συμμετέχουν ενεργά στα κοινά και να υπερασπίζονται τους δημοκρατικούς θεσμούς θεωρώντας την υποχρέωση τους αυτή «*ως το πλέον ιερόν από όλα τα χρέη*» τους, (*Δίκαια του Ανθρώπου*, άρθρο 35).

Συνιστά τη συνεργασία των λαών για την εδραίωση και προκοπή της δημοκρατικής πολιτείας του Βαλκανικού χώρου. Γι αυτό τονίζει πως: «*Ο Βούλγαρος πρέπει να κινήται, όταν πάσχη ο Έλληνας και τού-*

Révolutionnaire, montre sa prévoyance, le sérieux de la préparation de sa révolution, ainsi que le fait d' avoir préparé la couverture juridique et politique de son mouvement.

Il a par la suite pris soin de rédiger, dans une époque d' esclavage et de tyrannie, la première Charte Constitutionnelle de l' espace balkanique sous le nom de *Nouvelle Administration Politique*, qui contient les Droits de l'Homme et la Constitution. Il croyait que l' anarchie était une forme de tyrannie, comme il le souligne dans son *Thourios*, vers 27, «*Car l' anarchie aussi ressemble à l' esclavage*», c'est pourquoi il a essayé de rédiger la charte constitutionnelle avant l' explosion de sa révolution, avant sa descente en Grèce. De cette façon les Grecs révoltés et les autres peuples balkaniques disposeraient d' un projet pour que leur nouvelle république, qui prendrait la place du pouvoir totalitaire ottoman, soit gouvernée démocratiquement.

Dans la *Nouvelle Administration Politique* de Rhigas sont proclamés l' égalité des citoyens à l' égard des lois, la liberté individuelle et nationale, la liberté d' expression des idées, des convictions religieuses, des rassemblements, la liberté de la presse, la sécurité des citoyens, le droit à la propriété, l' abolition de l' esclavage, la résistance à la violence et à l' injustice etc. Cependant, Rhigas a ajouté à la Constitution Française de 1793, qu' il a traduite et qu' il avait pour modèle, bon nombre d' autres textes personnels. A titre d' exemple, nous mentionnons, l' éducation obligatoire non seulement des garçons mais aussi des jeunes filles (*Droits de l' Homme*, article 22), article enregistré pour la première fois dans une Constitution, l' exercice militaire des femmes, considéré peut-être comme l' introducteur de l' égalité des hommes et des femmes dans son époque. La protection des citoyens de l' usure (*Droits de l' Homme*, article 35), la défense de la démocratie contre ceux qui s' y opposent etc. De plus, il souligne que les citoyens républicains devront participer activement aux affaires publiques et défendre les institutions démocratiques, considérant cette obligation «*comme le plus sacré de tous [leurs] devoirs*», (*Droits de l' Homme*, article 35).

Il recommande la coopération des peuples pour la consolidation et le progrès de la république démocratique de l' espace balkanique. C' est pourquoi il souligne que: «*Le Bulgare doit bouger, quand le Grec*

τος πάλιν δι' εκείνον και αμφοτέροι δια τόν Αλβανόν και Βλάχον»,
(Δίκαια του Ανθρώπου, άρθρο 34).

Ο Ρήγας κατόρθωσε ωστόσο με το Σύνταγμά του να αποδώσει στα ελληνικά τους νέους νομικούς, πολιτικούς, οικονομικούς όρους που εισάγονταν με τη Νέα Πολιτική Διοίκηση και ακόμη να χρησιμοποιήσει λέξεις και όρους, που για πρώτη φορά καταγράφονται στο ελληνικό λεξιλόγιο: «κοινωνική νομοθεσία», «πολιταρχία», «ψηφιστής», «επιθεωρητής», «ονοματίζω», «ονομάτισις», «ονοματισμός», «σιγουρότης», «εγκάλεσις», «Νομοδοτικόν»²⁶ Σώμα», «πληρεξούσιος», «πληρεξουσιότης»²⁷.

Το ενδιαφέρον του Ρήγα να συντάξει το Σύνταγμα για τους σκλαβωμένους, οι οποίοι θα επαναστατούσαν και θα δημιουργούσαν την νέα πολιτειακή πραγματικότητα, κατατάσσει το σχεδιαζόμενο κίνημα του στην κατηγορία της επανάστασης και όχι της εξέγερσης, όπου συνήθως δεν υπάρχει μέριμνα για την μελλοντική πορεία των εξεγερμένων.

Ένα στοιχείο το οποίο δείχνει την πολιτική σκέψη του Ρήγα αποτελεί το γεγονός ότι είχε την πρόνοια να ετοιμάσει έναν πολιτικό χάρτη με τις διοικητικές διαιρέσεις σε τοπαρχίες και επαρχίες του κράτους του, που ήθελε να δημιουργήσει μετά την επανάσταση, για να είναι δυνατόν να διεξαχθούν ψηφοφορίες με σκοπό την εκλογή των αντιπροσώπων, των βουλευτών. Συγκεκριμένα τύπωσε για τον σκοπό αυτό τη μεγάλη δωδεκάφυλλη «Χάρτα», η οποία ουσιαστικά αποτελούσε πολιτικό χάρτη του κράτους του, με σύνορα και πολιτική διαίρεση σε τοπαρχίες και επαρχίες, όπως έχουν δείξει οι πρόσφατες έρευνές μας. Τέτοιος μεγάλος χάρτης του βαλκανικού χώρου για πρώτη φορά είχε συνταχθεί από τον Ρήγα²⁸.

26. Ο όρος απαντάται και μεταγενέστερα, όπως «δύο δυνάμεις θεωρούνται εν τη πολιτική διοίκησει, η Νομοδοτική και η Έφορος ή Εκτελεστική», στο βιβλίο Αδελφών Καπετανάκη, Εισαγωγή γενική της Γεωγραφίας, Βιέννη 1816, τόμ. Β', σελ. 335.

27. Πρβλ. Στεφ. Κουμανούδη, Συναγωγή νέων λέξεων, Αθήνα 1900, επαντύπωση 1980.

28. Βλ. Δημ. Καραμπερόπουλου, «Η Χάρτα της Ελλάδος του Ρήγα. Τα πρώτύτερά της και νέα στοιχεία», στο Η Χάρτα του Ρήγα, επανέκδοση της Χάρτας από την Επιστημονική Εταιρεία Μελέτης Φερών-Βελεστίνου-Ρήγα, (επιμ. Δημ. Καραμπερόπουλου), Αθήνα 1998, σελ. 13-90 και ιδιαίτερα τις σελ. 80 και εξής: «Χάρτα της Ελλάδος και “Νέα πολιτική Διοίκησις”. Μιά νέα συσχέτιση».

*souffre. Et celui-ci pour celui-là et les deux pour l' Albanais et le Valaque»,
(Droits de l'Homme, article 34).*

Rhigas a toutefois réussi, avec sa Constitution à rendre en grec les termes juridiques, politiques, économiques nouveaux qui étaient introduits avec la Nouvelle Administration Politique et à utiliser des mots et des termes répertoriés pour la première fois dans le vocabulaire hellénique: «*législation sociale*» (κοινωνική νομοθεσία), «*politarchie*» (πολιταρχία), «*votant*» (ψηφιστής), «*inspecteur*» (επιθεωρητής), «*appeler*» (ονοματίζω), «*appellation*» (ονομάτισις), «*assurance*» (σιγουρότης), «*plainte*» (εγκάλεισις), «*Corps Législatif*» (Νομοδοτικόν²⁶ Σώμα), «*procurateur*» (πληρεξούσιος), «*procuration*» (πληρεξουσιότης²⁷).

L' intérêt de Rhigas pour la rédaction de la Constitution adressée aux subjugués, qui allaient se révolter et créer la nouvelle réalité constitutionnelle, classe son mouvement projeté dans la catégorie de la révolution et non de la révolte, où habituellement on ne prend pas soin de l' avenir des révoltés.

Un élément qui montre la pensée politique de Rhigas, constitue le fait qu' il a eu la prévoyance de préparer une carte politique avec les divisions administratives en régions et provinces de son état, qu' il voulait créer après la révolution, pour être en mesure d' organiser le vote pour l' élection des représentants, des députés. Plus particulièrement, il a fait imprimer pour cette raison la grande *Carte* aux douze feuilles, qui constituait en fait une carte politique de son état, avec des frontières, et une division politique en régions et provinces, comme ont démontré nos récentes études. C' est donc par Rhigas²⁸ qu' a été rédigée pour la première fois une aussi grande carte de l' espace balkanique.

26. Ce terme est désormais utilisé, par les savants: «δύο δυνάμεις θεωρούνται εν τη πολιτική διοικήσει, η Νομοδοτική και η Έφορος ή Εκτελεστική» dans le livre des frères Karétanakis, Εισαγωγή γενική της Γεωγραφίας, Vienne 1816, T. II, p. 335.

27. Stéphane Koumanoudis, «Συναγωγή νέων λέξεων», Athènes 1900, réédition 1980.

28. Voir D. Karabéropoulos, «Η Χάρτα της Ελλάδος του Ρήγα. Τα πρότυπά της και νέα στοιχεία», op. cit., Athènes 1998, p. 13 - 90, et en particulier p. 80 et suivantes: «Χάρτα της Ελλάδος και “Νέα πολιτική Διοίκησης”. Μιά νέα συσχέτιση».

Το δημοκρατικό κράτος του Ρήγα

Με την επικράτηση της επανάστασής στη θέση της απολυταρχικής οθωμανικής εξουσίας ο Ρήγας θα δημιουργούσε τη Νέα Πολιτική Διοίκηση του, τη νέα τάξη πραγμάτων στο Βαλκανικό χώρο, με την εφαρμογή του Δημοκρατικού Καταστατικού Συντάγματος και των Δικαιών του Ανθρώπου. Πρότυπά του ήταν η Γαλλική Επανάσταση και η Δημοκρατία των αρχαίων Αθηνών. Γι' αυτό εξ άλλου και τιμητικά ονομάζει το κράτος του «*Ελληνική Δημοκρατία*». Στήριζε τη νέα πολιτική κατάσταση στη δημοκρατία και όχι στην κληρονομική εξουσία. Μετά την επανάσταση θα προκήρυσσε εκλογές για την ανάδειξη αιρετών αντιπροσώπων, των βουλευτών, που θα εκλέγονταν αναλογικά από κάθε επαρχία του κράτους του.

Σχετικά τώρα με τις αντιρρήσεις, που έχουν εκφρασθεί, ότι τάχα ο Ρήγας ήθελε τους Έλληνες να έχουν την πρωτοκαθεδρία στο κράτος του, μια και του δίνει την ονομασία «*Ελληνική Δημοκρατία*», μπορούμε συνοπτικά να πούμε ότι η θέση του Ρήγα για την καθιέρωση της αντιπροσωπευτικής δημοκρατίας δίνει απάντηση στην αντίρρηση αυτή. Οι Έλληνες αποτελούσαν μικρή μειοψηφία και ως εκ τούτου η αναλογική αντιπροσώπευση τους στη Βουλή του κράτους του θα ήταν μικρή.

Όσον αφορά τη θέση του Ρήγα, που προτείνει ως επίσημη γλώσσα του κράτους του αντί της μέχρι τότε επικρατούσας τουρκικής την ελληνική, μπορούμε να πούμε ότι το έκανε από ρεαλιστική τακτική και όχι από σκοπιμότητα. Και τούτο διότι η ελληνική γλώσσα ήταν η πλέον διαδεδομένη στον βαλκανικό χώρο, ως γλώσσα του εμπορίου και της επικοινωνίας και επί πλέον «*ως πλέον ευκατάληπτον και εύκολον να σπουδασθή*», όπως ο ίδιος ο Ρήγας παρατηρεί στο άρθρο 53 του Συντάγματός του. Εξ άλλου στο Σύνταγμά του καθιερώνει το σεβασμό της γλώσσας και της πίστης του κάθε λαού, που αποτελεί μέρος του κράτους του.

Στο άρθρο 7 του Συντάγματός του τονίζει με έμφαση πως κυρίαρχος λαός του κράτους του μετά την επανάσταση θα είναι όλοι οι κάτοικοι που κατοικούν σ' αυτό «*χωρίς εξαίρεσιν θρησκείας και διαλέκτου, Έλληνες, Βούλγαροι, Αλβανοί, Βλάχοι, Αρμένηδες, Τούρκοι, και κάθε άλλο είδος γενεάς*». Εντύπωση προκαλεί το γεγονός ότι ο Ρήγας θέλει στο κράτος του όλους τους λαούς, που κατοικούν, ακόμη και τους Τούρκους, διότι και αυτοί υποφέρουν από την απολυταρχική εξουσία

L' état démocratique de Rhigas

Sa révolution couronnée de succès, Rhigas projetait de créer à la place du pouvoir totalitaire ottoman la Nouvelle Administration Politique, le nouvel ordre des choses dans l' espace balkanique, avec la mise en place de la Constitution Républicaine et des Droits de l' Homme. Il avait pour modèle la Révolution Française et la République athénienne de l' Antiquité. C'est pourquoi, d' ailleurs, il appelle son pays à titre d'honneur «*République Hellénique*». Il fonda la nouvelle situation politique sur la démocratie et non pas sur le pouvoir héréditaire. Après la révolution, il projetait de proclamer des élections pour élire au scrutin proportionnel, dans chaque province de l'état, les représentants, les députés.

Quant aux objections formulées, que soi-disant Rhigas réservait dans son état la place d'honneur aux Grecs, puisqu' il l'appelle «*République Hellénique*», nous pouvons dire en résumant que la prise de position de Rhigas pour l' établissement d'une démocratie représentative réfute cet argument. Les Grecs constituaient une petite minorité et, de ce fait, leur représentation proportionnelle au Parlement de son état serait moindre.

En ce qui concerne la proposition de Rhigas d'établir comme langue officielle de son état, à la place du turc parlé jusqu'alors, le grec, nous pouvons dire qu'elle est fondée sur une stratégie réaliste et ne reflète pas une quelconque opportunité. Et cela parce que la langue grecque était la plus répandue des Balkans, en tant que langue du commerce et de la communication, et, en plus, «*très compréhensible et facile à apprendre*», comme le remarque Rhigas lui-même dans l'article 53 de sa Constitution. En outre, dans sa Constitution, il consacre le respect de la langue et des croyances de chaque peuple faisant partie de son état.

Dans l' article 7 de sa Constitution, il souligne avec force qu'après la révolution aucun peuple ne sera le maître absolu de son état mais que tous les habitants seront ses souverains, «sans distinction de religion et de langue: Grecs, Bulgares, Albanais, Valaques, Arméniens, Turcs et toute autre population». Il est impressionnant de voir que Rhigas désire dans son état tous les peuples qui y habitent, même les Turcs, parce qu' eux aussi souffrent du pouvoir totalitaire du sultan,

του σουλτάνου, όπως τονίζει και στον Θούριό του (στίχ. 17-20).

4. Στρατιωτικός νούς. Ο Ρήγας γνώριζε ότι χωρίς την στρατιωτική επιτυχία της επανάστασής του δεν θα ήταν δυνατόν να πραγματοποιηθεί η πτώση του οθωμανικού δεσποτισμού, να αποκτηθεί η πολυπόθητος ελευθερία και η δημιουργία της δημοκρατικής του πολιτείας. Γι' αυτόν το λόγο κατά τον σχεδιασμό και την προετοιμασία της επανάστασής θα έπρεπε να προνοήσει για Α) τη στρατιωτική εκπαίδευση των Ελλήνων και Β) την έναρξη της επανάστασης με προετοιμασία και επιτελικό σχεδιασμό.

Α. Ο Ρήγας γνώριζε καλά ότι οι μόνοι εμπειροπόλεμοι πληθυσμοί του ελληνικού χώρου ήταν οι Μανιάτες και οι Σουλιώτες και οι διάσπαρτοι κλεφταρματολοί. Το μεγαλύτερο μέρος του λαού ήταν απαίδευτο στην πολεμική τέχνη. Έτσι δεν θα ήταν δυνατόν οι επαναστατημένοι πληθυσμοί των σκλαβωμένων να αντιπάλαισιν στα εξασκημένα στρατεύματα του σουλτάνου, αν δεν εκπαιδεύονταν στην σύγχρονη πολεμική τέχνη. Γι' αυτό το λόγο ο Ρήγας είχε την πρόνοια, πριν από την κάθοδό του στην Ελλάδα, να μεταφράσει ένα βασικό εγχειρίδιο στρατιωτικής τέχνης του γνωστού Αυστριακού στρατάρχη von Khevenhüller (1683-1744), το «*Στρατιωτικόν Εγκόλιον*». Θα ήταν βασικό εγχειρίδιο της εκπαίδευσης των επαναστατών στην πολεμική τέχνη. Επί πλέον όμως η στρατιωτική εκπαίδευση, σύμφωνα με τις οδηγίες του διασήμου ευρωπαίου στρατηγού, θα επιδρούσε και ψυχολογικά στους σκλαβωμένους, που θα επαναστατούσαν. Θα τόνωνε το ηθικό τους, ότι στον πόλεμο, που θα άρχιζαν, θα ήταν εξασκημένοι όπως και οι αντίπαλες στρατιωτικές δυνάμεις του σουλτάνου.

Με αυτήν του την ενέργεια ο Ρήγας αποδεικνύει ότι ήταν προνοητικός και στρατιωτικός νούς. Επιβεβαιώνεται όμως περὶ τ' αὐτοῦ ἀπὸ ὅσα γράφει, στα 1806, ὁ Ἀνώνυμος ὁ Ἕλληνας ἐν τῇ «*Ελληνικῇ Νομαρχία*» του γιὰ τὴν ἀνάγκη ἐκδόσεως βιβλίου με στρατιωτικὸς κανόνες. Χαρακτηριστικὰ σημειώνει ὅτι «*των ἀρμάτων ἡ ἐπιστήμη εἶναι διεξοδικωτάτη καὶ χρειάζεται ἐν πόνημα ὄχι μικρὸν περὶ αὐτῆς, διὰ τὸ ὅποιον οἱ νυν Ἕλληνες μεγάλην χρειάν ἔχουσι. Καὶ ἀμποτεὲς κανένας φιλογενῆς νὰ τὸ κατορθώσῃ, διὰ νὰ μάθωσιν ὅλοι πόσον ἡ τέχνη τοῦ πολέμου εἶναι μεγάλη*»²⁹. Κι' ὁ Ρήγας ἤδη ἀπὸ τὸ 1797, θέλο-

29. Ἀνώνυμος τοῦ Ἕλληνας, *Ελληνικῇ Νομαρχία*, ἴτοι λόγος περὶ Ἐλευθερίας, Ἐν Ἰταλία 1806, καὶ τὸ παράθεμα ἀπὸ τὴν ἐκδόσιν τοῦ Γ. Βαλέτα, τέταρτη ἐκδόσιν Ἀθήνα 1982, σελ. 78.

comme il le souligne dans son *Thourios*, (vers 17-20).

4. Esprit militaire. Rhigas savait que sans le succès militaire de sa révolution il serait impossible de provoquer la chute du despotisme ottoman et la liberté tellement désirée ne pourrait être acquise ni la réalisation de sa république démocratique. C' est pourquoi il devrait, au moment de la conception et de la préparation de la révolution, prévoir A) l' éducation militaire des Grecs et B) le début de la révolution avec préparation et plan militaire.

A) Rhigas savait bien que les seules populations du territoire hellénique ayant l' expérience de la guerre étaient les Maïnotes et les Souliotes ainsi que les clephtes et les armatoles. La majorité du peuple ignorait l' art de la guerre. Ainsi, les populations révoltées ne sauraient être en mesure d' affronter les troupes entraînées du sultan, si elles ne s' instruisaient pas à l' art de la guerre moderne. C' est pourquoi, il avait pris soin, avant sa descente en Grèce, de traduire un manuel fondamental de l' art de la guerre du célèbre maréchal autrichien von Khevenhüller (1683-1744), le *Vade mecum militaire*. Il constituerait un manuel fondamental de l' instruction guerrière des révolutionnaires. De plus, d' après l' illustre maréchal européen, l' instruction militaire agirait aussi psychologiquement sur les subjugués qu' ils allaient se révolter. Elle ferait remonter leur moral, que, dans la guerre qu' ils allaient entreprendre, ils seraient entraînés comme les puissances militaires adverses du sultan.

Rhigas démontre, avec cet acte, sa prévoyance et son esprit militaire. La nécessité de faire publier un ouvrage avec des règles militaires se confirme toutefois de façon éclatante dans les écrits, en 1806, du Grec Anonyme dans sa *Préfecture Hellénique*. Il écrit notamment que «*la science des armes est extrêmement étendue et nécessite un grand ouvrage à son sujet, dont les Grecs ont grand besoin. Puisse quelqu' un qui aime son pays y arriver, pour que tous apprennent à quel point l' art de la guerre est important*»²⁹. Et Rhigas déjà, dès 1797, voulant commencer sa révolution, avait la prévoyance de traduire et

29. Ανωνύμου του Έλληνοϋ, Ελληνική Νομαρχία, ήτοι λόγος περί Ελευθερίας. En Italie 1806; la citation est tirée de l' édition de G. Valétas, 4e éd., Athènes 1982, p. 78.

νας να ξεκινήσει την επανάστασή του, είχε την προνοητικότητα να μεταφράσει και να εκδώσει το βιβλίο της στρατιωτικής εκπαίδευσης των σκλαβωμένων επαναστατών στην πολεμική τέχνη.

Β. Σχετικά τώρα με τον στρατιωτικό σχεδιασμό της επανάστασής του, έχει σημασία να τονίσουμε όσα γράφουν τα ανακριτικά έγγραφα³⁰. Είχε προγραμματίσει την έκρηξη της επανάστασής του από τους τότε ένοπλους στρατιωτικούς ελληνικούς πληθυσμούς, τους Μανιάτες και τους Σουλιώτες. Συγκεκριμένα, μετά την κάθοδό του στην Ελλάδα θα κατευθυνόταν στη Μάνη, από όπου θα ξεκινούσε την επανάσταση της Πελοποννήσου. Στη συνέχεια με την παράλληλη στρατιωτική εκπαίδευση των επαναστατημένων Ελλήνων στην πολεμική τέχνη σύμφωνα με το «*Στρατιωτικόν Εγκόλπιον*», θα προχωρούσε προς τους Σουλιώτες και σα σε τάξο θα συνέχιζε στις υπόλοιπες περιοχές της Ελλάδος και των άλλων Βαλκανικών λαών.

Η επιτελική αυτή τακτική της επαναστάτης του Ρήγα αποδείχθηκε σωστή με την επικράτηση της Ελληνικής Επανάστασης του 1821. Επικράτησε στην Πελοπόννησο και όχι στην αρχική έναρξή της στις παραδουνάβιες περιοχές, τις οποίες ο Ρήγας τις γνώριζε θαυμάσια, διότι εκεί ζούσε. Άλλο ένα στοιχείο, που δείχνει τις επιτελικές στρατιωτικές ικανότητες γι' αυτό και τονίζουμε ότι ο Ρήγας ήταν και στρατιωτικός νους.

5. Μάρτυρας. Με την κατηγορία ότι είχε καταστρώσει επαναστατικό σχέδιο για την κατάλυση της οθωμανικής τυραννίας και την απελευθέρωση της Ελλάδος και των άλλων Βαλκανικών λαών, ο Ρήγας οδηγήθηκε στη φυλακή. Δεν ήταν δυνατόν να στοιχειοθετηθεί κατηγορία εναντίον του Ρήγα, εφ' όσον οι ενέργειές του δεν εστρέφοντο εναντίον της νομιμότητος του κράτους της Αυστρίας. Γι' αυτό και καταβλήθηκε προσπάθεια από τον υπουργό της Αστυνομίας να μην δικασθεί από τα ποινικά δικαστήρια, γιατί ο Ρήγας και οι σύντροφοί του θα απαλλάσσονταν από τους δικαστές. Με σίδερα στα πόδια και στα χέρια, όπως γράφουν τα σχετικά έγγραφα, και μαρτύρια έξι μη-

30. Βλ. Κων. Αμάντου, *Ανέκδοτα έγγραφα περί Ρήγα Βελεστινλή*, Αθήνα 1930, επαυτύπωση, Αθήνα 1997, σελ. 155. Παρόμοια και στη σελ. 179. Επίσης, βλ. Αιμ. Λεγράνδ-Σπ. Λάμπρου, *Ανέκδοτα έγγραφα περί Ρήγα Βελεστινλή και των συν αυτώ μαρτυρησάντων*, Αθήνησιν 1891, φωτομηχανική έκδοση από την Επιστημονική Εταιρεία Μελέτης Φερών-Βελεστίνου-Ρήγα, με την προσθήκη ευρετηρίου, επιμ. Δημ. Καραμπερόπουλου, Αθήνα 1996, σελ. 11 και 71.

de faire publier le livre des l' instruction militaire de l' art de la guerre des révolutionnaires opprimés.

B) En ce qui concerne maintenant le projet militaire de sa révolution, il est important de noter ce que mentionnent les rapports³⁰ de l' instruction. Il avait programmé l' explosion de sa révolution par les populations grecques armées de l'époque, les Maniotes et les Souliotes. En particulier, après sa descente en Grèce, il se dirigerait au Magne, d' où il commencerait la révolution du Péloponnèse. Ensuite, avec l' instruction militaire parallèle de l' art de la guerre des Grecs révoltés, d' après le *Vade mecum militaire*, il marcherait vers les Souliotes et, tel une arche, il continuerait dans les autres régions de la Grèce et des autres peuples balkaniques.

Cette tactique de la révolution de Rhigas a été justifiée par le succès de la Révolution grecque de 1821. Elle s'est imposée dans le Péloponnèse et non pas dans ses débuts dans les régions des bords du Danube, que Rhigas connaissait fort bien puisqu'il y vivait. Un autre élément qui montre les capacités de chef militaire, c' est pourquoi nous soulignons que Rhigas a aussi été un esprit militaire.

5. Martyr. Accusé d' avoir établi un plan révolutionnaire pour l' abolition de la tyrannie ottomane et la libération de la Grèce et des autres peuples balkaniques, Rhigas a été incarcéré. On ne pouvait constituer d' accusation à son égard puisque ses actes ne se dirigeaient pas à l' encontre de la légalité de l' état d' Autriche. C' est pourquoi le ministre de la Police a fait des efforts pour que Rhigas ne soit pas jugé par la Cour pénale, puisque lui et ses compagnons allaient être relaxés. Enchaîné aux pieds et aux mains, comme témoignent les textes relatifs, et après six mois de tortures, il a été remis par les Autrichiens au *kaymakam* turc de Belgrade. Il a

30. Voir C. Amantos, op. cit., p. 155 et 179. Voir aussi Αιμ. Λεγρόανδ - Σπ. Λάμπρου, *Ανέκδοτα έγγραφα περί Ρήγα Βελεστινλή*, Athènes 1891. Réédition fac-similé par la Société Scientifique des Etudes sur Phères-Vélestino-Rhigas avec addition d' un Intex (éd. D. Karabéropoulos), Athènes, p. 11 et 71.

νών, παραδόθηκε από τους Αυστριακούς στον Τούρκο καϊμακάμη του Βελιγραδίου. Τέλος στραγγαλίσθηκε τον Ιούνιο του 1798 στον πύργο Νεμπούζα του Βελιγραδίου, που βρίσκεται δίπλα στον Δούναβη, μαζί με άλλους επτά Συντρόφους του. Πιστός στο καθήκον για τα ιδανικά της ελευθερίας και των *«Δικαίων του Ανθρώπου»*.

6. Εθνεγέρτης. Ο Ρήγας χαρακτηρίζεται εθνεγέρτης διότι με τον Θούριό του *«Ως τότε παλληκάρια»*, τη Χάρτα του, το Σύνταγμά του συνέβαλε σημαντικά στην αφύπνιση των συνειδήσεων των σκλαβωμένων Ελλήνων για την επανάσταση. Τόνωσε το ηθικό τους πως με τις δικές τους δυνάμεις θα αποκτήσουν την πολυπόθητη ελευθερία. Επί πλέον τους δίδαξε τον «τρόπον» με τον οποίο θα αποκτούσαν την ελευθερία, όπως χαρακτηριστικά γράφει ο στρατηγός Μακρυγιάννης στα 1836, στον πίνακα που ζωγράφησε ο Παναγιώτης Ζωγράφου με οδηγίες του και τίτλο *«Πτώσις της Κωνσταντινουπόλεως»*: *«Μετά πολλούς αιώνας Ρήγας Βελεστινλής σπύρει τον σπόρον της ελευθερίας εις τους Έλληνας και τους ενθαρρύνει οδηγών αυτούς τον τρόπον της απελευθερώσεως των. Οι Έλληνες ενθουσιασθέντες και ενθαρρυνθέντες από τους λόγους του Ρήγα έλαβον τα όπλα υπέρ της ελευθερίας»*.

7. Οραματιστής μιας δημοκρατικής πολιτείας του Βαλκανικού χώρου. Ο Ρήγας Βελεστινλής με την επανάσταση, που ετοιμάζε, των σκλαβωμένων Ελλήνων και των άλλων Βαλκανικών λαών, στη θέση της απολυταρχικής οθωμανικής εξουσίας οραματιζόταν να εγκαθιδρυθεί η *«Νέα Πολιτική Διοίκησης»*, η δημοκρατική του πολιτεία. Όλοι οι συνυπόδουλοι λαοί *«χωρίς εξαίρεσιν θρησκείας και γλώσσης»*, όπως τονίζει στο δεύτερο άρθρο του Συντάγματός του, θα απαρτίσουν την αντιπροσωπευτική πολιτεία, που θα φέρει τον τίτλο *«Ελληνική Δημοκρατία»*, το πολιτικό πρότυπο του πολιτισμού των κλασικών χρόνων, μοναδικό στην ιστορία των αιώνων και στις παραδόσεις των λαών. Η δημοκρατία ήταν για τον Ρήγα ένα πανανθρώπινο ιδανικό με υπερεθνικές διαστάσεις.

Όπως χαρακτηριστικά παρατηρεί ο καθηγητής Νικόλαος Πανταζόπουλος *«ο Ρήγας προχωρούσε πέρα από τις διακηρύξεις της Γαλλικής Επανάστασεως, που αναγνωρίζει πολιτικά και ατομικά δικαιώματα στη μονάδα, τον πολίτη και όχι στην ομάδα δηλαδή στις μειονότητες. Γινόταν έτσι ο Πρόδρομος της Οικουμενικής Διακηρύξεως των*

finalement été étranglé en juin 1798 dans la tour Neboiza de Belgrade, aux bords du Danube, avec sept autres de ses compagnons. Fidèle à son devoir pour les idéaux de la liberté et des *«Droits de l'Homme»*.

6. Rebelle national. Rhigas est considéré comme rebelle national parce qu' avec son *Thourios «Jusqu' à quand pallikares»*, sa *Carte*, sa *Constitution*, il a considérablement contribué à l' éveil de conscience des Grecs subjugués, pour la révolution. Il a remonté leur moral, qu' ils acquerront leur liberté si désirée de leurs propres forces. De plus, il leur a enseigné le *«moyen»* par lequel ils allaient acquérir la liberté, comme l' écrit notamment le général Makriyannis en 1836, sur la toile peinte, d'après ses instructions, par Panayotis Zografou et intitulée *«Chute de Constantinople»*: *«Après bien des siècles Rhigas Vélestinlis sème le grain de la liberté aux Grecs et les encourage en leur montrant le moyen de leur libération. Les Grecs encouragés par les paroles de Rhigas ont pris les armes en faveur de la liberté»*.

7. Visionnaire d' une république démocratique de l' espace balkanique. Avec la révolution qu' il préparait, des Grecs subjugués et des autres peuples balkaniques, Rhigas Vélestinlis avait la vision d' établir, à la place du pouvoir totalitaire ottoman, la *«Nouvelle Administration Politique»*, son régime républicain. Tous les peuples réduits à la servitude ottomane *«sans distinction de religion et de langue»*, comme il souligne dans l' article 2 de sa *Constitution*, formeront la république représentative, qui s' appellera *«République Hellénique»*, le modèle politique de la civilisation de l' âge classique, unique dans l' histoire des siècles et les traditions des peuples. La démocratie était, pour Rhigas, un idéal de tous les hommes aux dimensions supranationales.

Comme le remarque le professeur Nikolaos Pantazopoulos, *«Rhigas allait au-delà des proclamations de la Révolution Française, qui reconnaît des droits politiques et civils à l'individu, le citoyen et non pas au groupe, c' est-à-dire les minorités. Il devenait ainsi le précurseur de la Proclamation Universelle des Droits de l' Homme de 1948, qui, comme*

Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων του 1948, η οποία καθώς είναι γνωστό, αναγνωρίζει ανθρώπινα δικαιώματα με το ίδιο όπως ο Ρήγας πνεύμα σε μικρές ή μεγάλες ομάδες, όπως είναι οι Communities και Societies»³¹. Ολοι οι κάτοικοι της νέας πολιτείας θα ήταν ίσοι έναντι του νόμου, θα επικρατούσε ανεξιθρησκεία και σεβασμός της γλώσσας του κάθε λαού, που θα συμμετείχε στη δημοκρατική πολιτεία, θα νέμονταν τα καλά της δημοκρατικής διακυβερνήσεως με ασφάλεια της ζωής και της περιουσίας των κατοίκων της. Ένα όραμα, το οποίο στις μέρες μας μετά από δύο αιώνες πάει να γίνει πραγματικότητα.

Συμπέρασμα

Ο Ρήγας Βελεστινλής ήταν μιά πολύπλευρη προσωπικότητα και είχε καταστρώσει ένα συγκεκριμένο επαναστατικό σχέδιο για την εξέγερση των σκλαβωμένων Ελλήνων και των άλλων Βαλκανικών λαών με σκοπό την αποτίναξη της σκλαβιάς και την απόκτηση της ελευθερίας και τη δημιουργία μιάς δημοκρατικής πολιτείας. Πρώτα θέλησε να εξυψώσει το φρόνημα των σκλαβωμένων χρησιμοποιώντας την εικόνα και τη μουσική. Κατόρθωσε κατά την προετοιμασία του επαναστατικού του σχεδίου να αποφύγει την παρακολούθηση της καλά οργανωμένης Αυστριακής Αστυνομίας, από την οποία έλαβε και το σχετικό διαβατήριο για την αναχώρησή του από την Αυστρία, όμως πριν περάσει τα σύνορά της, στην Τεργέστη, προδόθηκε από έναν τυχάρπαστο Έλληνα έμπορο. Ο Ρήγας είχε συλλάβει ένα συγκεκριμένο στρατιωτικό σχέδιο για την έναρξη και επέκταση της επανάστασής του. Και ακόμη είχε προνοήσει για την μετά την επανάσταση λειτουργία μιάς δημοκρατικής πολιτείας στο Βαλκανικό χώρο, με τη συνεργασία των λαών, που την απάρτιζαν. Συνοπτικά

31. Βλ. Νικ. Πανταζοπούλου, Μελετήματα για τον Ρήγα Βελεστινλή, οπ. π., σελ. 106.

tout le monde sait, reconnaît des droits de l'homme dans le même esprit que Rhigas à de petits ou grands groupes, comme les Communautés et les Sociétés»³¹. Tous les habitants de la nouvelle république seraient égaux à l'égard de la loi, l'indépendance des cultes prévaudrait ainsi que le respect de la langue de chaque peuple qui allait participer à la république démocratique, et la sécurité de la vie et des biens des habitants serait garantie. Une vision qui, de nos jours, deux siècles après, tend à se réaliser.

Conclusion

Rhigas Vélestinlis était une personnalité à plusieurs facettes et avait établi un projet révolutionnaire précis pour le soulèvement des Grecs subjugués et des autres peuples balkaniques en vue de se débarrasser de l'esclavage et d'acquérir la liberté et afin de créer une république démocratique. Il a d'abord voulu remonter le moral des subjugués en utilisant l'image et la musique. Il a réussi, pendant la préparation de son projet révolutionnaire, à éviter la surveillance de la Police autrichienne – fort bien organisée d'ailleurs – qui lui a fourni le passeport pour son départ de l'Autriche, mais, avant qu'il passe la frontière, à Trieste, il a été trahi par un parvenu marchand grec. Rhigas avait conçu un plan militaire précis pour le commencement et l'extension de sa révolution. Il avait en plus pourvu au fonctionnement post-révolutionnaire d'une république démocratique dans l'espace balkanique, avec la coopération des peuples qui la formaient. On constate en résumant que Rhigas Vélestinlis est une des plus importantes figures de l'espace

31. Voir N. Pantazopoulos, op. cit., p. 106.

διαπιστώνεται ότι ο Ρήγας Βελεστινλής είναι μιά από τις σημαντικότερες φυσιογνωμίες του Ελληνικού και Βαλκανικού χώρου: Διαφωτιστής, Επαναστάτης, Πολιτικός νούς, Στρατιωτικός νούς, Μάρτυρας, Εθνεγέρτης και Οραματιστής μιάς δημοκρατικής πολιτείας του Βαλκανικού χώρου.

Αθήνα, Σεπτέμβριος 2002

Δημήτριος Καραμπερόπουλος

hellénique et balkanique: Homme des Lumières, Révolutionnaire, Martyr, esprit Politique, esprit Militaire, Rebelle national et Visionnaire d' une république démocratique de l'espace balkanique.

Athènes, septembre 2002

Dimitrios Karabéropoulos

ΕΠΑΝΑΣΤΑΤΙΚΗ ΠΡΟΚΗΡΥΞΗ

PROCLAMATION RÉVOLUTIONNAIRE

ΕΛΕΥΘΕΡΙΑ - ΙΣΟΤΗΜΙΑ - ΑΔΕΛΦΟΤΗΣ

ΝΕΑ ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΔΙΟΙΚΗΣΙΣ

ΤΩΝ ΚΑΤΟΙΚΩΝ ΤΗΣ ΡΟΥΜΕΛΗΣ,
ΤΗΣ Μ. ΑΣΙΑΣ, ΤΩΝ ΜΕΣΟΓΕΙΩΝ ΝΗΣΩΝ
ΚΑΙ ΤΗΣ ΒΛΑΧΟΜΠΟΓΔΑΝΙΑΣ

ΥΠΕΡ ΤΩΝ ΝΟΜΩΝ
ΚΑΙ ΤΗΣ ΠΑΤΡΙΔΟΣ

Ο ΛΑΟΣ, ΑΠΟΓΟΝΟΣ ΤΩΝ ΕΛΛΗΝΩΝ, όπου κατοικεῖ τήν Ρούμελην, τήν Μικράν Ἀσίαν, τὰς Μεσογείους νήσους, τήν Βλαχομπογδανίαν¹, καί ὅλοι ὅσοι στενάζουν ὑπό τήν δυσφορωτάτην τυραννίαν τοῦ Ὀθωμανικοῦ ὀδελυρωτάτου δεσποτισμοῦ, ἥ ἐβιάσθησαν νά φύγουν εἰς ξένα βασίλεια διά νά γλυτώσουν ἀπό τόν δυσβάστακτον καί βαρύν αὐτοῦ ζυγόν, ὅλοι, λέγω, Χριστιανοί καί Τοῦρκοι, χωρίς κανένα ξεχωρισμόν θρησκείας (ἐπειδή ὅλοι πλάσματα Θεοῦ εἶναι καί τέκνα τοῦ πρωτοπλάστου), στοχαζόμενοι

1. Βλαχομολδανίαν ἢ Μολδοβλαχίαν

LIBERTÉ – ÉGALITÉ – FRATERNITÉ

NOUVEL ACTE CONSTITUTIONNEL

DES HABITANTS DE LA ROUMÉLIE EN GRÈCE,
DE L' ASIE MINEURE, DES ILES MÉDITERRANÉENNES
ET DE LA VALACHIE - MOLDAVIE

EN FAVEUR DES LOIS
ET DE LA PATRIE

LE PEUPLE DESCENDANT DES GRECS, qui habite en Roumélie, en Asie Mineure, dans les îles méditerranéennes, en Valachie, et tous ceux qui gémissent sous la tyrannie insupportable de l' affreux despotisme ottoman ou qui ont été contraints de partir dans des royaumes étrangers afin d'éviter ce joug pesant et intolérable, tous,

ὅτι ὁ Τύραννος, ὀνομαζόμενος Σουλτάνος, κατέπεσεν ὀλοτελῶς εἰς τὰς βρωμεράς θηλυμανεῖς ὀρέξεις του, ἐπερικυκλώθη ἀπὸ εὐνούχους καὶ αἰμοδόρους ἀμαθεστάτους αὐλικούς, ἐλησμόνησε καὶ κατεφρόνησε τὴν ἀνθρωπότητα¹, ἐσκληρύνθη ἡ καρδιά του κατὰ τῆς ἀθωότητος, καὶ τὸ πλέον ὠραιότερον βασίλειον τοῦ κόσμου, ὅπου ἐκθειάζεται πανταχόθεν ἀπὸ τοὺς σοφοὺς, κατήνησεν εἰς μίαν βδελυρὰν ἀναρχίαν, τόσον, ὥστε κανένας, ὅποι-ασδήποτε τάξεως καὶ θρησκείας, δέν εἶναι σίγουρος μήτε διὰ τὴν ζωὴν του, μήτε διὰ τὴν τιμὴν του, μήτε διὰ τὰ ὑποστατικά του.

Ὁ πλέον ἥσυχος, ὁ πλέον ἀθῶος, ὁ πλέον τίμιος πολίτης κινδυνεύει κάθε στιγμὴν νὰ γίνῃ ἐλεεινὴ θυσία τῆς τυραννικῆς φαντασίας, ἢ τῶν ἀγρίων τοποτηρητῶν καὶ ἀναξίων μεγιστάνων τοῦ Τυράννου, ἢ, τέλος (ὅπερ συνεχέστερον συμβαίνει), τῶν κακοτρόπων θηριωδεστάτων μιμητῶν του, χαιρόντων εἰς τὸ ἀτιμώρητον κρῖμα, εἰς τὴν σκληροτάτην ἀπανθρωπότητα², εἰς τὴν φονοκτονίαν, χωρὶς καμμίαν ἐξέτασιν, χωρὶς καμμίαν κρίσιν.

– Οὐρανέ! ἐσύ εἶσαι ἀπροσωπόληπτος μάρτυς τῶν τοιούτων κακουργημάτων.

– Ἥλιε! ἐσύ βλέπεις καθημερινῶς τὰ τοιαῦτα θηριώδη τολμήματα.

– Γῆ! ἐσύ ποτίζεσαι ἀδιακόπως ἀπὸ τὰ ρεῖθρα τῶν ἀθῶων αἱμάτων.

Ποῖος ἔχει στόμα νὰ μέ εἰπῇ τὸ ἐναντίον; Ποῖος εἶναι ἐκεῖνος ὁ τίγρις, ὁμόψηφος τῶν τοσοῦτων ἀνομημάτων; Ἄς ἔβγῃ εἰς τὸ παρόν, καὶ διὰ πολέμιόν του μάρτυρα

1. Ἄνθρωπιά

2. Ἄπανθρωπία

dis-je, Chrétiens et Turcs, sans aucune distinction de religion (car tous sont des créatures de Dieu et enfants du premier homme), ont constaté que le tyran appelé sultan s'est complètement déconsidéré par ses vils appétits sexuels, s'est entouré d'eunuques et de courtisans illettrés et sanguinaires, a oublié et méprisé l'humanité, fermé son cœur à l'innocence, et que le plus beau pays du monde, vanté de tous côtés par les sages, a tombé dans une telle anarchie que personne, quel que soit son rang ou sa religion, ne peut être sûr ni de sa vie, ni de son honneur, ni de ses biens.

Le plus paisible, le plus innocent, le plus honnête citoyen risque à chaque instant de devenir la pitoyable victime de l'imagination tyrannique du tyran, de ses intendants cruels, et de ses dignitaires indignes ou (ce qui se produit très souvent) de ses imitateurs grossiers et féroces qui préfèrent le crime impuni, l'inhumanité cruelle, et que le meurtre échappe à toute instruction et à tout procès.

- Ciel, tu es le témoin impartial de ces crimes.
- Soleil, tu vois chaque jour ces actes monstrueux.
- Terre, tu t'abreuves sans cesse des ruisseaux de sang innocent.

θέλει ἀποκτήσει ὅλην τὴν Κτίσιν, ἥτις ἀγλώσσωσ γογγῶν διὰ τοὺς ἀδίκους ὧδε ἐκχυνομένους ρύακας τῶν ἀνθρωπίνων αἱμάτων.

Ὁ μέγρι τοῦδε, λέγω, δυστυχῆς οὗτος λαός, βλέποντας ὅτι ὄλαι του αἰ θλίψεις καὶ ὀδύνη, τὰ καθημερινὰ δάκρυά του, ὁ ἀφανισμός του, προέρχονται ἀπὸ τὴν κακὴν καὶ ἀχρειαστάτην διοίκησιν, ἀπὸ τὴν στέρησιν καλῶν νόμων, ἀπεφάσισεν, ἐνανδριζόμενος μίαν φορᾶν, νά ἀτενίσῃ πρὸς τὸν οὐρανόν, νά ἐγείρῃ ἀνδρείως τὸν καταβεδαρημένον τράχηλόν του καί, ἐνοπλίζοντας ἐμμανῶς τοὺς βραχιόνάς του μέ τὰ ἄρματα τῆς ἐκδικήσεως καὶ τῆς ἀπελπισίας, νά ἐκβοήσῃ μεγαλοφώνως, ἐνώπιον πάσης τῆς Οἰκουμένης, μέ βροντώδη κραυγὴν, τὰ ἱερά καὶ ἄμωμα δίκαια, ὁπού θεόθεν τῷ ἐχαρίσθησαν διὰ νά ζήσῃ ἡσύχως ἐπάνω εἰς τὴν γῆν.

Ὅθεν, διὰ νά ἠμποροῦν ὁμοθυμαδόν ὅλοι οἱ κάτοικοι νά συγκρίνωσι πάντοτε μέ ἄγρυπνον ὄμμα τὰ κινήματα τῆς διοικήσεως, μέ τὸν σκοπὸν τῆς κοινωνικῆς αὐτῶν νομοθεσίας, ἐκτινάζοντες ἀνδρικῶς τὸν οὐτιδανόν ζυγὸν τοῦ Δεσποτισμοῦ καὶ ἐναγκαλιζόμενοι τὴν πολύτιμον Ἐλευθερίαν τῶν ἐνδόξων προπατόρων των, νά μὴν ἀφεθῶσιν οὐδέποτε νά καταπατῶνται ὡς σκλάβοι εἰς τό ἐξῆς ἀπὸ τὴν ἀπάνθρωπον τυραννίαν· νά ἔχῃ ἕκαστος ὡσάν λαμπρόν καθρέπτην ἐμπροστά εἰς τὰ ὀμμάτιά του τὰ θεμέλια τῆς ἐλευθερίας, τῆς σιγουρότητος¹ καὶ τῆς εὐτυχίας του· νά γνωρίζουν ἐμφανέστατα οἱ κριταί², ποῖον εἶναι τό δυσἀπόφευκτον χρέος των πρὸς τοὺς κρινομένους ἐλευθέρους κατοίκους· καὶ οἱ νομοθέται καὶ πρῶτοι

1. Ἀσφάλεια

2. Δικαστής

Qui peut affirmer le contraire? Y a-t-il un tigre pour approuver de pareilles iniquités? Qu'il se présente; il aura comme témoin à charge toute la création qui gémit silencieusement sous des fleuves injustes de sang innocent.

Ce peuple, dis-je, malheureux jusqu'ici, et voyant que tous ses chagrins, ses souffrances, ses larmes quotidiennes et sa ruine coulent d'un pouvoir avili et mauvais, de l'absence de bonnes lois, a décidé, trouvant pour une fois du courage, de tourner son regard vers le ciel, de redresser fièrement sa tête humiliée et, armant avec passion ses bras du glaive de la vengeance et du désespoir, de proclamer à haute voix devant tout l'Univers les droits sacrés et inaliénables qui lui ont été donnés par Dieu afin de vivre en paix sur terre.

En conséquence, afin que tous les habitants sans exception puissent d'un œil vigilant comparer les actions du gouvernement avec le principe de leur législation sociale, secouant courageusement le joug ignoble du despotisme et embrassant la liberté précieuse de leurs glorieux ancêtres; afin que plus jamais ils ne se laissent opprimer comme des esclaves par l'inhumaine tyrannie; afin que chacun ait sous les yeux, comme un miroir brillant, les fondements de sa

τῆς διοικήσεως τόν εὐθύτατον κανόνα, καθ' ὃν πρέπει νά ρυθμίζεται καί ν' ἀποβλέπη τό ἐπάγγελμά των πρὸς εὐδαιμονίαν τῶν πολιτῶν, κηρύττεται λαμπροφανῶς ἡ ἀκόλουθος ΔΗΜΟΣΙΑ ΦΑΝΕΡΩΣΙΣ τῶν πολυτίμων ΔΙΚΑΙΩΝ ΤΟΥ ΑΝΘΡΩΠΟΥ καί τοῦ ἐλευθέρου κατοίκου τοῦ βασιλείου.

PROCLAMATION RÉVOLUTIONNAIRE

liberté, de sa sécurité et de son bonheur; afin que les magistrats connaissent clairement leurs obligations à l'égard des habitants libres qui sont jugés; afin que les législateurs et les chefs du gouvernement connaissent le principe qui doit définir l'objet de leur mission pour le bonheur des citoyens, est proclamée solennellement la déclaration publique suivante des droits précieux de l'homme et du citoyen libre du royaume.

ΤΑ ΔΙΚΑΙΑ ΤΟΥ ΑΝΘΡΩΠΟΥ

LES DROITS DE L' HOMME

ΤΑ ΔΙΚΑΙΑ ΤΟΥ ΑΝΘΡΩΠΟΥ

Ἄρθρον 1.— Ὁ σκοπός ὁποῦ ἀπ' ἀρχῆς κόσμου οἱ ἄνθρωποι ἐσυμμαζώχθησαν ἀπό τὰ δάση τήν πρώτην φοράν, διά νά κατοικήσουν ὅλοι μαζί, κτίζοντες χώρας καί πόλεις, εἶναι διά νά συμβοηθῶνται καί νά ζῶσιν εὐτυχισμένοι, καί ὄχι νά συναντιρῶγωνται ἤ νά ρουφᾶ τό αἷμα τους ἕνας.

Τότε ἔκαμαν βασιλέα διά νά ἀγρυπνῆ εἰς τὰ συμφέροντά των, διά νά εἶναι θέβαιοι εἰς τήν ἀπόλαυσιν τῶν φυσικῶν δικαίων, τὰ ὁποῖα δέν ἔχει τήν ἄδειαν νά τούς τὰ ἀφαιρέσῃ κανένας ἐπί τῆς γῆς.

Ἄρθρον 2.— Αὐτά τὰ Φυσικά Δίκαια εἶναι: πρῶτον, τό νά εἴμεθα ὅλοι ἴσοι καί ὄχι ὁ ἕνας ἀνώτερος ἀπό τόν ἄλλον· δεύτερον, νά εἴμεθα ἐλεύθεροι καί ὄχι ὁ ἕνας σκλάβος τοῦ ἄλλουνοῦ· τρίτον, νά εἴμεθα σίγουροι εἰς τήν ζωὴν μας, καί κανένας νά μήν ἠμπορῆ νά μᾶς τήν πάρη ἀδίκως καί κατά τήν φαντασίαν· καί τέταρτον, τὰ κτήματα ὁποῦ ἔχομεν κανένας νά μήν ἠμπορῆ νά μᾶς ἐγγίξῃ, ἀλλ' εἶναι ἰδικά μας καί τῶν κληρονόμων μας.

Ἄρθρον 3.— Ὅλοι οἱ ἄνθρωποι, Χριστιανοί καί Τοῦρκοι, κατά φυσικόν λόγον εἶναι ἴσοι. Ὅταν πταίση τινάς, ὁποιασδήποτε καταστάσεως, ὁ Νόμος εἶναι ὁ αὐτός διά τό πταῖσμα καί ἀμετάβλητος· ἤγουν δέν παιδεύεται¹ ὁ πλούσιος ὀλιγώτερον καί ὁ πτωχός περισσότερον διά τό αὐτό σφάλμα, ἀλλ' ἴσια-ἴσια.

Ἄρθρον 4.— Ὁ Νόμος εἶναι ἐκείνη ἡ ἐλευθέρα ἀπόφασις, ὁποῦ μέ τήν συγκατάθεσιν ὅλου τοῦ λαοῦ ἔγινεν· ἤγουν, ὅλοι θέλομεν ὅτι ὁ φονεύς νά φονεύεται· αὐτός

1. Τιμωρεῖται

LES DROITS DE L' HOMME

Article 1.– Leur but, depuis que dès l' origine du monde les hommes se sont rassemblés, quittant les forêts pour vivre tous ensemble, constituant des pays et construisant des villes, est de s' entraider et non de s' entretuer ou de se faire sucer le sang par une seule personne.

Ils ont alors institué un roi pour qu' il veille à leurs intérêts, pour qu' ils soient sûrs de pouvoir jouir des droits naturels que nul sur terre n' a le droit de leur soustraire.

Article 2.– Ces droits naturels sont: premièrement, que nous soyons tous égaux et non inférieur l' un à l' autre; deuxièmement, que nous soyons libres et non esclave l' un de l' autre; troisièmement, que nous soyons sûrs de notre vie et que personne ne puisse nous l' ôter injustement et selon son gré; et, quatrièmement, que personne ne puisse toucher à nos biens qui doivent demeurer à nous et à nos héritiers.

Article 3.– Tous les hommes, Chrétiens et Turcs, sont égaux par nature. Si quelqu' un commet un délit, quelle que soit la circonstance, la loi est la même et immuable concernant le délit; autrement dit, le riche n' est pas puni plus légèrement et le pauvre plus gravement s' agissant de la même infraction, mais ils le sont de la même façon.

λέγεται Νόμος, καί εἶναι ὁ ἴδιος διὰ ὅλους μας εἰς τό νά παιδεύσῃ. Καί πάλιν ἄλλος, ὅπου ὑπερασπίζεται· ἤγουν ὅλοι θέλομεν νά ἐξουσιάζωμεν τά ὑποστατικά μας, κανένας λοιπόν δέν ἔχει τήν ἄδειαν νά μᾶς πάρη δυναστικῶς τίποτες· αὐτός εἶναι Νόμος, ἐπειδή μοναχοί μας τόν δεχόμεθα καί τόν θέλομεν. Ὁ Νόμος ἔχει πάντοτε νά προστάξῃ ὅ,τι πρᾶγμα εἶναι δίκαιον καί ὠφέλιμον εἰς τήν συγκοινωνίαν τῆς ζωῆς μας καί νά ἐμποδίξῃ ἐκεῖνο ὅπου μᾶς βλάπτει.

Ἄρθρον 5.— Ὅλοι οἱ συμπολίται ἤμποροῦν νά ἔμβουν εἰς ἀξίας καί δημόσια ὀφίγια¹. Τά ἐλεύθερα γένη δέν γνωρίζουν καμμίαν αἰτίαν προτιμήσεως εἰς τάς ἐκλογάς των, παρά τήν φρόνησιν καί τήν προκοπήν· ἤγουν, καθένας, ὅταν εἶναι ἄξιος καί προκομμένος διὰ μίαν δημοσίαν δούλευσιν, ἤμπορεῖ νά τήν ἀποκτήσῃ. Ἐξ ἐναντίας δέ, μὴν ὄντας ἄξιος, ἀλλά χυδαῖος, δέν πρέπει νά τῷ δοθῇ· διότι, μὴν ἠξεύροντας πῶς νά τήν ἐκτελέσῃ, προσκρούει καί βλάπτει τό κοινόν μέ τήν ἀμάθειαν καί τήν ἀνεπιδεξιότητά του.

Ἄρθρον 6.— Ἡ Ἐλευθερία εἶναι ἐκεῖνη ἡ δύναμις ὅπου ἔχει ὁ ἄνθρωπος εἰς τό νά κάμῃ ὅλον ἐκεῖνο, ὅπου δέν βλάπτει εἰς τά δίκαια τῶν γειτόνων του. Αὐτή ἔχει ὡς θεμέλιον τήν φύσιν, διατί φυσικά ἀγαπῶμεν νά εἴμεθα ἐλεύθεροι· ἔχει ὡς κανόνα τήν δικαιοσύνην, διατί ἡ δικαία ἐλευθερία εἶναι καλή· ἔχει ὡς φύλακα τόν Νόμον, διατί αὐτός προσδιορίζει, ἕως ποῦ πρέπει νά εἴμεθα ἐλεύθεροι. Τό ἠθικόν σύνορον τῆς Ἐλευθερίας εἶναι τοῦτο τό ρητόν: *Μὴν κάμῃς εἰς τόν ἄλλον ἐκεῖνο ὅπου δέν θέλεις νά σέ κάμουν.*

1. Δημόσιο ἀξίωμα

Article 4.– La loi est une décision qui a été prise librement avec le consentement du peuple entier. Nous voulons tous régir nos biens; or, personne n' a le droit de nous en ôter un quel qu' il soit par la force; ceci est la loi parce que tout seuls nous l' acceptons et la désirons. La loi doit toujours décréter ce qui est juste et utile à notre vie sociale et empêcher ce qui nous est nuisible.

Article 5.– Tous les citoyens ont accès aux dignités et aux emplois publics. Les nations libres ne connaissent d' autres motifs de préférence dans leurs choix que l' intelligence et la vertu; autrement dit, chacun, quand il est digne et capable pour un service public, peut l' occuper. En revanche, faute de mérite et de vertu, il ne faut pas le lui attribuer parce que, ne sachant comment agir, il se heurte et il nuit à l' intérêt commun par son ignorance et son incapacité.

Article 6.– La liberté est ce pouvoir qui appartient à l' homme de faire tout ce qui ne nuit pas aux droits de ses voisins. Elle a pour fondement la nature parce que nous aimons naturellement être libres; elle a pour règle la justice parce qu' une liberté juste est bonne; elle a pour gardien la loi parce que c' est elle qui définit les limites de notre liberté. La limite morale de la liberté est dans cette maxime: ne fais pas à un autre ce que tu ne veux pas qu' il te soit fait.

Ἄρθρον 7.— Τό δίκαιον τοῦ νά φανερώσωμεν τήν γνώμην μας καί τούς συλλογισμούς μας, τόσον μέ τήν τυπογραφίαν, ὅσον καί μέ ἄλλον τρόπον· τό δίκαιον τοῦ νά συναθροισώμεθα εἰρηνικῶς· ἡ ἐλευθερία κάθε εἵδους θρησκείας, Χριστιανισμοῦ, Τουρκισμοῦ, Ἰουδαϊσμοῦ καί τά λοιπά, δέν εἶναι ἐμποδισμένα εἰς τήν παροῦσαν διοίκησιν.

Ὅταν ἐμποδίζονται αὐτά τά δίκαια, εἶναι φανερόν πώς προέρχεται τοῦτο ἀπό Τυραννίαν, ἢ πώς εἶναι ἀκόμη ἐνθύμησις τοῦ ἐξοστρακισθέντος Δεσποτισμοῦ, ὁπού ἀπεδιώξαμεν.

Ἄρθρον 8.— Ἡ σιγουρότης¹ εἶναι ἐκείνη ἡ διαφέντευσίς², ὁπού δίδεται ἀπό ὅλον τό ἔθνος καί τόν λαόν εἰς τόν κάθε ἄνθρωπον διά τήν φύλαξιν τοῦ ὑποκειμένου του, τῶν δικαίων του καί τῶν ὑποστατικῶν του· ἤγουν, ὅταν βλάβη τινάς ἔνα μόνον ἄνθρωπον, ἢ πάρη ἀδίκως τίποτες ἀπ' αὐτόν, ὅλος ὁ λαός πρέπει νά σηκωθῇ κατ' ἐπάνω ἐκείνου τοῦ δυνάστου καί νά τόν ἀποδιώξῃ.

Ἄρθρον 9.— Ὁ Νόμος ἔχει χρέος νά διαφεντεύῃ τήν κοινήν ἐλευθερίαν ὅλου τοῦ ἔθνους καί ἐκείνην τοῦ κάθε ἀνθρώπου, κατοίκου εἰς ταύτην τήν αὐτοκρατορίαν, ἐναντίον τῆς καταθλίψεως καί τῆς δυναστείας τῶν διοικητῶν· ὅταν αὐτοί διοικοῦν καλῶς, νά τούς διαφεντεύῃ· εἰ δέ κακῶς, νά τούς ἀποβάλλῃ.

Ἄρθρον 10.— Κανένας ἄνθρωπος νά μήν ἐγκαλῆται εἰς κριτήριον νά μήν πιάνεται ἀπό τούς ἀνθρώπους τοῦ κριτοῦ καί νά μή φυλακῶνεται κατ' ἄλλον τρόπον, παρά καθώς διορίζει ὁ Νόμος καί ὄχι κατά τήν φαντασίαν καί θέλησιν τοῦ κριτοῦ³. Κάθε κάτοικος ὅμως, ὅταν κραχθῇ

1. Ἡ ἀσφάλεια 2. Ἡ προστασία 3. Δικαστοῦ

Article 7.— Le droit de manifester notre opinion, par la presse ou tout autre moyen; le droit de nous réunir pacifiquement; la libre pratique de tout culte, Christianisme, Islamisme, Judaïsme, etc. ne peuvent être interdits dans la présente administration.

Quand ces droits sont entravés, il est évident que cela résulte d' une tyrannie ou rappelle le despotisme que nous avons banni.

Article 8.— La sûreté consiste dans la protection accordée par la nation et la société à chacun de ses membres pour la conservation de sa personne, de ses droits et de ses propriétés; autrement dit, lorsque quelqu'un porte préjudice à un seul homme ou qu'il lui prend injustement quelque chose, le peuple entier doit se soulever, se ruer sur le despote et le chasser.

Article 9.— La loi doit protéger la liberté de toute la nation et celle de chaque individu habitant cet empire, contre l' oppression et le despotisme de ceux qui gouvernent. Quand ceux-ci gouvernent bien, elle doit les protéger, sinon, elle doit les rejeter.

Article 10.— Nul ne doit comparaître devant un tribunal, être arrêté par les hommes du juge ou détenu sinon dans les cas déterminés par la loi, c' est-à-dire si l' homme commet une infraction et non selon la fantaisie et la volonté du juge.

εἰς τὴν κρίσιν, ἢ κατὰ νόμον πιασθῆ ἀπὸ τούς ὑπηρέτας τοῦ κριτηρίου, πρέπει νά ὑποταχθῆ εὐθύς καί νά πηγαί-
νη νά κριθῆ· διατί, ἂν ἀντισταθῆ καί δέν θέλῃ νά πηγαί-
νη εἰς τὴν κρίσιν, γίνεται πταιστής· καί ἀρκετόν σφάλμα
εἶναι, ὅταν ὁ Νόμος κράζῃ κανέναν ἄνθρωπον καί ἐκεῖ-
νος ἀντιστέκεται μέ τό κακόν καί δέν ὑπακούῃ νά πηγαί-
νη, ὄντας σίγουρος, ὅτι δέν παιδεύεται¹, ἂν εἶναι ἀθῶος.

Ἄρθρον 11.— Κάθε δυναστικόν ἐπιχείρημα, ὁπού ἤθε-
λαν κάμει ἐναντίον ἑνός ἀνθρώπου, ὁπού δέν ἔπαισε,
καί χωρίς προσταγὴν τοῦ Νόμου θέλουν νά τόν καταδι-
κάσουν, ἐκεῖνο φαίνεται πῶς εἶναι μόνον ἀπὸ τό κεφάλι
τοῦ κριτοῦ καί ἔργον τυραννικόν. Ὁ ἄνθρωπος λοιπόν,
τόν ὁποῖον θέλουν νά δυναστεύσουν μέ αὐτόν τόν τρό-
πον, ἔχει δίκαιον καί ἄδειαν νά ἀντισταθῆ ἐξ ὅλης του
τῆς δυνάμεως, νά τό ἀποβάλλῃ μέ βίαν καί νά μὴν ὑπο-
ταχθῆ.

Ἄρθρον 12.— Ἐκεῖνοι ὁπού ἐκδίδουν προσταγάς, ἢ
ὁπού ἤθελε τές ὑπογράψουν, ἢ ὁπού ἤθελε τές ἐκτελέσουν,
ἢ ὁπού ἤθελε βάλουν ἄλλους νά τές τελειώσουν, λέγοντές
τους πῶς εἶναι πράγματα ἀναγκαῖα, χωρίς νά ἔχῃ τὴν
εἶδησιν ἢ διοίκησιν, εἶναι πταῖσται καί ἔχουν νά τιμω-
ρῶνται αὐστηρῶς.

Ἄρθρον 13.— Κάθε ἄνθρωπος ὁπού φαίνεται πῶς
εἶναι ἀθῶος, ἂν τόν συκοφαντήσουν πῶς ἔπαισεν, ἐν
ὄσῳ νά βεβαιωθῆ πῶς εἶναι πταιστής, πῶς εἶναι ἀνάγκη
νά πιασθῆ ἀπὸ τούς ἀνθρώπους τοῦ κριτηρίου, κάθε
αὐστηρότης, καθὼς δέσιμον, ὑβρισμοί, δαρμοί, ὁπού δέν
εἶναι ἀναγκαῖα διὰ τὴν κατακράτησιν τοῦ ἀνθρώπου
ἐκείνου, ἐν ὄσῳ νά κριθῆ, νά εἶναι ἐμποδιζόμενα, καί

1. Τιμωρεῖται

Mais tout habitant convoqué ou saisi légalement par les serviteurs de la loi doit obéir à l' instant et accepter d'être jugé. Sa résistance et son refus d'être jugé le rendent coupable; il s' agit d'un délit assez grave, si quelqu'un, convoqué légalement, résiste par mauvaise volonté et refuse d' obéir à la convocation, alors qu'il sait que s' il est innocent, il ne subira aucun préjudice.

Article 11.– Tout acte despotique exercé contre un homme innocent qu' on voudrait condamner en dehors des stipulations de la loi, semble être le fait du seul juge et constitue un acte tyrannique. L' homme que l' on voudrait traiter de cette façon a le droit et l' autorisation de résister de toutes ses forces, de s' opposer violemment et de ne pas obéir.

Article 12.– Ceux qui signeraient, exécuteraient ou feraient exécuter par d'autres des ordres sous prétexte qu' ils sont nécessaires, sans que l' administration soit au courant, sont coupables et doivent être punis.

Article 13.– Si un homme présumé innocent est accusé injustement et si, avant que la preuve de sa culpabilité soit apportée, il est jugé indispensable de le faire arrêter par les hommes de la loi, toute rigueur (liens, injures, coups) qui ne serait pas nécessaire pour s' assurer de sa personne, doit être réprimée jusqu'à son jugement; c' est seulement quand

μόνον ἀφοῦ ἀποδειχθῆ πταίστης, τότε νά γίνεται ἀρχή τῆς τιμωρίας εἰς τό ὑποκείμενόν του, καθώς διαλαμβάνει ὁ Νόμος.

Ἄρθρον 14.— Κανένας ἄνθρωπος νά μὴν κρίνεται καί νά μὴν τιμωρῆται ἀλλέως, παρὰ ἀφοῦ εἶπῃ ὅλα τά δικαιολογήματά του καί ἀφοῦ κατά τούς νόμους κραχθῆ εἰς τήν κρίσιν· καί τιμωρεῖται τότε μόνον, ὅταν εἶναι ἓνας Νόμος καμωμένος προτοῦ νά κάμη ἐκεῖνος τό πταῖσμα. Ὁ νόμος δέ ὅπου ἤθελε τιμωρήσει ἐγκλήματα ἅπερ ἔγιναν εἰς τόν καιρόν, ὅπου αὐτός δέν εἶχε συστηθῆ, λέγεται Τυραννία. Καί τό νά τιμωρήσῃ ἓνας νέος Νόμος παλαιά ἐγκλήματα, λέγεται ἀνομία. Ἦγουν, ἓνας ἄνθρωπος ἐπῆρε τό βόδι ἑνός ἄλλου, καί ἔως τήν στιγμὴν ὅπου τό ἐπῆρε, δέν ἦτον κανένας νόμος ὅπου νά ἐμπόδιζε ταύτην τήν ἀρπαγὴν· ἐξεδόθη ἔπειτα νόμος νά μὴν ἀρπάξῃ ἓνας τοῦ ἄλλου πράγματα· ὁ ἄρπαξ δίδει ὀπίσω τό βόδι, μά δέν παιδεύεται, ἐπειδὴ αὐτός δέν ἤξευρε πὼς ἡ ἀρπαγὴ εἶναι κακή.

Ἄρθρον 15.— Ὁ Νόμος ἔχει νά προσδιορίξῃ παιδείας¹ ἀκριβῶς καί ἀποδεικτικῶς ἀναγκαίας· αἱ παιδεῖαι αὗται νά εἶναι ἀνάλογοι κατά τό ἔγκλημα καί ὠφέλιμοι εἰς τήν συγκοινωνίαν² τῶν πολιτῶν. Ἦγουν, ἂν ἔδειρε τινὰς ἓναν ἄλλον, νά δαρθῆ μά ὄχι νά ἀποκεφαλισθῆ.

Ἄρθρον 16.— Τό δίκαιον τοῦ νά ἐξουσιάζῃ καθένας εἰρηρικῶς τά ὑποστατικά του εἶναι ἐκεῖνο τό ὁποῖον ἀνήκει εἰς κάθε κάτοικον· ἦγουν, νά τά χαίρεται, νά τά μεταχειρίζεται κατά τήν θέλησίν του, νά ἀπολαμβάνῃ τά εἰσοδήματά του, τόν καρπὸν τῆς τέχνης του, τῆς ἐργασίας του καί τῆς φιλοπονίας του, χωρὶς νά ἠμπορέσῃ

1. Τιμωρία, παιδεμός.

2. Κοινὴν διαβίωσιν.

il sera déclaré coupable que devra commencer à s'appliquer la peine prévue par la loi.

Article 14.– Nul ne doit être jugé et puni qu'après avoir été entendu ou légalement convoqué. Il doit être puni uniquement en vertu d'une loi promulguée antérieurement au délit. La loi qui punirait des délits commis avant sa promulgation serait une tyrannie. L'effet rétroactif donné à la loi serait un crime; par exemple, quelqu'un a volé le bœuf d'autrui et au moment du vol aucune loi n'empêchait cet acte; mais, par la suite, une loi a été promulguée stipulant l'interdiction du vol des biens d'autrui; le voleur rend le bœuf au propriétaire et n'est pas puni parce qu'il ne savait pas que le vol était un acte criminel.

Article 15.– La loi ne doit déterminer que des peines strictement et manifestement nécessaires; ces peines doivent être proportionnées au délit et utiles à la société; autrement dit, si quelqu'un a battu un homme, il devra être battu et non décapité.

Article 16.– Le droit de jouir en paix et de disposer à son gré de ses biens appartient à tout citoyen; en conséquence, il peut profiter de ses revenus, du fruit de son travail et de son industrie sans que personne ne puisse lui en retirer un sou.

ποτέ κανένας νά τόν πάρη στανικῶς μήτε ἓνα λεπτόν.

Ἄρθρον 17.— Δέν εἶναι ἐμποδισμένον εἰς τούς κατοίκους κανένα εἶδος ἐργασίας, τέχνης, γεωργικῆς, πραγματείας¹, ἢ ὅποιονδήποτε ἐπιχείρημα ὠφέλιμον εἰς τήν συγκοινωνίαν. Ἡ φιλοπονία ὄλων τῶν πολιτῶν ἠμπορεῖ νά ἐκτείνεται εἰς ὅλας τάς τέχνας καί μαθήσεις.

Ἄρθρον 18.— Κάθε ἄνθρωπος ἠμπορεῖ νά δουλεύσῃ ἓναν ἄλλον ὡς ὑπηρέτης, προσφέροντας τόν καιρόν του εἰς χρῆσιν ἐκείνου· δέν ἠμπορεῖ ὅμως νά πωλήσῃ τόν ἑαυτόν του, μήτε ἄλλος νά τόν πωλήσῃ, ἐπειδή καί τό ὑποκείμενόν του δέν εἶναι εἰς μόνην τήν ἐξουσίαν τοῦ ἑαυτοῦ του, ἀλλά καί τῆς Πατρίδος. Ὁ Νόμος δέν γνωρίζει καμμίαν ὑποδούλωσιν μήτε σκλαβίαν καί εἰς τούς ἰδίους δούλους· σώζεται² μόνον μία ὑπόσχεσις, νά φροντίξῃ ὁ ὑπηρέτης διά τήν ἐργασίαν του καί νά εἶναι εὐγνώμων πρός ἐκεῖνον ὅπου τόν πληρώνει μισθόν, ὅστις δέν ἔχει ἄδειαν μήτε νά τόν ὑβρίσῃ, μήτε νά τόν δείρῃ· ἀναιρεῖ³ ὅμως τήν συμφωνίαν, τόν πληρώνει ἕως ἐκείνην τήν στιγμήν καί τόν ἀποβάλλει.

Ἄρθρον 19.— Κανένας δέν ἔχει νά ὑστερηθῇ τό παραμικρότερον μέρος τῶν κτημάτων του χωρίς τό θέλημά του· ἂν ὅμως καί εἶναι καμμία δημοσία χρεία, ἤγουν ζητῆ ἢ Πατρίς τόν κῆπον του, διά νά κάμη ἀγοράν ἢ ἄλλο κανένα κτίριον, τότε νά ξετιμᾶται ὁ κῆπος, νά πληρώνεται ὁ οἰκοκύρης, καί οὕτω νά γίνεται ἡ ἀγορά ἢ τό κτίριον.

Ἄρθρον 20.— Κάθε δόσιμον ἔχει νά γίνεται μόνον διά

1. Ἡ πραγματεία καί τό ἐμπόριο.

2. Ἀρκεῖ.

3. Ἐάν ἀναιρεῖ.

Article 17.– Aucune espèce de travail, de culture, de commerce ou d' entreprise utile à la société, ne peut être interdite aux citoyens. L' industrie des citoyens peut s' étendre à tous les arts et apprentissages.

Article 18.– Tout homme peut engager ses services et son temps au profit d' une tierce personne; cependant il ne peut vendre sa personne ni être vendu par d' autres, parce que sa personne appartient non seulement à lui, mais aussi à la patrie. La loi ne reconnaît aucun lien de domesticité ou d' esclavage, même aux esclaves; il ne peut exister qu' un engagement de soins et de reconnaissance, entre l' homme qui travaille et celui qui l'emploie et qui n' a le droit ne de l' injurier ni de le battre. Il peut cependant annuler l' engagement et le congédier, après rémunération de son travail.

Article 19.– Nul ne peut être privé de la moindre parcelle de ses propriétés sans son consentement; si cependant la nécessité publique l' exige, par exemple quand la patrie a besoin de son jardin pour y installer un marché ou un quelconque bâtiment, la propriété devra être évaluée et le propriétaire indemnisé, et alors seulement le marché ou le bâtiment pourront être réalisés.

Article 20.– Une contribution doit être établie uniquement pour l' utilité générale et non pour satisfaire la

τό δημόσιον ὄφελος καί ὄχι δι' ἀρπαγᾶς ἑνός καί ἄλλου. Ὅλοι οἱ ἐγκάτοικοι ἔχουν τό δίκαιον νά συντρέξουν εἰς τό ρίψιμον τοῦ τεφτερίου¹, ν' ἀγρυπνοῦν εἰς τό σύναγμα τῶν δοσιμάτων, καί νά παίρνουν λογαριασμόν ἀπ' ἐκεῖνον ὁπού τά ἐσύναξε.

Ἄρθρον 21.— Αἱ δημόσιοι συνδρομαί καί ἀνταμοιβαί εἶναι ἕνα ἱερόν χρέος τῆς πατρίδος. Τό κοινόν χρεωστεῖ μίαν βοήθειαν εἰς τούς δυστυχεῖς ἐγκατοίκους, τόσον εἰς τό νά τούς προμηθεύσῃ νά ἔχουν τί νά ἐργάζωνται, ὅσον καί νά δώσῃ τρόπον ζωῆς εἰς ἐκείνους, ὁπού δέν ἤμποροῦν πλέον νά δουλεύσουν· ἤγουν, ἕνας γεωργός μὴν ἔχοντας βόδια κάθεται ἀργός· ἡ Πατρίς ἔχει χρέος νά τόν δώσῃ καί νά τόν προσμένῃ ὥστε νά τά πληρώσῃ· ἕνας ἐσακατεῦθη εἰς τόν ὑπέρ Πατρίδος πόλεμον, αὐτή πρέπει νά τόν ἀνταμείψῃ καί νά τόν τρέφῃ ἐν ὄσῳ ζῆ.

Ἄρθρον 22.— Ὅλοι, χωρὶς ἐξαίρεσιν, ἔχουν χρέος νά ἠξεύρουν γράμματα. Ἡ Πατρίς ἔχει νά καταστήσῃ σχολεῖα εἰς ὅλα τά χωριά διὰ τά ἀρσενικά καί θηλυκά παιδία. Ἐκ τῶν γραμμάτων γεννᾶται ἡ προκοπή, μέ τήν ὁποίαν λάμπουν τά ἐλεύθερα ἔθνη. Νά ἐξηγοῦνται οἱ παλαιοὶ ἱστορικοὶ συγγραφεῖς· εἰς δέ τὰς μεγάλας πόλεις νά παραδίδεται ἡ γαλλικὴ καί ἡ ἰταλικὴ γλῶσσα· ἡ δέ ἑλληνικὴ² νά εἶναι ἀπαραίτητος.

Ἄρθρον 23.— Ἡ κοινὴ ἐπιβεβαίωσις καί σιγουρότης τοῦ κάθε πολίτου συνίσταται εἰς τήν ἐνέργειαν ὄλων τῶν πολιτῶν. Ἦγουν, νά στοχαζώμεθα πῶς, ὅταν πάθῃ ἕνας τίποτες κακόν, ἐγγίζονται ὅλοι, καί διὰ τοῦτο πρέπει νά βεβαιώσωμεν εἰς τόν καθένα τήν μεταχειρίσιν καί τήν

1. Ἡ σύνταξη τῶν φορολογικῶν καταλόγων.

2. Ἡ ἀρχαία ἑλληνικὴ.

cupidité des individus. Tous les habitants ont le droit de concourir à l'établissement des contributions, d'en surveiller l' emploi, et de s'en faire rendre compte.

Article 21.– Les contributions publiques et les récompenses sont une dette sacrée de la patrie. La société doit la subsistance aux habitants malheureux, soit en leur procurant du travail, soit en assurant les moyens d' exister à ceux qui sont hors d' état de travailler; par exemple, quand un cultivateur n'ayant pas de bœufs ne peut pas travailler, l' état doit lui prêter de l' argent et attendre que la dette soit remboursée; si quelqu'un est invalide de guerre pour avoir défendu sa patrie, l' état doit le récompenser et le nourrir à vie.

Article 22.– L' instruction est le besoin de tous sans exception. La patrie doit ouvrir des écoles dans tous les villages pour les garçons et pour les filles. L' instruction entraîne la prospérité qui fait briller les nations libres. On doit expliquer les historiographes antiques et enseigner dans les grandes villes le français et l'italien; l' enseignement de la langue grecque doit être obligatoire.

Article 23.– La garantie sociale et la protection de chaque citoyen est l' affaire de tous. Il faut en conclure que si quelqu' un subit un dommage, tout le monde est concerné et nous devons assurer à chacun la jouissance et la

προφύλαξιν τῶν δικαίων του. Αὐτή ἡ σιγουρότης θεμελιώνεται ἐπάνω εἰς τήν αὐτεξουσιότητα τοῦ ἔθνους· ἦγουν, ὅλον τό ἔθνος ἀδικεῖται, ὅταν ἀδικῆται ἕνας μόνος πολίτης.

Ἄρθρον 24.– Αὐτή ἡ αὐτεξουσιότης δέν ἔχει τό κῦρος, ἂν τά σύνορα τῶν δημοσίων ὀφφικίων δέν εἶναι προσδιωρισμένα ἀπό τόν Νόμον, καί ἂν δέν εἶναι ἀποφασισμένον ρητῶς τό νά δώσουν λογαριασμόν ὅλοι οἱ ἀξιωματικοί¹.

Ἄρθρον 25.– Ἡ αὐτοκρατορία² εἶναι θεμελιωμένη εἰς τόν λαόν· αὐτή εἶναι μία, ἀδιαίρετος, ἀπροσδιόριστος καί ἀναφαίρετος. Ἦγουν ὁ λαός μόνον ἠμπορεῖ νά προστάξῃ καί ὄχι ἕνα μέρος ἀνθρώπων ἢ μία πόλις· καί ἠμπορεῖ νά προστάξῃ δι' ὅλα, χωρίς κανένα ἐμπόδιον.

Ἄρθρον 26.– Κανένα μέρος τοῦ λαοῦ δέν ἠμπορεῖ νά ἐνεργήσῃ τήν δύναμιν ὅλου τοῦ ἔθνους, κάθε μέλος ὅμως τοῦ αὐτοκράτορος³ λαοῦ, συναγόμενον, ἔχει δίκαιον νά εἰπῇ τό θέλημά του μέ μίαν σωστήν ἐλευθερίαν.

Ἄρθρον 27.– Κάθε ἄνθρωπος, ὅπου ἤθελεν ἀρπάσει τήν αὐτοκρατορίαν καί τήν ἐξουσίαν τοῦ ἔθνους, εὐθύς νά φυλακώνεται ἀπό τούς ἐλευθέρους ἄνδρας, νά κρίνεται, καί κατά τόν νόμον νά παιδεύεται.

Ἄρθρον 28.– Ἐνα ἔθνος ἔχει τό δίκαιον πάντοτε νά μετασχηματίσῃ καί νά μεταλλάξῃ τήν νομοθεσίαν του· μιᾶς γενεᾶς πρόσωπα δέν ἠμποροῦν νά καθυποτάξουν εἰς τούς νόμους των τά πρόσωπα, ὅπου θέλουν γεννηθῆ κατόπιν τους.

1. Οἱ ἀξιωματοῦχοι, οἱ δημόσιοι λειτουργοί.

2. Ἡ «αὐτεξουσιότης», ἡ κυριαρχία.

3. Τοῦ αὐτεξουσίου, τοῦ κυρίαρχου.

conservation de ses droits. Cette garantie repose sur la souveraineté nationale; par conséquent, on porte préjudice à toute la nation, quand on porte préjudice à un seul citoyen.

Article 24.— Cette souveraineté n' a pas de valeur, si les limites des fonctions publiques ne sont pas déterminées par la loi et si la responsabilité de tous les fonctionnaires n'est pas demandée expressément.

Article 25.— La souveraineté réside dans le peuple; elle est une, indivisible, inaliénable et imprescriptible. Autrement dit, seul le peuple peut décréter et non une fraction d'individus ou une ville; et il peut décréter à tout sujet et sans aucun empêchement.

Article 26.— Aucune portion du peuple ne peut exercer le pouvoir du peuple entier; mais chaque section du peuple souverain assemblé a le droit d'exprimer sa volonté avec une totale liberté.

Article 27.— Que tout individu qui usurperait la souveraineté et le pouvoir de la nation soit à l' instant mis en prison par les citoyens libres, jugé et puni conformément à la loi.

Article 28.— Un peuple a toujours le droit de revoir, de réformer et de modifier sa constitution. Une génération ne peut assujettir à ses lois les générations futures.

Άρθρον 29.— Κάθε πολίτης έχει ένα ἴσον δίκαιον μέ τούς ἄλλους εἰς τό νά συντρέξῃ νά κατασταθῇ ἕνας νόμος, ἢ νά ὀνοματίσῃ τούς ἀξιωματικούς, βουλευτάς καί ἐπιτρόπους τοῦ ἔθνους.

Άρθρον 30.— Τά ὀφίγια¹ τῆς Πατρίδος εἶναι καθαυτό πρὸς καιρόν, ὅσον θέλει καί κρίνει εὐλογον ἢ Διοίκησις· αὐτά δέν πρέπει νά θεωρῶνται ὡς ξεχωρισταί τιμαί, μήτε ὡς ἀνταμοιβαί, ἀλλ' ὡς χρέη ἀπαραίτητα τῶν πολιτῶν εἰς τό νά δουλεύσουν τήν Πατρίδα των.

Άρθρον 31.— Τά ἐγκλήματα τῶν Ἐπιτρόπων τοῦ Ἔθνους καί τῶν ἀξιωματικῶν² ποτέ δέν ἔχουν νά μείνουν ἀτιμώρητα. Κανένας δέν ἔχει τό δίκαιον νά στοχάζεται τόν ἑαυτόν του ἀπαραβίαστον περισσότερο ἀπό τούς ἄλλους. Ἦγουν, ὅταν σφάλῃ μέγας ἢ μικρός, ὁ Νόμος τόν παιδεύει ἀφεύκτως κατά τό σφάλμα του, ἄς εἶναι καί ὁ πρῶτος ἀξιωματικός.

Άρθρον 32.— Τό δίκαιον τοῦ νά δίδῃ ὁ κάθε πολίτης ἐγγραφον ἀναφοράν καί νά προσκλαίεται διά καμίαν ἐνόχλησιν, ὅπου τῷ γίνεται, πρὸς ἐκείνους, ὅπου ἔχουν τήν ἐξουσίαν τοῦ ἔθνους εἰς τό χέρι τους, δέν ἔχει νά ἐμποδίζεται κατ' οὐδένα τρόπον, μήτε νά τόν εἰποῦν πῶς δέν εἶναι καιρός ἢ τόπος, ἀλλ' ὅποιαν ὥραν καί ἂν πηγαίῃ ὁ παραπονούμενος πολίτης, νά εἶναι δεκτὴ ἢ ἀναφορά του.

Άρθρον 33.— Τό νά ἀντιστέκεται ὁ κάθε πολίτης, ὅταν τόν καταθλίβουν καί τόν ἀδικοῦν, εἶναι ἀποτέλεσμα τῶν ἄνω ρηθέντων δικαίων του· διότι κανένας δέν ἀντιστέκε-

1. Τά δημόσια ἀξιώματα.

2. Ἄξιωματοῦχος, δημόσιος λειτουργός.

Article 29.– Chaque citoyen a un droit égal de concourir à la formation de la loi et à la nomination des mandataires, des députés et des agents de la nation.

Article 30.– Les fonctions publiques sont essentiellement temporaires; elles ne peuvent être considérées comme des distinctions ni comme des récompenses, mais comme des devoirs des citoyens vis-à-vis de leur patrie.

Article 31.– Les délits commis par des mandataires du peuple et par des agents ne doivent jamais rester impunis. Nul n' a le droit de se prétendre plus intangible que les autres citoyens. Autrement dit, lorsque quelqu' un, grand ou petit, commet un délit, la loi le punit invariablement en proportion de sa faute, même s'il s'agit du mandataire le plus haut placé.

Article 32.– Le droit de présenter des pétitions et de porter plainte auprès des dépositaires de l'autorité publique ne peut, en aucun cas, être interdit, suspendu ou limité. Le plaignant doit pouvoir faire sa réclamation à n' importe quel moment.

Article 33.– La résistance à l' oppression et à l' injustice est la conséquence des droits de l' homme mentionnés ci-dessus; car personne ne résiste quand il sait que justice ne lui sera pas rendue avec le concours de la loi.

ται, όταν ἡξεύρη πὺς θέ νά λάβῃ τό δίκαιόν του μέ τήν συνδρομήν τοῦ Νόμου.

Ἄρθρον 34.— Ὅταν ἓνας μόνος κάτοικος τοῦ βασιλείου τούτου ἀδικηθῇ, ἀδικεῖται ὅλον τό βασίλειον¹· καί πάλιν, ὅταν τό βασίλειον ἀδικῆται ἢ πολεμῆται, ἀδικεῖται ἢ πολεμεῖται κάθε πολίτης. Διά τοῦτο δέν ἡμπορεῖ ποτέ κανεῖς νά εἰπῇ, ὅτι ἡ τάδε χώρα πολεμεῖται, δέν μέ μέλει, διατί ἐγώ ἡσυχάζω εἰς τήν ἰδικήν μου· ἀλλ' ἐγώ πολεμοῦμαι, ὅταν ἡ τάδε χώρα πάσχη, ὡς μέρος τοῦ ὅλου ὀπού εἶμαι· ὁ Βούλγαρος πρέπει νά κινῆται, ὅταν πάσχη ὁ Ἑλληνας· καί τοῦτος πάλιν δι' ἐκεῖνον· καί ἀμφοτέροι διά τόν Ἀλβανόν καί Βλάχον.

Ἄρθρον 35.— Ὅταν ἡ Διοίκησις βιάζῃ, ἀθετῇ, καταφρονῇ τά δίκαια τοῦ λαοῦ καί δέν εἰσακούῃ τά παράπονά του, τό νά κάμῃ τότε ὁ λαός ἢ κάθε μέρος τοῦ λαοῦ ἐπανάστασιν, νά ἀρπάξῃ τά ἄρματα καί νά τιμωρήσῃ τούς τυράννους του, εἶναι τό πλέον ἱερόν ἀπό ὅλα τά δίκαιά του καί τό πλέον ἀπαραίτητον ἀπό ὅλα τά χρέη του. Ἄν εὐρίσκωνται ὁμως εἰς τόπον, ὀπού εἶναι περισσότεροι τύραννοι, οἱ πλέον ἀνδρεῖοι πατριῶται καί φιλελεύθεροι πρέπει νά πιάσουν τά περάσματα τῶν δρόμων καί τά ὑψη τῶν βουνῶν, ἐν ὅσῳ ν' ἀνταμωθοῦν πολλοί, νά πληθύνῃ ὁ ἀριθμός των, καί τότε νά ἀρχίσουν τήν ἐπιδρομήν κατά τῶν τυράννων, κάμνοντες εἰς κάθε δέκα ἀνθρώπους ἓνα δέκαρχον, εἰς τούς 50 πεντηκόνταρχον, εἰς τούς ἑκατόν ἑκατόνταρχον· ὁ χιλίαρχος ἔχει δέκα ἑκατοντάρχους καί ὁ στρατηγός τρεῖς χιλιάρχους, ὁ δέ ἀρχιστράτηγος πολλούς στρατηγούς.

1. Τό κράτος.

Article 34.– Quand un seul habitant de ce royaume¹ est opprimé, tous les citoyens sont opprimés et offensés; c' est pourquoi personne ne peut rester indifférent à l'attaque d'un autre pays parce qu' il vit en paix dans le sien; quand un tel pays est attaqué, je le suis en tant que membre d'une entité à laquelle j' appartiens; le Bulgare doit agir quand le Grec est opprimé et vice-versa; et tous les deux doivent le faire pour l' Albanais ou le Valaque.

Article 35.– Quand le gouvernement viole ou méprise les droits du peuple et n'entend pas ses plaintes, s' insurger, prendre les armes et punir les tyrans est pour le peuple et pour chaque portion du peuple le plus sacré des droits et le plus indispensable des devoirs. Mais s' il existe un pays avec plusieurs tyrans, les citoyens les plus valeureux et les plus libéraux doivent occuper les défilés et les sommets des montagnes et, après avoir augmenté leurs effectifs, commencer à attaquer les tyrans en mettant à la tête de dix hommes un décurion, de cinquante un cinquantenier, de cent un centurion; le chiliarque a sous ses ordres dix centurions et le général trois chiliarques, et le maréchal un grand nombre de généraux.

1. L' état

Τά χρέη τῶν πόλεων, πολιτειῶν, χωρῶν¹, καί τῶν κατά μέρος πολιτῶν, ὅπου ἐχρεωστοῦντο παρθέντα πρό πέντε χρόνων καί εἰς αὐτό τό διάστημα ἐπληρώνετο διάφορον² εἰς τούς δανειστάς, ἢ παροῦσα Διοίξεις τά ἀναιρεῖ καί οἱ δανεισταί δέν ἔχουν νά ζητοῦν εἰς τό ἔξης μήτε κεφάλαιον, μήτε διάφορον ἀπό τούς χρεώστας, ὡσάν ὅπου ἐπῆραν τά δάνειά των, διότι διπλώνουν³ τά κεφάλαια εἰς πέντε χρόνους.

1. Κομποπόλεων.

2. Τόκος.

3. Διπλασιάζουν ἢ διπλασιάζονται.

Les dettes des villes, des états, des pays et des citoyens, contractées plus de cinq ans auparavant pendant lesquels un intérêt fut versé aux prêteurs, doivent être annulées par le gouvernement du moment, tandis que les prêteurs ne doivent exiger désormais ni capital ni intérêt de leurs débiteurs puisqu' ils sont déjà remboursés pour leurs prêts, ayant doublé leurs capitaux en cinq ans.

ΤΟ ΣΥΝΤΑΓΜΑ

LA CONSTITUTION

ΑΡΧΗ ΤΗΣ ΝΟΜΟΘΕΤΗΜΕΝΗΣ ΠΡΑΞΕΩΣ
ΚΑΙ ΨΥΧΗ ΤΗΣ ΔΙΟΙΚΗΣΕΩΣ

ΤΑΞΙΣ ΚΑΙ ΤΡΟΠΟΙ
ΠΩΣ ΠΡΕΠΕΙ ΝΑ ΕΠΑΚΟΛΟΥΘΩΝΤΑΙ
ΠΑΡΑ ΤΩΝ ΠΟΛΙΤΩΝ

Περί τῆς Δημοκρατίας

Ἄρθρον 1.– Η ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ εἶναι μία, μέ ὄλον ὁπού συμπεριλαμβάνει εἰς τόν κόλπον της διάφορα γένη καί θρησκείας· δέν θεωρεῖ τάς διαφοράς τῶν λατρείων μέ ἐχθρικόν μάτι· εἶναι ἀδιαίρετος, μ' ὄλον ὁπού ποταμοί καί πελάγη διαχωρίζουν τέσ ἐπαρχίες της, αἱ ὁποῖαι ὄλαι εἶναι ἕνα συνεσφιγμένον ἀδιάλυτον σῶμα.

Περί διαιρέσεως τοῦ λαοῦ

Ἄρθρον 2.– Ο ΕΛΛΗΝΙΚΟΣ ΛΑΟΣ, τουτέστιν ὁ εἰς τοῦτο τό βασίλειον¹ κατοικῶν, χωρίς ἐξαιρέσιν θρησκείας καί γλώσσης, διαμοιράζεται εἰς πρώτας συναθροίσεις εἰς τάς τοπαρχίας, διά νά βάλλῃ εἰς πρᾶξιν τήν αὐτοκρατορικὴν² ἐξουσίαν του· ἤγουν, συναθροίζεται εἰς κάθε ἐπαρχίαν, διά νά δώσῃ τήν γνώμην του ἐπάνω εἰς κανένα πρόβλημα.

Ἄρθρον 3.– Διαμοιράζεται, διά τήν εὐκολίαν τῆς

1. Τό κράτος, ἡ ἐπικράτεια.

2. Κυριαρχικήν

PRINCIPE DE L' ACTE LEGISLATIF
ET PRÉCEPTES DU GOUVERNEMENT

ORGANISATION ET MOYENS
DONT JOUISSENT
LES CITOYENS

De la République

Article 1.— La République Hellénique est une, bien qu'elle compte en son sein des nations et des religions différentes; elle ne considère pas les différences de culte d'un œil hostile; elle est indivisible, même si des rivières et des mers séparent ses provinces qui constituent ensemble un corps solide et indissoluble.

De la distribution du Peuple

Article 2.— Le peuple grec qui habite ce royaume, sans distinction de religion ni de langue, est distribué en assemblées primaires de cantons pour l'exercice de sa souveraineté, autrement dit, il se rassemble dans chaque province pour exprimer son opinion en cas de problème.

Article 3.— Il est distribué, pour faciliter l'admini-

διοικήσεως καί διά νά γίνεται ἡ δικαιοσύνη ὁμοιοτρόπως, εἰς ἐπαρχίας, τοπαρχίας καί προεστᾶτα. Ἦγουν, ἐπαρχία λέγεται ἡ Θεσσαλία, τοπαρχία ἡ Μαγνησία (ἦγουν τοῦ Βόλου τὰ χωρία) καί προεστᾶτον ἡ πολιταρχία τῆς Μακρονίτζας ἐπάνω εἰς δώδεκα χωρία.

Περί τῆς τάξεως τῶν πολιτῶν

Ἄρθρον 4.– Κάθε ἄνθρωπος γεννημένος καί κατοικῶν εἰς αὐτό τό βασίλειον¹ εἰκοσιενός χρόνου ἡλικίας, εἶναι πολίτης.

– Κάθε ξένος εἰκοσιενός σωστοῦ χρόνου, ὅστις, κατοικῶντας εἰς αὐτό τό βασίλειον πρό ἑνός χρόνου, ζῆ μέ τό ἐργόχειρόν του, εἶναι πολίτης.

– Ἐκεῖνος ὁπού ἀγοράζει ἕνα ὑποστατικόν εἶναι πολίτης.

– Ἐκεῖνος ὁπού νυμφεύεται μίαν Ἑλληνίδα εἶναι πολίτης.

– Ἐκεῖνος ὁπού παίρνει ἕνα ψυχοπαίδι εἶναι πολίτης.

– Ἐκεῖνος ὁπού ὁμιλεῖ τήν ἀπλῆν ἢ τήν ἑλληνικήν² γλῶσσαν καί βοηθεῖ τήν Ἑλλάδα, ἄς διατρίβῃ καί εἰς τούς ἀντίποδας (ἐπειδή τό ἑλληνικόν προζύμι ἐξαπλώθη καί εἰς τὰ δύο ἡμισφαίρια), εἶναι Ἑλλην καί πολίτης.

– Ἐκεῖνος ὁπού εἶναι χριστιανός καί δέν ὁμιλεῖ τήν ἀπλῆν ἢ τήν ἑλληνικήν διάλεκτον, ἀλλά μόνον βοηθεῖ τήν Ἑλλάδα, εἶναι πολίτης.

– Καί, τέλος πάντων, κάθε ξένος τόν ὁποῖον ἡ Διοίκησις στοχάζεται πῶς εἶναι ἄξιος κάτοικος τῆς Πατρίδος, ἦγουν καθῶς ἕνας καλός τεχνίτης, ἕνας προκομμένος

1. Κράτος, ἐπικράτεια.

2. Ἀρχαία ἑλληνική.

stration et l' application uniforme de la justice, en départements distincts et municipalités. La Thessalie par exemple constitue un département, la Magnésie (c' est-à-dire les villages autour de Volos) un district et Makrynitza une municipalité comprenant douze villages.

De l'état des Citoyens

Article 4.– Tout homme né et domicilié en ce royaume, âgé de vingt et un ans accomplis, est un citoyen.

– Tout étranger âgé de vingt et un ans accomplis, domicilié en ce royaume depuis une année et vivant de son travail, est un citoyen..

– Celui qui acquiert une propriété est un citoyen.

– Celui qui épouse une Grecque est un citoyen.

– Celui qui adopte un enfant est un citoyen.

– Celui qui parle le grec commun ou le grec ancien et qui aide la Grèce, même s' il réside au bout du monde (parce que le ferment grec s' est répandu dans les deux hémisphères), est Grec et citoyen.

– Celui qui est chrétien et ne parle ni le grec commun ni le dialecte grec, mais aide simplement la Grèce, est un citoyen.

– Enfin, tout étranger que le gouvernement considère comme un habitant respectable du pays, par exemple un bon artisan, un enseignant émérite, un vaillant patriote, peut être admis comme citoyen et jouir des mêmes droits

διδάσκαλος, ένας άξιος πατριώτης, είναι δεκτός εις τήν Πατρίδα και ήμπορει νά μετέρχεται ίσοτίμως τά δίκαια, όπου και όλοι οί συμπολίται.

– Ένας ξένος φιλόσοφος ή τεχνίτης Εύρωπαϊος, όπου αφήση τήν πατρίδα του και έλθη νά κατοικήση εις τήν Έλλάδα, μέ σκοπόν νά μεταδώση τήν σοφίαν ή τήν τέχνην του, όχι μόνον θεωρείται ως καθαυτό πολίτης, αλλά και μέ δημόσια έξοδα νά τῷ ἐγείρεται ένας άνδριάς μαρμαρένιος μέ τά παράσημα τής διδασκαλίας ή τέχνης του, και ό πλέον σοφός έλληνικός κάλαμος νά γράφη τήν ίστορίαν τής ζωής του.

Άρθρον 5.– Χάνει τά δίκαια του πολίτου εκείνος όπου έγινεν εντόπιος εις ξένον βασιλείον και δέν βοηθεϊ τήν Πατρίδα του και άπ' εκεί, μέ όποιον τρόπον ήμπορει, άλλ' άδιαφορεϊ εις τάς προσταγάς της. Όμοίως και εκείνος όπου δέχεται όφφίκιον¹ ή δουλευσιν ή χαρίσματα από χέρι Τυράννου. Ό τοιοῦτος δέν λέγεται πλέον πολίτης, αλλά προδότης· όθεν και νά αποδιώκεται μακράν και έμπιστοσύνη αυτῷ νά μή δίδεται. Προσέτι τά χάνει και ένας όπου έπταισε και κατά τόν νόμον καταδικάζεται εις κρίσιν, εν όσω ν' άθωωθῆ.

Έξ έναντίας, είναι γενναϊος πολίτης, αξιέπαινος κάτοικος και φίλτατος θνητός επί γῆς εις τούς συμπολίτας του εκείνος, όστις, διατρίψας εις ξένους τόπους, έμαθε μίαν τέχνην ή έσπούδασε μίαν έπιστήμην, ή τήν ναυτικήν ή, πρό πάντων, τήν τακτικήν πολεμικήν, και έπιστρέφει εις τήν Πατρίδα. Έκείνου τό όνομα, και ή πόλις όπου τόν έδωκε τό ειναί, και τό γένος, νά καταγράφεται εις τόν δημόσιον κώδικα, όχι μόνον ως πολίτου,

1. Δημόσιο άξίωμα

que tous ses concitoyens.

– Un philosophe étranger ou un artisan européen qui a laissé son pays pour venir habiter en Grèce dans le but de transmettre sa science ou son art, non seulement est considéré comme un citoyen à part entière, mais on devra lui ériger, aux frais de l'état, une statue de marbre avec les insignes de son enseignement et de son art, et la plume grecque la plus habile devra écrire sa biographie.

Article 5.– Celui qui s'est fait naturaliser en pays étranger d'où il ne rend aucun service à son pays alors qu'il le pourrait, mais reste indifférent à ses directives, perd ses droits de citoyen. Il en est de même pour celui qui accepte une charge, une fonction ou des faveurs d'un gouvernement autoritaire. Celui-ci ne mérite plus le nom de citoyen, mais celui de traître; il faut donc le mettre à l'écart du pays et ne lui accorder aucune confiance. Perd également ses droits celui qui a commis un délit et doit être jugé conformément à la loi, jusqu'à ce qu'il soit innocenté.

Est en revanche un noble citoyen, un habitant respectable et un mortel aimé de ses concitoyens celui qui, ayant séjourné dans un pays étranger, y apprit un métier, y étudia une science, y devint marin, et rentre dans son pays. Le nom d'un tel homme, de la ville qui l'a vu naître et de sa famille doivent être inscrits sur le registre public non seulement comme citoyen mais aussi en tant que bienfaiteur de la patrie; une

ἀλλά καί ὡς εὐεργέτου τῆς Πατρίδος· νά τῷ δίδεται εὐθύς καί ἀξίωμα κατὰ τήν προκοπήν του.

ἄρθρον 6.— Ἡ χρῆσις τῶν δικαίων τοῦ πολίτου μένει ἀνενέργητος τότε, ὅταν εἶναι ἐγκαλεσμένος εἰς τήν κρίσιν, καί ὅσον καιρόν ἤθελε βαστάξει ἡ κρισολογία, ἐν ὅσῳ νά τελειώσῃ πρὸς ὄφελός του.

Περὶ τῆς Αὐτοκρατορίας τοῦ Λαοῦ

ἄρθρον 7.— Ὁ αὐτοκράτωρ¹ λαός εἶναι ὅλοι οἱ κάτοικοι τοῦ βασιλείου τούτου, χωρὶς ἐξαίρεσιν θρησκείας καί διαλέκτου, Ἑλληνες, Βούλγαροι, Ἀλβανοί, Βλάχοι, Ἀρμένηδες, Τοῦρκοι καὶ κάθε ἄλλο εἶδος γενεᾶς.

ἄρθρον 8.— Αὐτός ὁ λαός μόνος του ὀνοματίζει τοὺς ἀπεσταλμένους του πρὸς τὸ κοινόν συμβούλιον τοῦ ἔθνους.

ἄρθρον 9.— Αὐτός δίδει τήν ἄδειαν τῆς ἐκλογῆς εἰς τοὺς ἀναμεταξύ του διαλεκτάς, νά διαλέξουν τοὺς δημοσίους νομοκράτορας, τοὺς ἐγκληματικούς κριτάς² καὶ τοὺς λοιπούς ἀξιωματικούς³.

ἄρθρον 10.— Αὐτός ὁ λαός βουλευέται, ἂν εἶναι οἱ διωρισμένοι νόμοι καλοὶ διὰ τήν εὐδαιμονίαν του· καὶ εἰ μὲν εἶναι καλοὶ, τοὺς φυλάττει· εἰ δέ καί ἔχει λόγον νά ἀντειπῇ, προβάλλει εἰς τήν Διοίκησιν τὸ τί τὸν πειράζει.

Περὶ τῶν πρώτων συναθροίσεων

ἄρθρον 11.— Αἱ πρώται συναθροίσεις τοῦ λαοῦ, ἤγουν ἐκεῖναι ὅπου γίνονται διὰ νά ἀποφασισθοῦν ποιοὶ ἔχουν νά ἐκλεχθῶσιν ὡς ἀπεσταλμένοι, συγκροτοῦνται ἀπὸ κατοίκους, οἵτινες εὐρέθησαν νά ἔχουν σπίτια πρό

1. Ὁ αὐτεξούσιος, ὁ κυρίαρχος 2. Δικαστάς 3. Ἀξιωματούχος.

charge doit lui être attribuée en fonction de son mérite.

Article 6.– L’ exercice des droits de citoyen est suspendu quand le citoyen se trouve en état d’ accusation, tant que dure la procédure et jusqu’ à ce que le jugement soit à son avantage.

De la Souveraineté du peuple

Article 7.– Le peuple souverain est constitué par l’ ensemble des citoyens de ce royaume sans distinction de religion et de langue: Grecs, Bulgares, Albanais, Valaques, Arméniens, Turcs et toute autre population.

Article 8.– Ce peuple nomme seul les députés de l’ Assemblée nationale.

Article 9.– Il délègue à des électeurs le choix des administrateurs, des arbitres publics, des juges criminels et des autres fonctionnaires.

Article 10.– Ce peuple délibère sur les lois, si elles assurent son bonheur; si elles sont bonnes, il les conserve; s’ il y a des raisons de les mettre en doute, il informe le gouvernement de ses objections.

Des Assemblées primaires

Article 11.– Les assemblées primaires du peuple, c’ est-à-dire celles qui ont pour but l’ élection des délégués, se composent de citoyens domiciliés au moins depuis six mois dans chaque canton.

ἕξ μηνῶν τοῦλάχιστον εἰς τήν τοπαρχίαν ἐκείνην, ὅπου γίνεται ἡ συνάθροισις.

Ἄρθρον 12.— Αὗται αἱ πρῶται συναθροίσεις εἶναι συνθεμέναι ἀπό 200 πολίτας, τοῦλάχιστον, καί ἀπό 600, τό περισσότερον, προσκαλεσμένους νά δώσουν τήν γνώμην τους.

Ἄρθρον 13.— Αὗται αἱ πρῶται συναθροίσεις, προτοῦ νά ἔμβουν εἰς τήν ὑπόθεσιν τῆς ἐκλογῆς, διορίζουν πρῶτον ἕναν πρόεδρον, ἕναν γραμματικόν, νά γράφῃ τά λεγόμενα, καί ἕναν ψηφοφόρον, ἥτοι ἐκείνον ὁπού βαστᾷ τήν στάμνον, μέσα εἰς τήν ὁποίαν ρίπτονται τά χαρτάκια, ἐπάνω τῶν ὁποίων εἶναι γραμμένη ἡ γνώμη καί τό ὄνομα τοῦ κατοίκου ὁπού τήν δίδει.

Ἄρθρον 14.— Τό ζαμπιλίκι¹, διά νά βασταχθῇ ἡ εὐταξία εἰς τήν συνάθροισιν αὐτήν, διορίζεται παρά τῶν ἰδίων πολιτῶν ἀπ' ἀναμεταξύ των.

Ἄρθρον 15.— Κανένας εἰς τήν τοιαύτην συνέλευσιν νά μήν ἔρχεται ἀρματωμένος.

Ἄρθρον 16.— Αἱ ἐκλογαί γίνονται ἐγγράφως ἢ μέ μεγάλην φωνήν, καθώς θέλει καθένας τῶν ἐκλεγόντων πολιτῶν.

Ἄρθρον 17.— Μία πρώτη συνάθροισις μιᾶς τοπαρχίας δέν ἤμπορεῖ κατ' οὐδένα τρόπον νά προσδιορίσῃ εἰς ἄλλην τοπαρχίαν τό νά συναθροίζωνται κατά τόν τρόπον ὁπού καί αὐτή· ἀλλ' ἡ κάθε μία εἶναι ἐλευθέρα καθώς τό κρίνῃ καλλιώτερον.

Ἄρθρον 18.— Οἱ ψηφοφόροι βεβαιώνουσι τήν ψῆφον τῶν κατοίκων, ὁπού δέν ἤξεύρουσι νά γράψουν καί θέλουσι νά εἶναι ἐγγράφως ἡ γνώμη των.

1. Ἡ ἀστυνομία

Article 12.– Ces assemblées primaires sont composées de deux cents citoyens au moins, de six cents au plus, appelés à se prononcer.

Article 13.– Ces assemblées primaires, avant de procéder aux élections, doivent d’abord nommer un président, un secrétaire pour rédiger les comptes rendus et un scrutateur responsable de l’urne dans laquelle sont mis les bulletins avec l’opinion et le nom du citoyen qui l’exprime.

Article 14.– La police chargée du maintien de l’ordre au sein de l’assemblée leur appartient.

Article 15.– Nul n’y peut paraître en armes.

Article 16.– Les élections se font au scrutin, ou à haute voix, au choix de chaque votant.

Article 17.– Une assemblée primaire de canton ne peut, en aucun cas, prescrire un mode uniforme de scrutin pour tous les cantons; chacun d’entre eux est libre d’adopter celui qui lui semble le meilleur.

Article 18.– Les scrutateurs constatent le vote des citoyens qui, ne sachant pas écrire, préfèrent voter au scrutin.

Article 19.– Les suffrages sur les lois sont exprimés par oui et par non; autrement dit, ceux qui veulent une loi, écrivent leur nom et un oui; ceux qui la rejettent, écrivent leur nom et un non; la majorité l’emporte.

Άρθρον 19.— Αί γνώμαι, όπου δίδονται περί τῶν Νόμων, εἶναι τό *ΝΑΙ* ἢ τό *ΟΧΙ*· ἤγουν οἱ θέλοντες ἐκείνον τόν νόμον γράφουν τό ὄνομά τους καί ἓνα *ΝΑΙ*· καί οἱ μή θέλοντές τον γράφουν τό ὄνομά τους καί ἓν *ΟΧΙ*· καί οἱ περισσότεροι κυριεύουσι¹.

Άρθρον 20.— Ἡ θέλησις τῆς πρώτης συναθροίσεως κηρύττεται ἔτσι: *Οἱ πολῖται τῆς τοπαρχίας τάδε... συναχθέντες εἰς πρώτην συνάθροισιν τῇ πρώτῃ Μαΐου 1798, τόν ἀριθμόν 600 ψηφισταί, ψηφοῦσιν ὑπέρ τῆς ὑποθέσεως τάδε... ἢ κατά τῆς ὑποθέσεως τάδε... ὄντες οἱ περισσότεροι τόν ἀριθμόν 350 ἐναντίον 250.*

Περί τῆς ἐθνικῆς παραστήσεως

Άρθρον 21.— Παρασταίνει ὅλον τό Ἔθνος τό πλῆθος τοῦ λαοῦ, τό ὅποῖον εἶναι ὡς θεμέλιον τῆς ἐθνικῆς παραστήσεως, καί ὄχι μόνον οἱ πλούσιοι ἢ οἱ προεστοί (τουρκ. κοτζιαμπασηδες).

Άρθρον 22.— Σαράντα χιλιάδες ὑποκείμενα ἔχουν νά ἐκλέξουν ἓναν ἀπ' ἀναμεταξύ των, διά νά γένη ἀπεσταλμένος εἰς τό Νομοδοτικόν Σῶμα.

Άρθρον 23.— Κάθε συνένωσις τῶν πρώτων συναθροίσεων όπου ἦτο ἀπό 39 ἕως 41 χιλιάδας ἀνθρώπων, ὀνοματίζει ἓναν ἀπεσταλμένον.

Άρθρον 24.— Ὁ ὀνοματισμός γίνεται μόνον κατά τό πλῆθος τῶν ψήφων· ἤγουν ποτέ οἱ ὀλιγώτεροι δέν ἔχουν κῦρος, ἄς εἶναι ὅσον πλούσιοι καί ἄν εἶναι.

Άρθρον 25.— Κάθε πρώτη συνάθροισις κάμνει τήν σύναξιν τῶν ψήφων τῆς καί στέλλει ἓναν ἐπιθεωρητήν

1. Κυριαρχοῦν, ἐπικρατοῦν.

Article 20.– Le vœu de l’assemblée primaire est proclamé ainsi: Les citoyens du canton... réunis en assemblée primaire le 1er mai 1798 au nombre de 600 votants, votent pour... ou votent contre... à la majorité de 350 contre 250.

De la Représentation nationale

Article 21.– La masse du peuple, qui représente l’ensemble des populations, est la seule base de la représentation nationale, les riches et les notables ne sont pas seuls concernés.

Article 22.– On compte un député pour quarante mille individus qui sera délégué au Corps Législatif.

Article 23.– Chaque réunion d’ assemblées primaires résultant d’une population de 39 000 à 41 000 citoyens, nomme un député.

Article 24.– La nomination se fait à la majorité absolue des suffrages; autrement dit, la minorité n’a pas d’autorité, si riche soit-elle.

Article 25.– Chaque assemblée fait le dépouillement des suffrages, et envoie un commissaire au lieu désigné comme le plus central, afin de confirmer l’élection du député désigné, puisque tous les habitants ne peuvent s’ y rendre.

ἐκεῖ, ὅπου εἶναι ἡ μεγαλύτερα συνάθροισις εἰς τὴν μέσῃ τῆς τοπαρχίας, διὰ τὴν ἐπικρίνη τὴν ἐκλογὴν ὅπου ἐκεῖ ἔγινε διὰ τὸν ἐκλεχθέντα, καὶ δὲν εἶναι ἀνάγκη νὰ πηγαίνουν ὅλοι οἱ κάτοικοι.

Ἄρθρον 26.— Ἄν ἡ πρώτη ἐπίκρισις τῆς συναθροίσεως δὲν περιέχῃ ἱκανῶς τὸν περισσότερον ἀριθμὸν, ἀλλ' εἶναι καὶ ἀπὸ τὰ δύο ἀντιφάσκοντα μέρη ἴσια-ἴσια, πρέπει νὰ γίνῃ καὶ δευτέρα συνάθροισις, καὶ τότε ψηφίζουσι περὶ τῶν δύο πολιτῶν, οἵτινες ἤνωσαν εἰς τὸν ἑαυτὸν τῶν τὰς περισσοτέρας ψήφους τῶν κατοίκων.

Ἄρθρον 27.— Ἄν αἱ ψῆφοι εἶναι ἰσάριθμοι, ἤγουν 300 εἶναι διὰ τὸν Πέτρον καὶ 300 διὰ τὸν Παῦλον, ὁ γεροντότερος προτιμᾶται, τὸσον διὰ τὴν ὑποψηφισθῆ, ὅσον καὶ διὰ τὴν ἐκλεχθῆ· ὅταν ὁμοῦ καὶ οἱ δύο εἶναι τῆς αὐτῆς ἡλικίας, τότε ὁ κληρὸς ξεχωρίζει.

Ἄρθρον 28.— Κάθε προκομμένος κάτοικος μετερχόμενος τὰ δίκαια τοῦ πολίτου, εἶναι ἄξιος νὰ ἐκλεχθῆ εἰς ὅλην τὴν ἔκτασιν τῆς Δημοκρατίας.

Ἄρθρον 29.— Κάθε ἀπεσταλμένος τοποτηρητῆς εἶναι κτῆμα ὀλοκλήρου τοῦ ἔθνους· ἤγουν δὲν θεωρεῖται πὺς εἶναι ἀπ' ἐκείνην ἢ ἐκείνην τὴν τοπαρχίαν, ἀλλὰ πὺς εἶναι ὀλονῶν μας.

Ἄρθρον 30.— Ἄν τύχη καὶ ὁ ἐκλεχθεὶς δὲν δέχεται τὴν ἐκλογὴν, ἢ ζητῆ νὰ ἀφεθῆ πλέον ἀπὸ τὴν δούλευσιν, ἢ τὸν ἔδραθεν ἢ Διοίκησις ἀπὸ τὴν ἀξίαν του διὰ καμμίαν αἰτίαν εὐλογοφανῆ, ἢ ἀπέθανεν, αἱ πρῶται συναθροίσεις, ὅπου τὸν ὠνομάτισαν, ἔχουν ἄλλον ἐτοιμον διάδοχόν του, διὰ τὴν βάλλουσι εἰς τὸν τόπον του.

Ἄρθρον 31.— Ἐνας ἀπεσταλμένος τοποτηρητῆς, ὅπου ἐζήτησε ν' ἀφεθῆ καὶ τὸν ἐδόθη ἢ ἄδεια ἀπὸ τὴν Διοίκησιν, δὲν ἠμπορεῖ ν' ἀφήσῃ τὴν δουλειάν του, ἐν ὅσῳ δὲν

Article 26.– Si le premier recensement de l'assemblée ne donne pas de majorité absolue, puisqu'il y a égalité des voix pour les deux parties adverses, il est procédé à un second appel, et on vote entre les deux citoyens qui ont réuni le plus de voix.

Article 27.– En cas d'égalité de voix, par exemple s'il y a 300 voix pour Pierre et 300 pour Paul, le plus âgé a la préférence, soit pour un ballottage soit pour être élu. En cas d'égalité d'âge, le tirage au sort décide.

Article 28.– Tout habitant exerçant les droits de citoyen est éligible dans toute l'étendue de la République.

Article 29.– Chaque député appartient à la nation entière; autrement dit, il n'est pas considéré comme appartenant à tel canton, mais à tout le monde.

Article 30.– En cas de non-acceptation, de démission, de déchéance pour une cause évidente, ou en cas de décès d'un député, il est pourvu à son remplacement par les assemblées primaires qui l'ont nommé.

Article 31.– Si un député a proposé sa démission et si celle-ci a été acceptée par le gouvernement, il ne peut quitter son poste qu'après l'admission de son successeur.

Article 32.– Le peuple de ce royaume s'assemble tous les ans, le premier mai, pour les élections de ses députés.

Article 33.– Le peuple juge et décide de ces élections quel que soit le nombre des citoyens ayant le droit de

ἔλθῃ ἐκεῖνος ὅπου ἔχει νά ἔμβῃ εἰς τόν τόπον του καί νά ἐπιχειρισθῇ τό ἔργον τοῦ ἐβγαλμένου.

Ἄρθρον 32.— Ὁ λαός τούτου τοῦ βασιλείου¹ συμμαζώνεται κάθε χρόνον εἰς τήν πρώτην Μαΐου, διά νά κάμῃ τάς ἐκλογάς τῶν τοποτηρητῶν του.

Ἄρθρον 33.— Ὁ λαός κρίνει καί ἀποφασίζει δι' αὐτάς τάς ἐκλογάς, ὅσος καί ἄν εἶναι ὁ ἀριθμός τῶν πολιτῶν, οἱ ὅποιοι ἔχουν τό δίκαιον νά δώσουν ψήφον εἰς αὐτάς.

Ἄρθρον 34.— Αἱ πρῶται συναθροίσεις γίνονται καί ἔξω τῆς τάξεως, ἤγουν ἄς μὴν εἶναι καί ἡ πρώτη Μαΐου· ἤγουν, ὅταν τό ἕνα πέμπτον τῶν πολιτῶν ἐκείνων, ὅπου ἔχουν τό δίκαιον νά δώσουν τήν γνώμην τους εἰς αὐτάς, ζητᾶ διά νά γίνουν.

Ἄρθρον 35.— Ἡ συνάθροισις γίνεται (ὅταν τύχη τοιαύτη περίστασις ὡς ἡ 34) διά μέσου τῶν προεστῶν τοῦ τόπου ἐκείνου, ὅπου εἶναι ἡ συνήθεια νά γίνεται πάντοτε.

Ἄρθρον 36.— Αὐταί αἱ ἔξω τῆς τάξεως συναθροίσεις (ἤγουν ἐκεῖναι ὅπου γίνονται εἰς ἄλλον καιρόν, καί ὄχι εἰς τήν πρώτην Μαΐου) τότε ἠμποροῦν νά βουλευῶνται καί ν' ἀποφασίζουσιν, ὅταν ἕνας παραπάνω ἀπό τοὺς μισοὺς πολίτας ἐκείνους, ὅπου ἔχουν δίκαιον νά δώσουν τήν γνώμην τους, εἶναι παρόντες· τουτέστι ὁ σωστός ἀριθμός τῶν ψηφιστῶν εἶναι 600, πρέπει νά εἶναι 301, ὅταν θε νά γίνῃ ἡ ἔξω τῆς τάξεως συνάθροισις.

Περί τῶν Ἐκλεκτικῶν Συναθροίσεων

Ἄρθρον 37.— Οἱ πολῖται, ἐνωμένοι² εἰς πρώτας συνα-

1. Κράτους.

2. Συγκεντρωμένοι.

voter.

Article 34.– Les assemblées primaires se réunissent extraordinairement, c'est-à-dire en dehors du premier mai, à la demande du cinquième des citoyens qui ont le droit d'y voter.

Article 35.– Dans le cas de l'article 34, la convocation est faite par la municipalité du lieu ordinaire du rassemblement.

Article 36.– Ces assemblées extraordinaires (tenues en dehors du premier mai) ne délibèrent que dans la mesure où la moitié, plus un, des citoyens qui ont le droit d'y voter, sont présents; si par exemple le nombre des votants est de 600, il faut qu'il y ait 301 présents pour une assemblée extraordinaire.

Des Assemblées électorales

Article 37.– Les citoyens réunis en assemblées primaires nomment un électeur à raison de 200 citoyens; deux de 201 à 400; trois de 401 à 600.

Article 38.– La tenue et la durée des assemblées électorales, ainsi que le mode de scrutin sont les mêmes que dans les assemblées primaires (articles 11, 12, 13); elles se font de la même façon au scrutin ou à haute voix. Dans les deux cas, il y a trois élus à raison de 600 votants.

θροίσεις, ονοματίζουν έναν εκλέκτορα, όταν είναι αυτοί 200 τόν αριθμόν· ειδέ και είναι από τούς 201 έως τούς 400, ονοματίζουν δύο εκλέκτορας· και αν είναι από τούς 401 έως τούς 600, ονοματίζουν τρεις.

Ἄρθρον 38.— Βαστῶνται, διαρκουῖσι καί γίνονται κατά τόν ὅμοιον τρόπον αἱ ἐκλεκτικαί¹ συναθροίσεις, καθώς καί αἱ πρῶται ὁπού εἶπαμεν (ἄρθρ. 11, 12, 13)· ἦγουν αἱ πρῶται συναθροίσεις γίνονται ἐγγράφως ἢ μέ τήν φωνήν, ἔτζι καί αὐται. Ἐκεῖ εἶναι 600 ψηφισταί τοῦλάχιστον διά νά ἐκλέξουν τρεῖς, ἐδῶ πάλιν ὁμοίως.

Περί τοῦ Νομοδοτικοῦ Σώματος²

Ἄρθρον 39.— Τό Νομοδοτικόν Σῶμα, ὅπερ καί Βουλή ὀνομάζεται, εἶναι συνθεμένον ἀπό 750 ὑποκείμενα. Οἱ μέν 500 εἶναι οἱ νεώτεροι, καί ὀνομάζεται Η ΒΟΥΛΗ ΤΩΝ 500· αὐτοί προβάλλουν Νόμους. Οἱ δέ 250 εἶναι οἱ γεροντότεροι, καί ὀνομάζεται ΒΟΥΛΗ ΤΩΝ ΓΕΡΟΝΤΩΝ· αὐτοί ἐπικυρώνουν τούς προβληθέντας Νόμους παρά τῶν 500 ἢ τούς ἀκυροῦσιν, ἂν δέν τούς εὕρουν εὐλογον. Ἐκεῖνοι, ὡς νεώτεροι, εἶναι ἐφευρετικοί καί δραστήριοι· τοῦτοι ὡς γεροντότεροι, κριτικώτεροι καί ἐξερευνητικοί. Τό σῶμα τοῦτο εἶναι ἐν αἰώνιον εἰς τό ἔργον του. Ἄν καί ἀλλάζουν τά ὑποκείμενα, τό σῶμα ὁμως μένει ὀλόκληρον, καί αἱ προσταγαί του δέν ἀλλάζουν μέ τήν ἀλλαγὴν τῶν ὑποκειμένων.

Ἄρθρον 40.— Ἀλλάζονται ἢ κυρώνονται τά μέλη τοῦ Νομοδοτικοῦ Σώματος κάθε χρόνον.

Ἄρθρον 41.— Ἡ ἐνωσις ὄλων τῶν ἀπεσταλαμένων τοπο-

1. Ἐκλογικαί 2. Νομοθετικοῦ Σώματος

Du Corps Législatif

Article 39.– Le Corps Législatif, appelé aussi Parlement, est composé de 750 députés. Les 500 les plus jeunes composent le Parlement des 500; ils votent les lois. Les 250 les plus âgés forment le Conseil des Anciens. Ceux-ci confirment les lois proposées par le Conseil des 500 ou les invalident, s’ils les trouvent injustes. Les plus jeunes sont inventifs et actifs; les autres, en raison de leur âge, sont plus critiques et plus pointilleux. Ce corps est unique, indivisible et permanent dans sa fonction. Même si les personnes changent, le corps demeure entier et ses décisions ne se modifient pas avec l’alternance des membres.

Article 40.– Le mandat des membres du Corps Législatif est d’un an.

Article 41.– Tous les députés envoyés par les assemblées électives doivent se réunir au lieu qui leur a été désigné pour qu’ils puissent entrer en fonction, le premier juillet.

Article 42.– Le Corps Législatif est appelé Assemblée Nationale puisqu’il représente la nation entière; les décrets qu’il prend et les lois qu’il promulgue ne peuvent être validés que si l’Assemblée est composée au moins de la moitié des députés, plus un, et non de quelques-uns.

τηρητῶν, ὅπου ἐστάλθησαν ἀπό τὰς ἐκλεκτικὰς συναθροίσεις, πρέπει νά εὔρεθοῦν εἰς τόν τόπον ὅπου τοῖς ἐδιορίσθη, διά νά κάμουν ἀρχήν τῆς ἐπιχειρήσεώς των εἰς τήν πρώτην ἡμέραν τοῦ Ἰουλίου μηνός.

Ἄρθρον 42.— Αὐτό τό Νομοδοτικόν Σῶμα ὀνομάζεται ΕΘΝΙΚΗ ΣΥΝΕΛΕΥΣΙΣ, ὡσάν ὅπου παρασταίνει ὅλον τό Ἔθνος· αὐτό λοιπόν ὅταν ἐκδίδῃ προσταγὰς καί Νόμους, τότε πιάνονται καί εἶναι δίκαιοι, ὅταν εἶναι τοῦλάχιστον ἕνας περισσότερον ἀπό τούς μισούς τοποτηρητάς, καί ὄχι μόνον μερικοί.

Ἄρθρον 43.— Οἱ ἀπεσταλμένοι αὐτοί δέν εἶναι συχωρημένον νά κυνηγηθοῦν, νά ἐγκαλεσθοῦν, καί νά κριθοῦν ποτέ διά τὰς ἰδέας καί γνώμας, ὅπου ἐφάνερωσαν ἐν τῷ μέσῳ τοῦ Νομοδοτικοῦ Σώματος· ἤγουν εἶναι πάντῃ ἐλεύθεροι νά εἰποῦν ἐκεῖνο ὅπου στοχάζονται διά ὠφελιμότερον εἰς τήν Πατρίδα, χωρίς καμμίαν συστολήν.

Ἄρθρον 44.— Αὐτοί ἤμποροῦν νά κατακρατηθοῦν, ὅταν κάμουν κανένα ἔγκλημα βαρύ, καθώς φόνον ἢ ἄλλο τοιοῦτον· ὅμως ἢ ἀπόφασις τοῦ νά τούς πηγαίνουν εἰς κανέναν τόπον, πρέπει νά γένη μέ τήν ἐπικύρωσιν τοῦ Νομοδοτικοῦ Σώματος, ἐπειδή καί αὐτά τά ὑποκείμενα εἶναι ἱερά καί παρασταίνουν τό Γένος ὀλόκληρον· ὅθεν πρέπει τό ὀλόκληρον Γένος, ὅπου παρασταίνεται ἀπό τό Νομοδοτικόν Σῶμα, νά τούς καταδικάσῃ.

Περί συνεδρίων τοῦ Νομοδοτικοῦ Σώματος

Ἄρθρον 45.— Τά συνέδρια τοῦ Νομοδοτικοῦ Σώματος εἶναι δημόσια καί φανερά.

Ἄρθρον 46.— Ὅλα, ὅσα καί νά εἴπουν εἰς τό Συνέ-

Article 43.– Ces députés ne peuvent être poursuivis, accusés ni jugés à aucun moment, pour les opinions qu’ils ont exprimées au sein du Corps Législatif; en d’autres termes, ils sont libres de dire ce qu’ils considèrent comme utile à la patrie, sans aucune hésitation.

Article 44.– Ils peuvent être arrêtés en flagrant délit pour assassinat ou pour un forfait de la même gravité; mais le mandat d’arrêt et le mandat d’amener ne peuvent être prononcés contre eux qu’avec l’autorisation du Corps Législatif, parce que ces sujets sont sacrés et qu’ils représentent la Nation entière; par conséquent, c’est toute la Nation, représentée par le Corps Législatif, qui doit les condamner.

Tenue des séances du Corps Législatif

Article 45.– Les séances de l’Assemblée Nationale sont publiques.

Article 46.– Toutes les discussions sont enregistrées: ce sont les procès-verbaux; ces procès-verbaux seront imprimés pour que le peuple puisse les lire.

Article 47.– L’assemblée ne peut délibérer si elle n’est pas composée de la moitié de ses membres au moins.

Article 48.– Elle ne peut refuser la parole à ses membres, dans l’ordre où ils l’ont réclamée, quand ils

δριον, γράφονται, καί λέγονται Πρακτικά· αὐτά λοιπόν τὰ Πρακτικά νά τυπώνωνται, διά νά τά ἤξεύρη ὁ λαός διαβάζοντάς τα.

Ἄρθρον 47.— Τό Συνέδριον δέν ἤμπορεῖ νά βουλευθῆ καί ν' ἀποφασίση, ἂν δέν εἶναι τά ἡμιση μέλη παρόντα.

Ἄρθρον 48.— Τό Συνέδριον δέν ἤμπορεῖ νά ἐμποδίση τήν ὁμιλίαν ἀπό κανέναν συγκάθεδρόν του εἰς τήν τάξιν ὅπου ἤθελε ζητήσῃ νά συντύχη¹, ὅταν στοχάζεται τίποτε ἀναγκαῖον ὑπέρ τῆς Πατρίδος.

Ἄρθρον 49.— Τό Συνέδριον βουλεύεται, ὅταν οἱ παρόντες τοποτηρηταί εἶναι περισσότεροι ἀπ' ἐκείνους ὅπου λείπουν.

Ἄρθρον 50.— Πενήντα μέλη τῆς Ἐθνικῆς Συνελεύσεως, ὅταν εὔρουν καμμίαν δυσκολίαν ἢ δυσαρεστοῦνται εἰς τίποτε, ἤμποροῦν νά ζητήσουν ὅτι νά συναχθῆ ὁλόκληρον τό Γένος κατά τούς ρηθέντας τρόπους (11, 12, 13, 38), διά ν' ἀποφασίση ἐκείνην τήν ὑπόθεσιν.

Ἄρθρον 51.— Ἡ Ἐθνική Συνέλευσις ἔχει τό δίκαιον νά ἐξετάζη τήν διαγωγὴν καί τά κινήματα καθενός ἀπεσταλμένου ὅπου συνεδριάζει μαζί της, ὅπου ἂν εἶναι πρὸς ὄφελος τῆς Πατρίδος, καλῶς· εἰδέ ὄχι, νά τόν φανερώνη καί νά λαμβάνη προσοχὴν ἀπό τόν ὑποπτον.

Ἄρθρον 52.— Οἱ φύλακες, οἵτινες φυλάττουσιν εἰς τόν τόπον ὅπου γίνεται ἡ συνάθροισις τοῦ Νομοδοτικοῦ Σώματος, ὑπόκεινται εἰς τὰς προσταγὰς των· ὁμοίως καί ἐκεῖνοι ὅπου εἶναι τριγύρω εἰς τό κτίριον τῆς συναθροίσεώς του, νά εἶναι διωρισμένοι ἀπ' αὐτό.

1. Νά μιλήσει

jugent nécessaire d'exprimer une opinion en faveur de la patrie.

Article 49.– Elle délibère quand le nombre des députés présents est supérieur à celui des députés absents.

Article 50.– Cinquante membres de l'Assemblée Nationale, s'ils rencontrent une difficulté ou ont une objection à formuler sur un point, peuvent demander la convocation du peuple entier selon les modalités ci-dessus (articles 11, 12, 13, 38) afin de régler cette question.

Article 51.– L'Assemblée Nationale a le droit de censurer la conduite de tous les députés qui siègent dans son sein. Si celle-ci est compatible avec l'intérêt de la patrie, c'est bien; sinon, elle doit dénoncer et surveiller le suspect.

Article 52.– La police lui appartient sur le lieu des séances du Corps Législatif, et dans l'enceinte extérieure qu'il a déterminée.

Περὶ τῶν ἔργων τοῦ Νομοδοτικοῦ Σώματος

Ἄρθρον 53.— Τό Νομοδοτικόν Σῶμα προβάλλει νόμους καί δίδει ψηφίσματα, ἤτοι προσταγάς.

Ὅλοι οἱ νόμοι καί προσταγαί γίνονται εἰς τήν ἀπλήν τῶν Ἑλλήνων γλῶσσαν, ὡς πλέον εὐκατάληπτον καί εὔκολον νά σπουδασθῇ ἀπό ὅλα τά εἰς τό βασίλειον¹ τοῦτο ἐμπεριεχόμενα γένη· ὁμοίως καί ὅλα τά ἔγγραφα τῶν κρίσεων καί ἄλλων δημοσίων πράξεων.

Ἄρθρον 54.— ΝΟΜΟΙ θέλει νά εἰπῇ ἐκεῖναι αἱ πράξεις τοῦ Νομοδοτικοῦ Σώματος, ὅπου ἀποβλέπουσι:

α' — Τήν νομοθεσίαν ὅπου ἀφορᾷ εἰς τά πολιτικά καί ἐγκληματικά.

β' — Τήν γενικήν διοίκησιν τῶν τακτικῶν ἐσόδων καί ἐξόδων τῆς Δημοκρατίας.

γ' — Τά ὑποστατικά ὅπου ἐξουσιάζει ὅλον τό Ἔθνος, λεγόμενα βασιλικά.

δ' — Ὁ τίτλος, τό βάρος, ἡ βούλλα καί τό ὄνομα τῶν ἀσπρῶν καί κάθε εἶδους χρήματος.

ε' — Τά εἶδη τῶν δοσιμάτων, πόση νά εἶναι ἡ σούμμα των καί πῶς νά συμμαζώνονται.

ς' — Ἡ κήρυξις τοῦ πολέμου ἐναντίον κανενός ἐχθρικοῦ ἔθνους.

ζ' — Κάθε νέος διαμερισμός εἰς τοπαρχίας καί ἐπαρχίας τοῦ τόπου τῆς Δημοκρατίας.

η' — Ἡ ἐπιστασία τῶν σχολείων καί τί λογῆς νά ἀνατρέφονται οἱ παῖδες τῶν πολιτῶν.

θ' — Αἱ δημόσιαι τιμαί διὰ τήν ἐνθύμησιν τῶν μεγάλων ἀνδρῶν καί τῶν διαφεντευτῶν² τῆς Πατρίδος.

1. Κράτος.

2. Ὑπερασπιστῶν.

Des travaux du Corps Législatif

Article 53.– Le Corps Législatif propose les lois, et prend des décrets.

Toutes les lois et tous les décrets sont rédigés dans la langue grecque démotique, parce qu' elle est la plus compréhensible et la plus facile à apprendre par toutes les nations qui composent ce royaume; il en va de même pour tous les comptes rendus des procès et autres actes publics.

Article 54.– Sont compris sous le nom général de loi, les actes du Corps Législatif concernant:

1. La législation civile et criminelle;
2. L'administration générale des revenus et des dépenses ordinaires de la République;
3. Les domaines nationaux, appelés royaux;
4. Le titre, le poids, l' empreinte et la dénomination des monnaies et toute espèce de billet;
5. La nature, le montant et la perception des contributions;
6. La déclaration de guerre contre une nation ennemie;
7. Toute nouvelle distribution générale du territoire de la République en cantons et régions;
8. La surveillance des écoles et l'éducation des enfants;
9. Les honneurs publics à la mémoire des grands hommes et des dirigeants de la patrie.

Ἄρθρον 55.- ΨΗΦΙΣΜΑΤΑ Η ΠΡΟΣΤΑΓΑΙ θέλει νά εἰπῆ αἱ πράξεις τοῦ Νομοδοτικοῦ Σώματος ὅπου ἀποβλέπουσι:

α' – Τόν διορισμόν τῶν στρατευμάτων ὅπου χρειάζονται, τόσον διά θαλάσσης ὅσον καί διά ξηρᾶς, τόν κάθε χρόνον.

β' – Τήν ἄδειαν ἢ τό ἐμπόδιον τοῦ νά περάσουν ξένα στρατεύματα ἐπάνω εἰς τόν τόπον τοῦ βασιλείου¹ τούτου.

γ' – Τό ἔμβασμα θαλασσίων ξένων δυνάμεων εἰς τούς λιμένας τῆς Ἑλληνικῆς Δημοκρατίας.

δ' – Τήν φροντίδα περί τῆς κοινῆς σιγουρότητος καί ἡσυχίας· ἤγουν τούς τρόπους τοῦ νά διαφυλάττεται ἡ εὐταξία καί ἡ ἡσυχία μέσα εἰς τόν ἑλληνικόν τόπον.

ε' – Τήν ἐτησίαν καί καθημερινήν διαμοίρασιν τῶν συνδρομῶν καί τῶν δημοσίων ἔργων· ἤγουν ὅσας χρειάζονται συνδρομάς εἰς διάφορα μέρη τῆς Δημοκρατίας δι' ὅλον τόν χρόνον, καί προσταγᾶς διά φτιάσιμον γεφυρίων, δρόμων, λιμένων, καναλιῶν, κτιρίων καί τά λοιπά.

ς' – Τάς προσταγᾶς διά νά κοποῦν ἄσπρα² κάθε λογῆς.

ζ' – Τά ἀκανόνιστα ἔξοδα, ὅπου γίνονται εἰς τās δημοσίους ὑποθέσεις, ὁμοίως καί τά ἀσυνήθιστα· ἤγουν, ἡ ἀντιμισθία ἑνός ὅπου ἔκαυσε τά καράβια τοῦ ἐχθροῦ, ἢ τά ἔξοδα ἑνός ὅπου στέλλεται νά ἐκτελέσῃ ἕναν κρύφιον σκοπόν πρὸς ὄφελος τῆς Πατρίδος.

η' – Τάς σκέψεις, ἤγουν τά φρόνιμα μέτρα ὅπου χρησιμεύουν εἰς ἕναν τόπον, εἰς ἕνα μέρος, εἰς μίαν πολιταρχίαν, εἰς ἕνα εἶδος δημοσίων ἔργων.

1. Τοῦ κράτους.

2. Τά χρήματα.

Article 55.– Sont désignés sous le nom particulier de décret les actes du Corps Législatif concernant:

1. L' établissement annuel des forces de terre et de mer;

2. L' autorisation ou l' interdiction du passage des troupes étrangères sur le territoire de ce royaume;

3. L' introduction des forces navales étrangères dans les ports de la République hellénique;

4. Les mesures de sûreté et de tranquillité générales; en d' autres termes, les moyens de maintenir l' ordre et la sûreté sur le territoire grec;

5. La distribution annuelle des contributions et travaux publics; en d' autres termes, les contributions dont chaque territoire de la République a besoin annuellement et les ordres pour la construction de ponts, de chemins, de ports, de canaux, de bâtiments, etc.;

6. Les ordres pour la fabrication des monnaies de toute espèce;

7. Les dépenses imprévues et extraordinaires pour les affaires publiques; par exemple, l' indemnisation de celui qui a incendié les bateaux de l'ennemi, ou les frais de celui qui est chargé d' une mission secrète en faveur de la patrie;

8. Les mesures locales et particulières à une administration, à une commune, à une catégorie de travaux publics;

θ' – Τήν φροντίδα τοῦ νά διαφεντεύεται¹ ὁ τόπος τῆς Δημοκρατίας.

ι' – Τήν ἐπικύρωσιν τῶν συνθηκῶν τῆς εἰρήνης.

ια' – Τήν ὀνομάτισιν ἢ τήν ἀλλαγὴν τῶν στρατηγῶν τῆς Δημοκρατίας.

ιβ' – Τό νά κυνηγήσουν καί νά διάσουν κάθε πρόσωπον τῆς Βουλῆς νά δώσῃ λογαριασμόν, ὁμοίως καί κάθε πολιτικόν καί δημόσιον ἀξιωματικόν.

ιγ' – Τήν ἐγκάλεσιν ἐκείνων ὅπου εἶναι ὑποπτοὶ διὰ καμμίαν συνωμοσίαν ἐναντίον τῆς γενικῆς σιγουρότητος² τῆς Δημοκρατίας.

ιδ' – Κάθε μεταβολὴν εἰς τόν κατὰ μέρος διαμερισμόν τῆς ἐλληνικῆς γῆς ἤγουν, ἂν τινὰς ἤθελε φανῆ προδότης τῆς Πατρίδος, αὐτὴ τόν ξεγυμνώνει ἀπὸ τὴν γῆν ὅπου ἐξουσίαζε, καί τὴν δίδει εἰς ἄλλον.

ιε' – Τὰς ἀνταμοιβὰς τοῦ Ἔθνους ἤγουν, ἕνας πολίτης ἔκαμε μίαν ἀνδραγαθίαν, καί τό Ἔθνος πρέπει νά τόν ἀνταμείψῃ· τό Νομοδοτικόν Σῶμα λαμβάνει αὐτὴν τὴν φροντίδα, νά διορίσῃ τί λογῆς ἀνταμοιβή νά τῷ δοθῆ.

Περὶ τοῦ πῶς νά γίνονται οἱ Νόμοι

Ἄρθρον 56.– Ὅταν εἶναι χρεία νά γίνῃ κανένας Νόμος εἰς τὴν Δημοκρατίαν, πρῶτον γίνεται ἐγγράφως μέ ἀναφοράν, ὅπου ἠμποροῦν νά ἐξετάσουν τό ὄφελος καί τὴν βλάβην ὅπου ἠμπορεῖ νά προέλθῃ ἀπ' αὐτόν.

Ἄρθρον 57.– Ἡ ἐξέτασις του πρέπει νά σαφηνίζεται καί ὁ Νόμος νά εἶναι πρὸς καιρόν νομοθετημένος, ὅστε-

1. Ὑπερασπίζεται.

2. Ἀσφάλεια

9. Les soins de la défense du territoire de la République;

10. La ratification des traités de paix;

11. La nomination et la destitution des commandants en chef des armées de la République;

12. La poursuite en responsabilité de chaque membre du Parlement, ainsi que des fonctionnaires;

13. L' accusation des prévenus de complots contre la sûreté générale de la République;

14. Tout changement dans la distribution partielle du territoire grec; autrement dit, si quelqu' un se révèle traître à la patrie, celle-ci procède à la confiscation de ses biens fonciers et les attribue à une autre personne;

15. Les récompenses nationales; en d' autres termes, si un citoyen a réalisé un exploit, la nation doit le récompenser; le Corps Législatif a le soin de définir le genre de récompense qui doit lui être attribué.

De la formation de la Loi

Article 56.— Quand la République a besoin de voter une loi, il faut qu' un rapport écrit précède le vote, afin que les citoyens puissent mesurer le profit ou le tort que pourrait provoquer son application.

Article 57.— L' examen doit être clair et la loi ne peut être provisoirement arrêtée que quinze jours après le rapport écrit.

Article 58.— Le but de cette loi, c' est-à-dire en quoi elle

ρον από δεκαπέντε ημέρας μετά την έγγραφον αναφοράν.

Άρθρον 58.— Ὁ σκοπός τούτου τοῦ Νόμου, ἦγουν πρὸς τι ὠφελεῖ, ἔχει νά τυπώνεται, καί νά στέλλεται εἰς ὅλας τὰς χώρας τῆς Δημοκρατίας μέ τιοιαύτην ἐπιγραφήν: *ΠΡΟΒΑΛΛΟΜΕΝΟΣ ΝΟΜΟΣ.*

Άρθρον 59.— Σαράντα ημέρας μετά την ἀποστολήν τοῦ προβαλλομένου νόμου, ἐάν εἰς τὰς μισάς καί μίαν ἐπαρχίαν τό δέκατον τῶν πρώτων συναθροίσεων (ἦγουν 60 πολῖται) ἐκάστης ἐπαρχίας, κανονικῶς συγκροτησῶν, δέν ἀντεστάθηκεν, ὁ ἐγγραφος προβαλλόμενος νόμος εἶναι δεκτός καί ἐπικυρώνεται γνωριζόμενος εἰς τό ἔξης ὡς Νόμος.

Άρθρον 60.— Ἄν δέν τόν στέργη τό δέκατον τῶν πρώτων συναθροίσεων ἐκάστης ἐπαρχίας, τότε τό Νομοδοτικόν Σῶμα συναθροίζει τὰς πρώτας συνλεύσεις (ἄρθρα 11, 12, 13) καί ἐρωτᾶται ὅλος ὁ λαός διά νά δώσῃ τήν γνώμην του.

Περί τοῦ τίτλου τῶν Νόμων καί τῶν Προσταγῶν

Άρθρον 61.— Οἱ νόμοι, αἱ προσταγαί, αἱ ἀποφάσεις τῆς κρίσεως καί ὅλαι αἱ δημόσιαι πράξεις, λαμβάνουν τοιοῦτον τίτλον: *Ἐν ὀνόματι τοῦ Ἑλληνικοῦ Λαοῦ, τῷ... χρόνῳ τῆς Ἐλευθερίας, τοῦδε σωτηρίου τῷ...*

Περί τοῦ Ἐκτελεστικοῦ Διοικητηρίου

Άρθρον 62.— Τό Ἐκτελεστικόν Διοικητήριον συντίθεται ἀπό πέντε ἀνδρας.

Άρθρον 63.— Ἡ Ἐκλεκτική Συνάθροισις κάθε ἐπαρχίας (37, 38) ὀνοματίζει ἕναν ὑποψήφιον, τό δέ Νομοδο-

est profitable, doit être envoyé à toutes les communes de la République, sous ce titre: Loi proposée.

Article 59.– Quarante jours après l’ envoi de la loi proposée, si dans la moitié des départements, plus un, le dixième des assemblées primaires de chacun d’ eux (c’est-à-dire 60 citoyens dans chaque département), régulièrement formées, n’ a pas exprimé d’ objection, le projet est accepté et devient désormais loi.

Article 60.– S’il y a objection de la part du dixième des assemblées primaires de chaque département, le Corps Législatif convoque les assemblées primaires (articles 11, 12, 13) et l’ avis du peuple entier est demandé.

De l’intitulé des Lois et des Décrets

Article 61. – Les lois, les décrets, les jugements et tous les actes publics sont intitulés: Au nom du peuple hellénique, l’ an... de la liberté.

Du Conseil exécutif

Article 62.– Le conseil exécutif est composé de cinq membres.

Article 63.– L’ assemblée électorale de chaque département (articles 37, 38) désigne un candidat, tandis que le Corps Législatif choisit sur la liste générale les membres du conseil.

τικόν Σῶμα ἐκλέγει ἀπό τόν γενικόν κατάλογον τῶν ὀνομάτων τά μέλη τοῦ Διοικητηρίου.

Ἄρθρον 64.— Ἀλλάζει τό ἡμισυ κάθε χρόνον.

Ἄρθρον 65.— Τό Διοικητήριον ἔχει χρέος νά φροντίξῃ, νά διευθύνῃ καί νά ἐπαγρυπνῇ περί τῆς γενικῆς διοικήσεως· αὐτό δέν ἔχει τήν ἄδειαν νά ἐνεργήσῃ ἀλλέως, παρά ἐκτελῶντας τούς Νόμους καί τάς Προσταγάς, ἐκδοθέντα ὑπό τοῦ Νομοδοτικοῦ Σώματος.

Ἄρθρον 66.— Αὐτό ὀνοματίζει τούς ἔξω ἀρχηγούς καί προεστῶτας τῆς γενικῆς διοικήσεως τῆς Δημοκρατίας, τούς Πρέσβεις καί Κονσόλους¹ εἰς τάς ξένας Αὐλάς.

Ἄρθρον 67.— Τό Νομοδοτικόν Σῶμα προσδιορίζει τόν ἀριθμόν καί τό ἔργον τῶν πρακτόρων, ἡγουν εἰς τάς ἐπαρχίας ἐπιτρόπων τοῦ Διοικητηρίου τούτου.

Ἄρθρον 68.— Αὐτοί οἱ πράκτορες δέν συνθέτουν ἀναμεταξύ των κανένα βουλευτήριον, εἶναι χωρισμένοι, χωρίς καμμίαν σχέσιν ἐτοῦτοι μέ ἐκείνους, δέν μετέρχονται καμμίαν προσωπικήν ἐξουσίαν, ἀλλ' ἐν ὀνόματι τοῦ Διοικητηρίου.

Ἄρθρον 69.— Τό Διοικητήριον τοῦτο ἐξάγει ἀπό τόν κόλπον του πράκτορας διά τά ἔξω τῆς Δημοκρατίας· ἡγουν ἐκείνους ὅπου ἔχουν νά πραγματεύσουν κανένα ἐπιχείρημα ὑπέρ Πατρίδος, ἢ νά τελειώσουν καμμίαν κρυφήν πράξιν.

Ἄρθρον 70.— Αὐτό ὀμιλεῖ περί εἰρήνης μέ τά πολεμοῦντα ἔθνη.

Ἄρθρον 71.— Οἱ ἄνδρες ὅπου συνθέτουν τό Διοικητήριον τοῦτο, ἂν τύχῃ νά παραβῶσι τίποτες, ἐγκαλοῦνται παρά τοῦ Νομοδοτικοῦ Σώματος.

1. Πρόξενος

Article 64.– Il est renouvelé par moitié chaque année.

Article 65.– Le Conseil est chargé de la direction et de la surveillance de l'administration générale; il ne peut agir qu'en exécution des lois et des décrets du Corps Législatif.

Article 66.– Il nomme, hors de son sein, les agents en chef de l'administration générale de la République, les ambassadeurs et les consuls auprès des Cours étrangères.

Article 67.– Le Corps Législatif détermine le nombre et les fonctions des agents dans chaque département.

Article 68.– Ces agents ne forment point un conseil; ils sont séparés, sans rapports directs entre eux; ils n'exercent aucune autorité personnelle mais agissent au nom du Conseil.

Article 69.– Le Conseil nomme, hors de son sein, les agents extérieurs de la République, c'est-à-dire ceux qui doivent négocier les affaires du pays ou mener à bon terme quelque mission secrète.

Article 70.– Il négocie les traités de paix avec les nations en guerre.

Article 71.– Les membres de ce conseil, en cas de prévarication, sont poursuivis par le Corps Législatif.

Article 72.– Le Conseil est responsable de l'inexécution des lois et des décrets, et des abus qu'il ne dénonce pas.

Article 73.– Le Conseil révoque et remplace les agents

Ἄρθρον 72.– Τό Διοικητήριον τοῦτο ἔχει ν' ἀποκριθῆ διά τήν ἀνενεργησίαν καί ἀπραξίαν τῶν νόμων, τῶν ψηφισμάτων καί τῶν καταχρήσεων, ὅπου δέν ἤθελεν εἰδοποιήσει.

Ἄρθρον 73.– Τό Διοικητήριον τοῦτο ἐδγάνει τούς πράκτορας καί βάνει ἄλλους, ὅταν ἀνανεοῦται καί αὐτό.

Ἄρθρον 74.– Τό Διοικητήριον τοῦτο ἔχει χρέος νά ἐγκαλέσῃ καί νά δώσῃ εἶδησιν εἰς τούς κριτάς¹ διά τά σφάλματα τῶν πρακτόρων, ἂν ἔκαμαν.

Σχέσεις τοῦ Ἐκτελεστικοῦ Διοικητηρίου μέ τό Νομοδοτικόν Σῶμα

Ἄρθρον 75.– Τό Ἐκτελεστικόν Διοικητήριον κάθεται κοντά εἰς τό Νομοδοτικόν Σῶμα, ἔχει τήν εἴσοδον καί ἓνα μέρος χωριστόν, διά νά συνεδριάσει.

Ἄρθρον 76.– Τό Ἐκτελεστικόν Διοικητήριον, ὅταν ἔχῃ νά δώσῃ κανένα λογαριασμόν ἢ καμμίαν εἶδησιν εἰς τό Νομοδοτικόν Σῶμα, εἰσακούεται πάντα, χωρίς ἐξαίρεσιν καιροῦ.

Ἄρθρον 77.– Τό Νομοδοτικόν Σῶμα προσκαλεῖ τοῦτο τό Διοικητήριον εἰς τήν συνένωσίν του, ὅλον ἢ ἓνα μέρος του, ὅταν ἤθελε κρίνει εὐλογον.

Περί τῶν Διοικητικῶν καί Πολιταρχικῶν Σωμάτων

Ἄρθρον 78.– Εἶναι εἰς κάθε Πλάσαν (Πλάσα λέγεται δέκα, δώδεκα ἢ δεκαπέντε χωρία μαζί) τῆς Δημοκρατίας, μία διοίκησις πολιταρχική.

– Εἰς κάθε τοπαρχίαν, μία διοίκησις μεσάζουσα· ἦγουν

1. Δικαστάς

lors de son renouvellement.

Article 74.– Le Conseil est tenu de dénoncer les agents, s’ il y a lieu, devant les autorités judiciaires.

Des relations du Conseil exécutif avec le Corps Législatif

Article 75.– Le Conseil Exécutif siège auprès du Corps Législatif; il a accès à l’ entrée et occupe une place séparée en séance.

Article 76.– Le Conseil Exécutif est entendu toutes les fois qu’ il a un compte à rendre au Corps Législatif, sans limiter le temps.

Article 77.– Le Corps Législatif convoque en son sein ce Conseil, en tout ou en partie, lorsqu’ il le juge utile.

Des Corps administratifs et municipaux

Article 78.– Il y a dans chaque Commune de la République (on appelle Commune un groupe de dix, douze ou quinze villages) une administration municipale.

– Dans chaque district, il existe une administration intermédiaire; autrement dit, les communes voisines doivent se référer à elles. Dans chaque département, il existe une administration centrale; autrement dit, les administrations intermédiaires doivent se référer à elle.

* Plasa is the unification of 10, 12 or 15 villages

εἰς αὐτήν ἀναφέρονται αἱ περὶ αὐτήν πολιταρχικαὶ διοικήσεις.

– Εἰς κάθε ἐπαρχίαν, μία διοίκησις κεντρική· ἡγουν εἰς αὐτήν ἀναφέρονται αἱ περὶ αὐτήν πολιταρχικαὶ διοικήσεις.

Ἄρθρον 79.– Οἱ ἀξιωματικοὶ τῶν πολιταρχιῶν ἐκλέγονται ἀπὸ τὰς συναθροίσεις τῶν Πλασῶν.

Ἄρθρον 80.– Οἱ διοικηταὶ ὀνοματίζονται ἀπὸ τὰς ἐκλεκτικὰς συνελεύσεις τῶν τοπαρχιῶν καὶ ἐπαρχιῶν.

Ἄρθρον 81.– Τό ἡμισυ τῶν διοικητῶν καὶ τῶν πολιταρχῶν ἀνανεώνεται κάθε χρόνον.

Ἄρθρον 82.– Οἱ διοικηταὶ καὶ οἱ πολιτάρχαι δὲν ἔχουσι κανένα χαρακτῆρα παραστήσεως. Ἦγουν δὲν ἀνακατώνονται εἰς τὰς συναθροίσεις τοῦ λαοῦ, ἐν ὅσῳ εἶναι εἰς ἔργον.

– Δεν ἡμποροῦν κατ' οὐδένα τρόπον νὰ μεταλλάξωσιν (οἱ διοικηταὶ καὶ οἱ πολιτάρχαι) τὰς πράξεις καὶ προστάγας τοῦ Νομοδοτικοῦ Σώματος, μήτε ν' ἀργοπορήσουσιν τὴν ἐκτέλεσίν των.

Ἄρθρον 83.– Τό Νομοδοτικόν Σῶμα ἀποφασίζει ἐγγράφως τό ἔργον τῶν πολιταρχῶν καὶ τῶν διοικητῶν, τούς κανόνας τῆς ὑποταγῆς των, καὶ τὰς παιδείας¹ ὅπου ἤθελε λάβουν, ἂν πταίσουν.

Ἄρθρον 84.– Τὰ συνέδρια τῶν πολιταρχῶν καὶ διοικητῶν εἶναι δημόσια καὶ φανερά.

Περὶ τῆς Πολιτικῆς Δικαιοσύνης

Ἄρθρον 85.– Ὁ κώδικας τῶν πολιτικῶν καὶ ἐγκλημα-

1. Τιμωρία, ποινή, παιδεμός

Article 79.– Les officiers municipaux sont élus par les assemblées de communes.

Article 80.– Les administrateurs sont nommés par les assemblées électorales de département et de district.

Article 81.– Les municipalités et les administrations sont renouvelées tous les ans par moitié.

Article 82.– Les administrateurs et officiers municipaux n’ont aucun caractère de représentation; autrement dit, ils ne participent pas aux assemblées du peuple durant leur mandat.

– Les administrateurs et les officiers municipaux ne peuvent en aucun cas modifier les actes et les décrets du Corps Législatif, ni en suspendre l’exécution.

Article 83.– Le Corps Législatif détermine par écrit les fonctions des officiers municipaux et des administrateurs, les règles de leur subordination, et les peines qu’ils pourront encourir, en cas de délit.

Article 84.– Les séances des municipalités et des administrations sont publiques.

De la justice civile

Article 85.– Le code des lois civiles et criminelles est uniforme pour toute la République et il n’y a pas d’exception devant la loi. Tous les citoyens sont également

τικῶν νόμων εἶναι ὁ αὐτός εἰς ὅλην τὴν Δημοκρατίαν, καὶ δέν εἶναι μεγάλος καὶ μικρός ἐνώπιον τοῦ Νόμου. Ὅλοι ἐξ ἴσου παιδεύονται, ὅταν σφάλλουν, καὶ ἀνταμείβονται, ὅταν πράττουν κανένα ἐνδοξόν ὑπέρ Πατρίδος ἔργον.

Ἄρθρον 86.— Κανένας δέν ἤμπορεῖ νά ἐνοχλήσῃ ἐκείνους τοὺς πολίτας, οἵτινες, ἔχοντες διαφορὰς κρισολογίας ἀναμεταξύ των, ἔκραξαν αἵρετοῦς κριτάς, εἰς τῶν ὁποίων τὴν ἀπόφασιν ἔστρεξαν.

Ἄρθρον 87.— Ἡ ἀπόφασις ἐκείνων τῶν αἵρετῶν κριτῶν εἶναι τελειωμένη καὶ ἔχει κῦρος· ἐκτός ἂν καὶ τὰ δύο κρισολογούμενα μέρη θέλουν νά κριθοῦν ἀπὸ ἀνώτερον κριτήριον.

Ἄρθρον 88.— Εἰς κάθε χωρίον νά εἶναι διαλεγμένοι ἀπὸ τοὺς χωριανούς δύο κριταὶ τῆς εἰρήνης, ἢ συμβιδαστικοί, οἵτινες νά κρίνουν κατὰ τόν Νόμον τὰς διαφορὰς τῶν ἐγκατοίκων καὶ νά τὰς ἐκθέτουν ἐγγράφως.

Ἄρθρον 89.— Αὐτοὶ οἱ κριταὶ¹ συμβιδάζουν καὶ κρίνουν τὰ κρισολογήματα χωρὶς πληρωμῆν.

Ἄρθρον 90.— Ὁ ἀριθμός των καὶ τὰ προσήκοντά των εἶναι προσδιωρισμένα ἀπὸ τό Νομοδοτικόν Σῶμα, ἤγουν πόσοι νά εἶναι καὶ τί τοὺς χρειάζονται διὰ νά κρίνουν.

Ἄρθρον 91.— Εἶναι αἵρετοὶ κριταὶ δημόσιοι, ἐκλεγμένοι ἀπὸ τὰς ἐκλεκτικὰς συναθροίσεις· ἤγουν αὐταὶ αἱ συναθροίσεις διορίζουν ποῖος καὶ ποῖος νά γίνεται αἵρετός κριτής.

Ἄρθρον 92.— Ὁ ἀριθμός τῶν αἵρετῶν τούτων κριτῶν καὶ ἕως ποῦ νά ἐξαπλώνεται ἡ δύναμις των, εἶναι προσδιωρισμένα ἀπὸ τό Νομοδοτικόν Σῶμα.

1. Δικασταὶ

punis, quand ils commettent une faute et sont récompensés quand ils accomplissent un fait glorieux en faveur de la patrie.

Article 86.– Il ne peut être porté aucune atteinte au droit qu’ ont les citoyens de faire prononcer sur leurs différends par les arbitres de leur choix.

Article 87.– La décision de ces arbitres élus est définitive, si les deux arbitres ne se sont pas réservé le droit de faire appel à un tribunal supérieur.

Article 88.– Il y a dans chaque village deux juges de paix ou médiateurs, élus par les habitants pour juger conformément à la loi les différends entre citoyens et rédiger les rapports.

Article 89.– Ces juges concilient et jugent les délits sans frais.

Article 90.– Leur nombre et leur compétence sont définis par le Corps Législatif.

Article 91.– Il y a des arbitres publics élus par les assemblées électorales; autrement dit, celles-ci définissent les prérogatives des juges publics.

Article 92.– Le nombre de ces arbitres élus et l’ étendue de leur juridiction sont fixés par le Corps Législatif.

Article 93.– Ils connaissent des contestations qui n’ont pas été réglées définitivement par les arbitres élus locaux ou par les juges de paix.

Άρθρον 93.— Αὐτοὶ γνωρίζουν, ἤγουν δέχονται καὶ ἐξερευνοῦν τὰς ἀντιστάσεις, ὅπου δὲν ἐτελειώθησαν σωστά ἀπὸ τούς κατὰ μέρος αἰρετοὺς κριτάς, ἢ ἀπὸ τούς κριτάς τῆς εἰρήνης.

Άρθρον 94.— Αὐτοὶ βουλευόνται καὶ συντυχαίνουσι δημοσίως. Λέγουσι τὴν γνώμην τους μεγαλοφώνως. Τελειώνουσι σωστά τὴν κρίσιν μὲ ἐμπόδισιν μόνον λόγου, ἢ μὲ ἐν ἄπλοῦν ἔγγραφον, χωρὶς πολλὰ κρισολογήματα καὶ χωρὶς πληρωμὴν. Λέγουσι τὰς αἰτίας τῆς ἀποφάσεώς των.

Άρθρον 95.— Οἱ κριταὶ τῆς εἰρήνης καὶ οἱ αἰρετοὶ δημόσιοι κριταὶ ἐκλέγονται κάθε χρόνον.

Περὶ τῆς Ἐγκληματικῆς Δικαιοσύνης

Άρθρον 96.— Διὰ ἐγκληματικὴν αἰτίαν κανένας πολίτης δὲν ἔχει νὰ κριθῆ ἄλλέως, παρὰ ἐπάνω εἰς ἐγκάλεσιν δεκτὴν ἀπὸ τούς ὠρκισμένους (αὐτοὶ εἶναι ἀπροσωπόληπτοι, ἀδιάφοροι καὶ δίκαιοι ἄνθρωποι) καὶ θεσπισμένην ἀπὸ τὸ Νομοδοτικὸν Σῶμα.

— Ἐκεῖνοι ὅπου ἐγκαλεσθῶν, ἐκλέγουσι κριτάς ἐκείνους ὅπου πρὸς καιρὸν ἐκλέξουσι, ἅς μὴν ἦτον καὶ κριταὶ.

— Τὰ ὅσα λέγουσι πρὸς διαφέντευσίν² των, εἶναι δημόσια καὶ φανερά.

— Τὸ ἔργον καὶ ὁ σκοπὸς τοῦ ἐγκλήματός των φανερόνται δι' ἑνὸς ὠρκισμένου καὶ ἀφιλοπροσώπου κριτοῦ.

— Ἡ παιδεία³ τοῦ πταίσματος γίνεται ἀπὸ ἄλλο Κριτή-

1. Μιλοῦν

2. Ὑπεράσπισιν.

3. Τιμωρία.

Article 94.– Ils délibèrent et se réunissent en public. Ils expriment une opinion à haute voix. Ils statuent en dernier ressort, sur défense verbale ou sur simple mémoire, sans procédure et sans frais. Ils motivent leurs décisions.

Article 95.– Les juges de paix et les arbitres publics sont élus tous les ans.

De la justice criminelle

Article 96.– En matière criminelle, un citoyen ne peut être jugé que sur une accusation reçue par les jurés (ce sont des hommes objectifs, désintéressés et impartiaux) et décrétée par le Corps Législatif.

– Les prévenus choisiront eux-mêmes leurs conseillers, même s'ils n'ont pas qualité de juge.

– L' instruction est publique et non secrète.

– Le fait et l' intention de leur crime sont déclarés par un juge régulier et objectif.

– La peine est appliquée par un tribunal criminel qui est différent de celui qui a rendu le jugement.

Article 97.– Les juges criminels sont élus tous les ans par les assemblées électorales.

ριον, όπου νά είναι ἐγκληματικόν, καί ὄχι νά είναι ὁ ἴδιος καί κριτής¹ καί παιδευτής².

Ἄρθρον 97.— Οἱ ἐγκληματικοὶ κριταὶ ἐκλέγονται κάθε χρόνον ἀπό τὰς ἐκλεκτικὰς συναθροίσεις.

Περί τοῦ Καθαιρετικοῦ Κριτηρίου

Ἄρθρον 98.— Δι' ὅλην τήν Δημοκρατίαν εἶναι ἓνα Καθαιρετικόν Κριτήριο.

Ἄρθρον 99.— Αὐτό τό Κριτήριο δέν ἔχει χρέος νά γνωρίζῃ παντελῶς τό βάθος τῶν ὑποθέσεων.

— Ἀποφασίζει, ὅταν παραβιάζονται αἱ νομοθετημένα συνήθειαι καί ὅταν παραδαίνωνται οἱ Νόμοι.

Ἄρθρον 100.— Τά μέλη τοῦ Κριτηρίου τούτου ὀνοματίζονται κάθε χρόνον ἀπό τὰς ἐκλεκτικὰς συναθροίσεις καί εἶναι τόν ἀριθμόν εἰκοσιτέσσαρα.

— Ἔργον τοῦ Κριτηρίου τούτου εἶναι νά ἐκφωνήσῃ τήν ἀλλαγὴν τῶν μελῶν τοῦ Ἐκτελεστικοῦ Διοικητηρίου καί τοῦ Νομοδοτικοῦ Σώματος μετά τόν χρόνον.

Περί τῶν Δημοσίων Δοσιμάτων

Ἄρθρον 101.— Κανένας πολίτης δέν ἐξαιρεῖται ἀπό τήν τιμίαν ὑποχρέωσιν τοῦ νά συνεισφέρει κατὰ τήν δύναμιν καί τὰ πλούτη του τὰ εἰς δημοσίας ἀνάγκας δοσίματα.

Περί τοῦ Δημοσίου Θησαυροῦ

Ἄρθρον 102.— Τό θησαυροφυλάκιον τοῦ Ἔθνους

1. Δικαστής.

2. Τιμωρητής.

Du Tribunal de cassation

Article 98.– Il y a un tribunal de cassation pour toute la République.

Article 99.– Ce tribunal ne connaît point du fond des affaires.

– Il prononce sur la violation des formes et sur les contraventions expresses à la loi.

Article 100.– Les membres de ce tribunal sont nommés tous les ans par les assemblées électorales et leur nombre est de vingt-quatre.

– Ce tribunal doit prononcer le renouvellement des membres du Conseil Exécutif et du Corps Législatif tous les ans.

Des Contributions publiques

Article 101.– Nul citoyen n' est dispensé de l' honorable obligation de contribuer selon ses moyens et sa richesse aux charges publiques.

De la Trésorerie nationale

Article 102.– La trésorerie nationale est le point central des recettes et dépenses de la République.

εἶναι τό μεσαίτατον κέντρον τῶν εἰσοδημάτων καί τῶν ἐξόδων τῆς Δημοκρατίας.

Ἄρθρον 103.— Αὐτό διοικεῖται ἀπό ἐπιτρόπους, οἵτινες ἔχουν νά δώσουν λογαριασμόν, ὠνοματισμένους ἀπό τό Ἐκτελεστικόν Διοικητήριον.

Ἄρθρον 104.— Αὐτούς τούς ἐπιτρόπους τούς παρατηροῦν ἔφοροι ὠνοματισμένοι ἀπό τό Νομοδοτικόν Σῶμα καί παρμένοι ἀπ' ἀναμεταξύ του, οἵτινες ἔχουν ν' ἀποκριθοῦν διά τās καταχρήσεις, ὅπου δέν ἤθελε δώσουν εἶδησιν.

Περί τῆς λήψεως τῶν λογαριασμῶν

Ἄρθρον 105.— Οἱ λογαριασμοί τῶν ἐπιτρόπων τοῦ ἐθνικοῦ θησαυροφυλακίου καί τῶν διοικητῶν τῶν δημοσίων χρημάτων δίδονται κάθε χρόνον εἰς τούς ἐφόρους ὅπου ἔχουν ν' ἀποκριθοῦν περί αὐτῶν, οἵτινες ὀνοματίζονται ἀπό τό Ἐκτελεστικόν Διοικητήριον.

Ἄρθρον 106.— Αὐτοί οἱ ἐπικυρωταί παρατηροῦνται ἀπό ἐφόρους ὠνοματισμένους ἐκ τοῦ Νομοδοτικοῦ Σώματος καί ἐβγαλμένους ἐκ τοῦ κόλπου του (ἦγουν ἀπ' αὐτό τό ἴδιον Σῶμα), οἵτινες ἔχουν ν' ἀποκριθοῦν διά τās καταχρήσεις καί τά λάθη, ὅπου δέν φανερώσουν. Τό Νομοδοτικόν Σῶμα ἀποφασίζει τούς λογαριασμούς καί τούς ὑπογράφει.

Περί τῶν Δυνάμεων τῆς Δημοκρατίας

Ἄρθρον 107.— Ἡ γενική δύναμις τῆς Δημοκρατίας συνίσταται εἰς ὀλόκληρον τό ἔθνος.

Ἄρθρον 108.— Ἡ Δημοκρατία βαστᾷ μέ τά ἔξοδά της

Article 103.– Elle est administrée par des agents comptables, nommés par le Conseil Exécutif.

Article 104.– Ces agents sont surveillés par des commissaires nommés par le Corps Législatif, pris en son sein, et responsables des abus qu'ils ne dénoncent pas.

De la Comptabilité

Article 105.– Les comptes des agents de la trésorerie nationale et des administrateurs des deniers publics, sont rendus annuellement à des commissaires responsables, nommés par le Conseil Exécutif.

Article 106.– Ces vérificateurs sont surveillés par des commissaires nommés par le Corps Législatif, pris en son sein (c' est-à-dire, au sein de ce même Corps), et responsables des abus et des erreurs qu'ils ne dénoncent pas. Le Corps Législatif arrête les comptes et les signe.

Des forces de la République

Article 107.– La force générale de la République est composée du peuple entier.

Article 108.– La République entretient à sa solde, même en temps de paix, une force armée de mer.

Article 109.– Tous les Grecs sont soldats; ils sont tous

ἐν καιρῷ πολέμου καί εἰρήνης μίαν ἀρματωμένην δύναμιν εἰς τὴν γῆν καί εἰς τὴν θάλασσαν.

Ἄρθρον 109.— Ὅλοι οἱ Ἕλληνες εἶναι στρατιῶται· ὅλοι πρέπει νά γυμνάζωνται εἰς τὰ ἄρματα καί νά ρίχνουν εἰς τό σημάδι· ὅλοι πρέπει νά μανθάνουν τὴν τακτικὴν· ὡς καί αἱ Ἕλληνίδες βαστοῦν μιζράκια¹ εἰς τό χέρι, ἂν δέν εἶναι ἐπιτήδεια εἰς τό τουφέκι.

Ἄρθρον 110.— Δέν πρέπει νά εἶναι κανένας πρωτοστάτωρ, ἥγουν νά ἔχη ὅλας τὰς δυνάμεις τῆς Δημοκρατίας, γῆς καί θαλάσσης, εἰς τό χέρι του.

Ἄρθρον 111.— Ἡ διαφορὰ τῶν πολεμικῶν βαθμῶν (ἥγουν χιλίαρχος, στρατηγός), ὅπου ἔχουν οἱ ἀξιωματικοί, τὰ ξεχωριστά σημεῖα των καί ἡ ὑποταγὴ τῶν ἀπλῶν στρατιωτῶν εἶναι μόνον, ἐν ὧσφ διαρκῆ ἢ δούλευσις τοῦ πολέμου· καθὼς τελειώση ὁμως, εἶναι ὅλοι ἴσοι καί ἀδελφοί.

Ἄρθρον 112.— Ἡ δημόσιος δύναμις, ὅπου εἶναι διωρισμένη νά βαστᾷ τὴν εἰρήνην καί τὴν εὐταξίαν μέσα εἰς τὴν Δημοκρατίαν, ἐνεργεῖ μόνον κατὰ τὴν ἔγγραφον ζήτησιν τῶν νομίμως θεσπισμένων διοικητῶν.

Ἄρθρον 113.— Ἡ δημόσιος δύναμις, [ὅπου εἶναι] διωρισμένη ἐναντίον τῶν ἔξω ἐχθρῶν τῆς Πατρίδος, ἐνεργεῖ κατὰ τὰς προσταγὰς τοῦ Ἐκτελεστικοῦ Διοικητηρίου.

Ἄρθρον 114.— Κανένα σῶμα ἀρματωμένων ἀνθρώπων δέν ἔχει τὴν ἀδειαν νά βουλευῆται, μήτε νά προσταζῆ, ἀλλὰ μόνον νά ἐκτελῆ τὰ προσταττόμενα δι' ἐγγράφου προσταγῆς τῶν διοικητῶν.

1. Τόξα.

exercés au maniement des armes et au tir. Tous doivent apprendre l'art militaire; même les Grecques peuvent tenir un arc, si elles ne sont pas capables de porter le fusil.

Article 110.– Il n'y a point de généralissime, chef de toutes les armées de terre et de mer de la République.

Article 111.– La différence entre les grades des officiers (chiliarque, général), leurs marques distinctives et la subordination des simples soldats ne subsistent que pendant la guerre. Dès qu'elle prend fin, tous sont égaux et frères.

Article 112.– La force publique employée pour maintenir l'ordre et la paix à l'intérieur de la République, n'agit que sur la réquisition par écrit des gouverneurs légalement constitués.

Article 113.– La force publique employée contre les ennemis du dehors agit sous les ordres du Conseil Exécutif.

Article 114.– Nul corps d'hommes armés n'a l'autorisation de délibérer ou de décréter, mais il peut seulement appliquer les ordres à la commande écrite des gouverneurs.

Περί τῶν Ἐθνικῶν Συνελεύσεων

Ἄρθρον 115.- Ἄν εἰς μίαν περισσότερον ἀπό τὰς μισὰς ἐπαρχίας τῆς Δημοκρατίας, τό δέκατον μέρος τῶν πρώτων συναθροίσεων ἐκάστης αὐτῶν, γινομένων παρὰ τοὺς ρηθέντας κανόνας (11, 12, 13), ζητοῦν νά ξαναθεωρήσουν τήν προᾶξιν τῆς νομοθετικῆς διοικήσεως, ἢ τήν ἀλλαγὴν μερικῶν ἀπό τὰ ἄρθρα τῆς, τότε τό Νομοδοτικόν Σῶμα ἔχει χρέος νά συγκροτήσῃ τὰς πρώτας συναθροίσεις καί ὄλων τῶν ἄλλων ἐπαρχιῶν τῆς Δημοκρατίας, διά νά πληροφορηθῇ, ἂν πρέπει νά συγκροτηθῇ μία γενική Ἐθνική Συνέλευσις.

Ἄρθρον 116.- Ἡ Ἐθνική Συνέλευσις γίνεται κατὰ τόν αὐτόν τρόπον, ὅπου καί αἱ νομοδοτικαί ἤγουν στέλλεται εἰς πληρεξούσιος ἀπό κάθε ἐπαρχίαν καί ἐνώνει μέ ἐκείνας τήν πληρεξουσιότητά τῆς.

Ἄρθρον 117.- Αὕτη ἢ ἔξω τῆς συνηθείας Ἐθνική Συνέλευσις καταγίνεται καί κάμνει τήν προᾶξιν τῆς νομοθετικῆς διοικήσεως μόνον ἐπάνω εἰς ἐκεῖνα τὰ αἷτια, ὅπου ἐπροξένησαν τήν συνάθροισίν τῆς καί δέν ἀνακατῶνεται εἰς ἄλλο τίποτε· ἤγουν ἐστάλθη διά νά θεωρήσῃ μόνον μίαν ὑπόθεσιν, εἰς ἐκείνην καταγίνεται καί ὄχι περαιτέρω.

**Περί τῆς σχέσεως τῆς Ἑλληνικῆς Δημοκρατίας
μέ τὰ ξένα ἔθνη**

Ἄρθρον 118.- Ὁ Ἑλληνικός Λαός εἶναι φίλος καί φυσικός σύμμαχος μέ τὰ ἐλεύθερα ἔθνη.

Ἄρθρον 119.- Οἱ Ἕλληνες δέν ἀνακατῶνονται εἰς τήν διοίκησιν τῶν ἄλλων ἐθνῶν· ἀλλ' οὔτε εἶναι εἰς αὐτοὺς δυνατόν νά ἀνακατωθοῦν ἄλλα εἰς τήν ἐδικήν των.

Des Assemblées nationales

Article 115.– Si dans la moitié des départements de la République, plus un, le dixième des assemblées primaires de chacun d’ eux, régulièrement formées conformément aux règles ci-dessus (articles 11, 12, 13), demande la révision de l’ acte constitutionnel ou le changement de quelques-uns de ses articles, le Corps Législatif est tenu de convoquer les assemblées primaires de tous les autres départements de la République, pour savoir s’ il y a lieu de réunir une Convention Nationale.

Article 116.– La Convention Nationale est formée de la même manière que le Corps Législatif; autrement dit, chaque département est représenté par un député et en réunit les pouvoirs.

Article 117.– Cette Assemblée Nationale extraordinaire exerce les fonctions du Corps Législatif seulement sur les objets qui ont provoqué sa convocation, en ne se mêlant pas d’ autres affaires. Elle est donc constituée pour examiner seulement une affaire et s’ occupe uniquement de celle-ci.

***Des rapports de la République Hellénique
avec des nations étrangères***

Article 118.– Le peuple grec est l’ ami et l’ allié naturel des peuples libres.

Τιμοῦν τούς Πρέσβεις καί Κοנסόλους¹ τῶν εἰς τοῦτο τό βασίλειον εὐρισκομένων ἔθνῶν, τοῖς βεβαιοῦσι μίαν ἄφοβον διατριβήν², σέβονται τούς πραγματευτάς των καί δέν πειράζουσι τὰ ἐμπορικά πλοῖα των, ὅταν δέν ἔχουσι πρᾶγμα τοῦ ἐχθροῦ.

Ἄρθρον 120.— Δέχονται ὅλους τούς ἀδικημένους ξένους καί ὅλους τούς ἐξωρισμένους ἀπό τήν πατρίδα των δι' αἰτίαν τῆς Ἐλευθερίας. Ἀπαρνοῦνται καί δέν δίδουσι ὑποδοχὴν καί περιποίησιν εἰς τούς Τυράννους.

Ἄρθρον 121.— Δέν κάνουν ποτέ εἰρήνην μέ ἕνα ἐχθρόν, ὅπου κατακρατεῖ τόν ἑλληνικόν τόπον.

Περί ἐγγυήσεως καί βεβαιότητος τῶν Δικαίων τούτων

Ἄρθρον 122.— Ἡ Νομοθετικὴ Διοίκησις βεβαιοῖ εἰς ὅλους τούς Ἕλληνας, Τούρκους, Ἀρμένηδες, τήν ἰσοτιμίαν, τήν ἐλευθερίαν, τήν σιγουρότητα, τήν ἐξουσίαν τῶν ὑποστατικῶν ἐκάστου, τὰ δημόσια χρέη ὅπου ἤθελε γένουσι διὰ τήν Ἐλευθερίαν, τήν ἐλευθερίαν ὅλων τῶν θρησκειῶν, μίαν κοινήν ἀνατροφὴν, δημοσίους συνδρομὰς ἐκεῖ ὅπου ἀνήκουσι, τήν ἀπεριόριστον ἐλευθερίαν τῆς τυπογραφίας, τό δίκαιον τοῦ νά δίδῃ ἕκαστος ἀναφορὰν καί νά προσκλαυθῇ, τό δίκαιον τοῦ συναθροίζεσθαι εἰς δημοσίους συντροφίας, καί, τελευταῖον, τήν ἀπόλαυσιν ὅλων τῶν Δικαίων τοῦ Ἀνθρώπου.

Ἄρθρον 123.— Ἡ Ἑλληνικὴ Δημοκρατία τιμᾷ τήν πραγματικότητα, τήν ἀνδρείαν, τό γηρατεῖον, τήν υἱικήν φιλοσοργίαν, τήν δυστυχίαν· αὐτὴ βάνει τήν παρακαταθήκην

1. Προξένους.

2. Διαμονήν.

Article 119.– Les Grecs n’ interviennent pas dans le gouvernement des autres nations; ils ne souffrent pas que les autres nations s’ immiscent dans le sien. Ils honorent les ambassadeurs et les consuls des autres nations accrédités, leur assurent une résidence sûre, respectent leurs commerçants et n’ attaquent pas leurs navires marchands, quand ils ne transportent pas de marchandises de l’ ennemi.

Article 120.– Ils donnent asile aux étrangers victimes d’ une injustice et à tous ceux qui ont été bannis de leur patrie pour défendre la liberté. Ils refusent tout accueil et secours aux tyrans.

Article 121.– Ils ne font pas la paix avec un ennemi qui occupe le territoire grec.

De la garantie et de la certitude de ces droits

Article 122.– La constitution garantit à tous les Grecs, Turcs, Arméniens, Juifs et à toute population qui habite cette République l’ égalité, la liberté, la sûreté de ses biens, la dette publique qui pourrait être contractée pour la libération du pays, le libre exercice des cultes, une instruction commune, des secours publics, la liberté totale de la presse, le droit de pétition, le droit de se réunir en sociétés populaires et, enfin, la jouissance de tous les droits de l’ homme.

Article 123.– La République Hellénique honore la

τῆς νομοθετικῆς αὐτῆς διοικήσεως ὑπὸ τὴν ἄγρυπνον φύλαξιν ὄλων τῶν ἐναρέτων φιλελευθέρων ἀνδρῶν, ὅπου, διὰ νὰ μὴ ὑποκύβουν εἰς τὸν ζυγὸν τῆς Τυραννίας, ἐνηγκαλίσθησαν τὴν στρατιωτικὴν ζωὴν, καὶ ἀρματωμένοι ὤμοσαν αἰώνιον πόλεμον κατὰ τῶν Τυράννων.

Ἄρθρον 124.— Ἡ Κήρυξις τῶν Δικαίων τοῦ Ἀνθρώπου καὶ ἡ Νομοθετικὴ αὐτῆ Πράξις νὰ χαραχθῇ ἐπάνω εἰς χαλκίνας πλάκας καὶ νὰ στέκεται εἰς τὸν τόπον τῆς συναθροίσεως τοῦ Νομοδοτικοῦ Σώματος, νὰ γένουν τοιαῦτα ἀντίτυπα καὶ νὰ στηθοῦν εἰς ὅλας τὰς πόλεις, χώρας¹ καὶ χωρία τῆς Δημοκρατίας, εἰς τὰ μεσοχώρια, ὅπου κάθε ὥραν νὰ βλέπῃ κάθε πολίτης, εἰς τί συνίσταται ὁ θησαυρὸς τῆς φιλάτης Ἐλευθερίας του.

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ

[I.] — Ἡ σημαία ὅπου δάνεται εἰς μπαϊράκια καὶ παντιέρες τῆς Ἑλληνικῆς Δημοκρατίας, εἶναι ἓν ρόπαλον τοῦ Ἡρακλέους μέ τρεῖς σταυροὺς ἐπάνω, τὰ δέ μπαϊράκια καὶ παντιέρες εἶναι τρίχροα, ἀπὸ μαῦρον, ἄσπρον καὶ κόκκινον· τὸ κόκκινον ἐπάνω, τὸ ἄσπρον εἰς τὴν μέσην καὶ τὸ μαῦρον κάτω.

— Τὸ κόκκινον σημαίνει τὴν αὐτοκρατορικὴν πορφύραν καὶ αὐτεξουσιότητα τοῦ Ἑλληνικοῦ Λαοῦ· τὸ ἐμεταχειρίζοντο οἱ προπάτορές μας ὡς ἔνδυμα πολέμου, θέλοντες νὰ μὴ φαίνωνται αἱ πληγαί, ὅπου ἔτρεχον αἷμα, διὰ νὰ μὴ δειλιῶσιν οἱ στρατιῶται.

1. Κομοπόλεις.

loyauté, le courage, la vieillesse, la piété filiale, le malheur. Elle remet le dépôt de sa constitution sous la garde vigilante de tous les citoyens libéraux et vertueux qui, pour éviter le joug de la tyrannie, ont choisi la vie militaire et, armés, ont juré de mener une guerre perpétuelle contre les tyrans.

Article 124.– La déclaration des droits de l' homme et cet acte constitutionnel doivent être gravés sur des tables de cuivre et placés là où siège le Corps Législatif; des exemplaires de cet acte doivent être dressés dans toutes les villes, tous les chefs-lieux et villages de la République, sur les places, afin qu'à chaque instant les citoyens puissent voir en quoi consiste le trésor inestimable de leur très chère liberté.

ANNEXE

[1.] – L' enseigne que l' on met sur les bannières et les étendards de la République Hellénique est composée d'une massue d' Hercule, surmontée de trois croix; les bannières et les étendards sont tricolores: noir, blanc et rouge; le rouge au-dessus, le blanc au milieu et le noir en bas.

– Le rouge symbolise la porphyre impériale et la souveraineté du peuple grec; nos ancêtres l' utilisaient comme couleur des habits de guerre, pour dissimuler les blessures sanglantes, afin que les soldats ne soient pas effrayés.

– Τό ἄσπρον σημαίνει τήν ἀθωότητα τῆς δικαίας ἡμῶν ἀφορμῆς κατά τῆς Τυραννίας.

– Τό μαῦρον σημαίνει τόν ὑπέρ Πατρίδος καί Ἐλευθερίας ἡμῶν θάνατον.

[2.] – Ὅλοι οἱ Ἕλληνες στρατιῶται φοροῦν εἰς τό κεφάλι περικεφαλαίαν.

[3.] – Ὅλοι οἱ Ἕλληνες στρατιῶται ἔχουν μίαν μπαγιονέταν¹, τήν ὁποίαν φοροῦν εἰς τήν μέσην των ὡσάν χαντζιάρι, καί ἐν καιρῷ ἀνάγκης ἢ παρατάξεως τήν περνοῦν εἰς τό τουφέκι των.

[4.] – Τό φόρεμα τῶν Ἑλλήνων στρατιωτῶν εἶναι τό ἠρωϊκόν: μαῦρον ἀντερί, ἄσπρον ὑποκάμισον καί κόκκινα χολέδια ἢ κάλτζες.

[5.] – Κάθε Ἕλληνα καί Ἑλληνίδα, ὁμοίως καί κάθε κάτοικος τῆς Δημοκρατίας ταύτης, πρέπει νά φορῇ εἰς τήν περικεφαλαίαν του ἢ εἰς τήν σκούφιαν του ἐν παρόμοιον ρόπαλον, καθὼς εἶναι εἰς τήν ἀρχήν, γραμμένον ἢ κεντημένον εἰς ἄσπρον πανί, ἢ ἄς εἶναι καί ἀπό πάφιλον². Τοῦτο εἶναι τό σημεῖον τοῦ νά γνωρίζωνται οἱ ἐλεύθεροι δημοκράται καί ἰσότιμοι ἀδελφοί.

1. Ξιφολόγη

2. Ὁρειχάλκινον λεπτόν ἔλασμα.

– Le blanc symbolise l’innocence de notre juste cause contre la tyrannie.

– Le noir symbolise notre mort pour la patrie et pour la liberté.

[2.] – Tous les soldats grecs portent un casque sur la tête.

[3.] – Tous les soldats grecs ont une baïonnette, attachée à leur ceinture comme un cimenterre, et en cas de besoin ou en ordre de bataille, ils l’ajustent à leur fusil.

[4.] – L’habit des soldats grecs est l’héroïque tunique noire, une chemise blanche et des chaussettes rouges.

[5.] – Chaque Grec ou Grecque, et tout habitant de cette République, doit porter sur son casque ou sur son bonnet une massue pareille à celle décrite plus haut, peinte ou brodée sur une étoffe blanche, voire en bronze. Il s’agit là du signe distinctif des démocrates libres et des frères égaux.

Ο ΘΟΥΡΙΟΣ

THOURIOS - CHANT DE GUERRE

ΘΟΥΡΙΟΣ

ἦ τοι ὀρητικός Πατριωτικός Ὕμνος πρῶτος,
εἰς τὸν ἦχον *Μία προσταγή μεγάλη*

Ὡς πότε, παλληκάρια, νά ζοῦμεν στά στενά,
μονάχοι, σάν λιοντάρια, στές ράχες, στά βουνά;
σπηλιές νά κατοικοῦμεν, νά βλέπωμεν κλαδιά,
νά φεύγωμ' ἀπ' τὸν κόσμον, γιὰ τήν πικρὴ σκλαδιά;
νά χάνωμεν ἀδέλφια, Πατρίδα καί γονεῖς, 5
τούς φίλους, τά παιδιά μας κι ὅλους τούς συγγενεῖς;

Καλλιό 'ναι μιᾶς ὥρας ἐλεύθερη ζωή,
παρά σαράντα χρόνοι σκλαδιά καί φυλακή!

Τί σ' ὠφελεῖ ἂν ζήσης καί εἶσαι στή σκλαδιά;
Στοχάσου πὼς σέ ψένουν καθ' ὥραν στή φωτιά. 10
Βεζύρης, Δραγουμάνος, Ἀφέντης κι ἂν σταθῆς,
ὁ Τύραννος ἀδίκως σέ κάμει νά χαθῆς·
δουλεύεις ὄλ' ἡμέρα σέ ὄ,τι κι ἂν σοί πῆ,
κι αὐτός πασχίζει πάλιν τό αἷμα σου νά πιῆ.
Ὁ Σουτζος κι ὁ Μουρούζης, Πετράκης, Σκαναδῆς, 15

LIBERTÉ

ÉGALITÉ

THOURIOS-CHANT DE GUERRE

ou Premier Hymne patriotique ardent
sur l' air de "Un Ordre impérieux"

Jusqu' à quand, pallikares, devons-nous vivre dans les défilés,
Seules comme des lions, sur les crêtes des montagnes?
Habiter des cavernes, ne voir que les feuillages,
Fuir le Monde à cause de l' amère servitude.
Quitter nos frères, notre Patrie et nos Parents, 5
Nos amis, nos enfants et tous nos proches.

Mieux vaut une seule heure de vie libre
Que quarante ans de servitude et de prison.

A quoi bon vivre, si l' on est en esclavage?
Songe qu' il te font rôtir à tout instant dans les flammes. 10
Que tu deviennes vizir, drogman ou prince,
le tyran te fera périr injustement.
Tu peines tout le jour sur la tâche ordonnée
Et lui s' efforce encore de te boire le sang.
Soutzos, Mourouzis, Pétrakis, Scanavis, 15

Γκίκας καί Μαυρογένης, καθρέπτῃς εἶν' νά ἰδῆς.
 Ἐνδρεῖοι καπετάνοι, παπάδες, λαϊκοί,
 σκοτώθηκαν, κι ἀγάδες, μέ ἄδικον σπαθί·
 κι ἀμέτρητ' ἄλλοι τόσοι, καί Τοῦρκοι καί Ρωμοί,
 ζωὴν καί πλοῦτον χάνουν, χωρὶς καμμιά ἴφορμή. 20

Ἐλάτε μ' ἕναν ζῆλον σέ τοῦτον τόν καιρόν,
 νά κάμωμεν τόν ὄρκον ἐπάνω στόν Σταυρόν·
 συμβούλους προκομμένους, μέ πατριωτισμόν,
 νά δάλωμεν, εἰς ὅλα νά δίδουν ὄρισμόν·
 οἱ Νόμοι νᾶν' ὁ πρῶτος καί ὁ μόνος ὁδηγός, 25
 καί τῆς Πατρίδος ἕνας νά γένη ἀρχηγός·
 γιατί κ' ἡ ἀναρχία ὁμοιάζει τήν σκλαδιά·
 νά ζοῦμε σά θηρία, εἶν' πλιό σκληρή φωτιά.
 Καί τότε, μέ τά χέρια ψηλά στόν οὐρανόν,
 ἄς ποῦμ' ἀπ' τήν καρδιά μας ἐτοῦτα στόν Θεόν: 30

*Ἐδῶ σηκώνονται οἱ Πατριῶται ὀρθοί, καί ὑψώνοντες τὰς χεῖρας
 πρὸς τόν οὐρανόν, κάμνουν τόν Ὅρκον:*

«ᾧ Βασιλεῦ τοῦ Κόσμου, ὀρκίζομαι σέ Σέ,
 στήν γνώμην τῶν Τυράνων νά μὴν ἐλθῶ ποτέ!
 Μῆτε νά τούς δουλεύσω, μῆτε νά πλανηθῶ
 εἰς τὰ ταξίματά τους, γιά νά παραδοθῶ.
 Ἐν ὅσῳ ζῶ στόν κόσμον, ὁ μόνος μου σκοπός, 35
 γιά νά τούς ἀφανίσω, θέ νά ἴναι σταθερός.
 Πιστός εἰς τήν Πατρίδα, συντριβῶ τόν ζυγόν,
 ἀχώριστος γιά νά ἴμαι ὑπό τόν στρατηγόν.
 Κι ἂν παραβῶ τόν ὄρκον, ν' ἀστράψ' ὁ Οὐρανός
 καί νά μέ κατακάψῃ νά γένω σάν καπνός!» 40

Ghikas et Mavroyénis en sont des exemples éloquents.
De braves capitaines, des popes, des civils,
Même des agas ont été massacrés par un glaive inique
Et d' autres innombrables, Turcs et Grecs, à la fois,
Perdent leur vie, leurs biens sans aucune raison. 20

Animés de la même ardeur, venez tous aujourd'hui
Prêter serment sur la Croix,
Désigner des conseillers sages et patriotes
Qui seront responsables de tout ordre donné.
Que la loi soit notre premier et notre unique guide. 25
Qu' un seul homme devienne le chef de la Patrie,
Car l' anarchie aussi ressemble à l' esclavage.
Vivre comme des fauves, c' est le mal le plus grand.
Les mains levées au ciel, adressons donc à Dieu,
Du fond de notre coeur, les paroles suivante: 30

Ici les patriotes se lèvent et, les mains dressées vers le ciel, prêtent serment contre la tyrannie et l' anarchie:

“O Roi de l' univers, je te jure
De ne jamais obéir à la volonté des tyrans,
De ne jamais les servir, de ne pas tomber dans l' erreur
Et me laisser ainsi séduire par leurs promesses.
Autant que je vivrai ici bas, mon but unique 35
Inébranlable sera de les anéantir.
Fidèle à la Patrie, je briserai le joug,
Pour être inséparable de mon Général.
Et si je suis parjure, que la foudre du ciel s' abatte sur moi
Et qu' elle me consume, me réduise en fumée”. 40

Σ' Ἀνατολή καί Δύσι καί Νότον καί Βοριά
 γιά τήν Πατρίδα ὅλοι νά ἔχωμεν μιά καρδιά·
 στήν πίστιν του καθένας ἐλεύθερος νά ζῆ,
 στήν δόξαν τοῦ πολέμου νά τρέξωμεν μαζί.

Βουλγάροι κι Ἀρβανῖτες, Ἀρμένιοι καί Ρωμιοί, 45
 ἀράπηδες καί ἄσπροι, μέ μιά κοινή ὁρμή,
 γιά τήν Ἐλευθερίαν νά ζώσωμεν σπαθί,
 πῶς εἴμασθ' ἀντρειωμένοι, παντοῦ νά ξακουσθῆ.

Ὅσ' ἀπ' τήν Τυραννίαν πῆγαν στήν ξενιτειά,
 στόν τόπον του καθένας ἄς ἔλθῃ τώρα πιά· 50
 καί ὅσοι τοῦ πολέμου τήν τέχνην ἀγροικοῦν,
 ἐδῶ ἄς τρέξουν ὅλοι, Τυράννους νά νικοῦν·
 ἢ Ρούμελη τούς κράζει μ' ἀγκάλες ἀνοιχτές,
 τούς δίδει βιό καί τόπον, ἀξίες καί τιμές.

Ὡς πότε ὀφφικιάλος¹ σέ ξένους βασιλεῖς; 55
 Ἔλα νά γίνῃς στῦλος δικῆς σου τῆς φυλῆς.
 Κάλλιο γιά τήν Πατρίδα κανένας νά χαθῆ,
 ἢ νά κρεμάσῃ φούντα γιά ξένον στό σπαθί.

Καί ὅσοι προσκυνήσουν, δέν εἶναι πλιό ἐχθροί·
 ἀδέλφια μας θά γένουν, ἄς εἶναι κ' ἔθνικοί. 60
 Μά ὅσοι θά τολμήσουν ἀντίκρου νά σταθοῦν,
 ἐκεῖνοι καί δικοί μας ἄν εἶναι, ἄς χαθοῦν.

Σουλιῶτες καί Μανιαῖτες, λιοντάρια ξακουστά,
 ὡς πότε στές σπηλιές σας κοιμᾶσθε σφαιλιστά;
 Μαυροβουνιοῦ καπλάνια², Ὀλύμπου σταυραετοί 65
 κι Ἀγράφων τά ξεφτέρια³, γενῆτε μιά ψυχή.

1. Ἀξιωματοῦχος.

2. Τίγρεις.

3. Γεράκια.

En Orient, comme en Occident, au Sud, comme au Nord,
Pensons à la Patrie tous d' un même coeur.
Pour que chacan vive en liberté, dans sa foi,
Courons ensemble vers la gloire de la guerre.
Bulgares, Albanais, Arméniens et Grecs, 45
Noirs et Blancs, animés du même élan.
Ceignons tous l' épée pour la liberté,
Afin que notre vaillance soit partout reconnue.
Que ceux qui, fuyant la tyrannie sont allés à l' étranger,
Reviennent maintenant dans leur pays natal. 50
Que ceux qui ont appris l' art de combattre,
Accourent tous ici pour vaincre les tyrans.
La Roumélie les accueille à bras ouverts, les appelle
Et leur offre des biens, un pays, des dignités et des honneurs.
Jusqu' à quand serez-vous les officiers de rois étrangers? 55
Venez pour devenir le pilier de votre race.
Il vaut mieux périr pour sa partie
Que suspendre un gland d' or à l' épée pour un étranger.
Ceux qui feront acte de soumission, ne seront plus nos ennemis,
Ils deviendront nos pères, même s' ils sont païens. 60
Mais ceux qui oseront être dans le camp adverse,
Même s' ils sont des nôtres, qu' ils périssent.

Souliotes et Maniotes, lions renommés
Jusqu' à quand dormirez-vous enfermés dans vos grottes?
Lionceaux du Monténégro, Aigles royaux de l' Olympe, 65
Éperviers d' Agrafa, ne faites qu' un.

Ἄνδρῆοι Μακεδόνες, ὀρμήσετε γιά μιά
καί αἷμα τῶν Τυράννων ρουφήστε σά θεριά.
Τοῦ Σάβα καί Δουνάβου ἀδέλφια χριστιανοί,
μέ τ' ἄρματα στό χέρι καθέννας ἄς φανῆ· 70
τό αἷμα σας ἄς βράση μέ δίκαιον θυμόν·
μικροί, μεγάλ' ὀμῶστε Τυράννου τόν χαμόν.
Λεβέντες ἀντρειωμένοι Μαυροθαλασσινοί,
ὁ δάρβαρος ὡς πότε θέ νά σᾶς τυρανηῖ;
Μή καρτερῆτε πλέον, ἀνίκητοι Λαζοί, 75
χωθῆτε στό μπογάζι μ' ἐμᾶς καί σεῖς μαζί.
Δελφίνια τῆς θαλάσσης, ἄζδέρια τῶν νησιῶν,
σάν ἀστραπή χυθῆτε, κτυπᾶτε τόν ἐχθρόν.
Τῆς Κρήτης καί τῆς Νύδρας θαλασσινά πουλιά,
καιρός εἶν' τῆς Πατρίδος ν' ἀκοῦστε τή λαλιά. 80
Κι ὄσ' εἶστε στήν ἀρμάδα, σάν ἄξια παιδιά,
οἱ Νόμοι σᾶς προστάζουν νά βάλετε φωτιά.
Μ' ἐμᾶς κ' ἐσεῖς, Μαλτέζοι, γενῆτ' ἕνα κορμί·
κατά τῆς Τυραννίας ριχθῆτε μέ ὀρμή.
Σᾶς κράζει ἡ Ἑλλάδα, σᾶς θέλει, σᾶς πονεῖ, 85
ζητᾷ τήν συνδρομήν σας μέ μητρικήν φωνή.

Τί στέκεις, Πασβαντζόγλου, τόσον ἐκστατικός;
Τινάξου στό Μπαλκάνι, φώλιασε σάν αἰτός·
τούς μπούφους καί κοράκους καθόλου μή ψηφᾶς·
μέ τόν ραγιά ἐνώσου, ἂν θέλῃς νά νικᾶς. 90
Σιλίστρα καί Μπραῖλα, Σμαήλι καί Κιλί,
Μπενδέρι καί Χοτίνι ἐσένα προσκαλεῖ·
στρατεύματά σου στείλε κ' ἐκεῖνα προσκυνοῦν,
γιατί στήν Τυραννίαν νά ζήσουν δέν μποροῦν.
Γκιουρτζή, πλιά μή κοιμᾶσαι, σηκώσου μέ ὀρμήν· 95
τόν Μπροῦσια νά μοιάσης ἔχεις τήν ἀφορμήν.

Vaillants Macédoniens, ruez-vous une fois pour toutes
 Et lampez comme des bêtes féroces le sang des tyrans.
 Frères chrétiens des bords de la Save et du Danube,
 Que chacum de vous se montre les armes à la main. 70
 Que votre sang bouillonne d' une juste colère;
 Petits et grands jurez la perte du tyran.
 Vaillants jeunes gens, venus de la Mer Noire,
 Jusqu' à quand allez-vous supporter le joug barbare?
 Sans aucun délai, Lases invincibles, 75
 É lancez-vous dans les détroits pour vous unir à nous.
 Dauphins de la mer, dragons des îles,
 Fondez comme la foudre, frappez l' ennemi.
 Oiseaux marins de Crète et d' Hydra,
 Il est temps d' écouter la voix de la Patrie. 80
 Et vous tous, ses dignes enfants, qui équipez la flotte,
 Les Lois vous commandent d' y mettre le feu.
 Et vous, Maltais, faites corps avec nous
 Pour vous jeter avec élan contre la tyrannie.
 La Grèce vous appelle, elle vous veut, elle vous plaint, 85
 Elle demande votre aide d' une voix maternelle.
 Passavan-Oglou pourquoi demeures-tu stupéfait?
 Saute sur les Balkans pour y nicher comme un aigle.
 N' aie nullement peur des buses et des corbeaux.
 Joins-toi aux rayas, si tu veut être vainqueur. 90
 C' est toi qu' appellent Silistrie et Braïla,
 Ismaïla et Kyli, Bensedéri et Chotzin.
 Envoie tes soldats, tous te reconnaîtront comme chef,
 Parce qu' ils ne peuvent plus vivre sous le joug.
 Géorgien, ne dors plus, lève-toi avec force. 95
 Tu as l' occasion d' imiter l' exemple de Brousse.

Καί σύ, πού στό Χαλέπι ἐλεύθερα φρονεῖς,
 πασιά, καιρόν μὴ χάνης, στόν κάμπον νά φανῆς·
 μέ τά στρατεύματά σου εὐθύς νά σηκωθῆς,
 στῆς Πόλης τά φερμάνια ποτέ νά μὴ δοθῆς. 100
 Τοῦ Μισιριοῦ ἀσλάνια¹, γιά πρώτη σας δουλειά,
 δικόν σας ἓνα μπέη κάμετε βασιλιά·
 χαράτzi τῆς Αἰγύπτου στήν Πόλ' ἄς μὴ φανῆ,
 γιά νά ψοφήσ' ὁ λύκος, ὅπου σᾶς τυραννεῖ.

Μέ μιά καρδίαν ὅλοι, μιά γνώμην, μιά ψυχή, 105
 κτυπᾶτε τοῦ Τυράννου τήν ρίζαν, νά χαθῆ!
 Ν' ἀνάψωμεν μιά φλόγα σέ ὅλην τήν Τουρκιά,
 νά τρέξ' ἀπό τήν Μπόσνα καί ὡς τήν Ἀραπιά!
 Ψηλά στά μπαϊράκια σηκῶστε τόν Σταυρόν
 καί σάν ἀστροπελέκια κτυπᾶτε τόν ἐχθρόν! 110
 Ποτέ μὴ στοχασθῆτε πῶς εἶναι δυνατός·
 καρδιοκτυπᾶ καί τρέμει σάν τόν λαγό κι αὐτός.
 Τρακόσιοι Γκιρζιαληδες τόν ἔκαμαν νά διῆ
 πῶς δέν μπορεῖ μέ τόπια², μπροστά τους νά ἐβγῆ.

Λοιπόν, γιατί ἀργεῖτε; τί στέκεσθε νεκροί; 115
 Ξυπνήσατε, μὴν εἴσθε ἐνάντιοι κ' ἐχθροί.
 Πῶς οἱ προπάτορές μας ὠρμούσαν σάν θεριά,
 γιά τήν Ἐλευθερίαν πηδοῦσαν στή φωτιά,
 ἔτσι κ' ἡμεῖς, ἀδέλφια, ν' ἀρπάξωμεν γιά μιά
 τ' ἄρματα, καί νά βγοῦμεν ἀπ' τήν πικρὴ σκλαβιά! 120
 Νά σφάξωμεν τούς λύκους, πού τόν ζυγόν βαστοῦν
 καί Χριστιανούς καί Τούρκους σκληρά τούς τυραννοῦν·

1. Λιοντάρια.

2. Οἱ μπάλες τῶν κανονιῶν, τά κανόνια.

Et toi, qui à Alep réfléchis librement,
Pacha, cours sans perdre de temps te montrer dans la plaine.
Mets-toi tout de suite à la tête de tes armées.
Et n' obéis jamais aux ordres d' Instamboul. 100
Lions d' Egypte, votre premier devoir est
D' élire un Roi parmi vos propres Beys.
Que le haradj d' Egypte ne parvienne pas au Divan,
Afin que crève le loup qui vous torture.

D' un même coeur, d' un même esprit, d' un même élan, 105
Frappez la racine du tyran afin qu' il périsse.
Allumons dans toute la Turquie une flamme
Qui de la Bosnie se propagera jusqu' à l' Arabie.
Élevez la croix au sommet de vos bannières
Et frappez, foudroyez votre ennemi implacable. 110
Ne croyez pas qu' il soit puissant;
Il frémit de peur et tremble comme un lièvre.
Trois cents Ghirgialides lui ont fait voir
Qu' il ne peut les affronter même avec ses canons.

Que tardez-vous donc? Pourquoi restez-vous immobiles? 115
Réveillez-vous et ne soyez ni divisés ni adversaires.
De même que vos ancêtres s' élançaient comme des lions,
Pour la liberté, se précipitaient dans le feu,
De même nous, ô mes frères, prenons tous à la fois
Les armes et sortons de l' amère servitude. 120
Égorgeons les loups qui soutiennent le joug
Et tyrannisent cruellement Chrétiens et Turcs.

στεριᾶς καί τοῦ πελάγου νά λάμψη ὁ Σταυρός,
κ' εἰς τήν δικαιοσύνην νά σκύψη ὁ ἔχθρός·
ὁ κόσμος νά γλυτώσῃ ἀπ' αὐτήν τήν πληγή
κ' ἐλεύθεροι νά ζῶμεν, ἀδέλφια, εἰς τήν Γῆ!

125

Que la Croix brille sur terre et sur mer
Et que l'ennemi se soumette au pouvoir de la justice.
Que le monde échappe à ce fléau 125
Et que nous vivions libres et en frères sur cette terre!

Ρήγας Βελεστινλής. Ελαιογραφία (1862)
του Διονυσίου Τσόκου. Ιστορικό και
Εθνολογικό Μουσείο της Ελλάδος.

Rhigas Vélestinlis. Huile (1862) de Dionysios
Tsocos. Musée d' Histoire et d' Ethnologie de
Grèce.

Ο Ρήγας σπέρνει τον σπόρο της Ελευθερίας. Λεμπτομέρεια από τον ζωγραφικό πίνακα με τίτλο «Η πτώσις της Κωνσταντινουπόλεως», Αθήνα 1836, του Παναγιώτου Ζωγράφου, υπό την καθοδήγηση του στρατηγού Μακρυγιάννη, ο οποίος τονίζει ότι ο Ρήγας έμαθε στους σκλαβωμένους Έλληνες τον τρόπο να επαναστατήσουν.

Rhigas sème les grains de la liberté. Détail du tableau «La chute de Constantinople», Athènes 1836, de Panayotis Zografou, peint sous l'influence du général Makriyannis, qui note que Rhigas a enseigné aux Grecs subjugués les moyens de leur affranchissement.

Φ Τ Σ Ι Κ Η Σ

Ἄ Π Ἀ Ν Θ Ι Σ Μ Ἀ

Διὰ τῆς ἀγγίνας καὶ φιλομαθεῖς Ἑλλήνας,
Ἐκ τῆς Γερμανικῆς καὶ Γαλλικῆς διαλέκτου ἐρράνιδεν

Παρά τῆ

Ὶ Ρ Ἡ Γ Α

ΒΕΛΕΣΤΙΝΑῆ ΘΕΤΤΑΛῆΤ.

Οὔτινος ἀναλώμασιν ἐξεδόθη, πρὸς ὠφέλειαν
τῶν ὁμογεῶν.

Ἐ Ν Β Ι Ἐ Ν Ν Η.

Ἐκ τῆς Τυπογραφίας τῆ Βιγενῆς ΤΡΑ΄ΤΙΝΕΡ.

1 7 9 0.

Ο τίτλος του διαφωτιστικού βιβλίου του Ρήγα Βελεστινλή, *Φυσικῆς ἀπάνθισμα*, Βιέννη 1790, του οποίου το περισσότερο μέρος μεταφράσθηκε από τη Γαλλική Εγκυκλοπαιδεία των Diderot και D' Alembert.

Le frontispice du livre de Rhigas Vélestinlis *Florilège de Physique*, Vienne 1790, dont la plus grande partie est une traduction de textes de l'Encyclopédie de Diderot.

ΣΧΟΛΕΙΟΝ
ΤΩΝ
ΝΤΕΛΙΚΑΤΩΝ ΕΡΑΣΤΩΝ

ἦτοι

Βιβλίον ἠθικόν, περιέχον τὰ περιεργα
συμβεβηκότα τῶν ὠραιότερων γυναικῶν
τῆ Παρισία, ἀμαρτησῶν κατὰ τὸν
παρόντα Αἰῶνα.

Ἐν τῆς

Γαλλικῆς διαλέκτου τῶν πρώτων μεταφρασῶν

καρὰ τῆ

Ρ Η Γ Α

Βαλεριουῆ Θεσσαλοῦ.

Ἐν Βιέννῃ τῆς Αἰτίας.
Ἐκ τῆς Τυπογραφίας Ἰωσήφου τῆ Βαυμείζερν.

1790.

Ο τίτλος του βιβλίου του Ρήγα, *Σχολεῖον τῶν ντελικάτων εραστῶν*, Βιέννη 1790, μετάφραση ἀπὸ τα γαλλικά ἀπὸ τὴν πολύτομη συλλογὴ *Les Contemporaines* τοῦ Rétif de la Bretonne.

Le frontispice du livre de Rhigas *École des amants délicats*, Vienne, 1790, traduction grecque de textes du recueil *Les Contemporaines* de Rétif de la Bretonne.

Η εικόνα του Μεγάλου Αλεξάνδρου, την οποία τύπωσε ο Ρήγας το 1797, για να εμπνεύσει και να προσφέρει ένα πρότυπο στους σκλαβωμένους Έλληνες.

L' image d' Alexandre le Grand, que Rhigas a fait imprimer en 1797, afin de remonter le moral des Grecs subjugués.

ΝΕΟΣ ΑΝΑΧΑΡΣΙΣ.

ΤΌΜΟΣ ΤΕΤΑΡΤΟΣ.

Μεταφρασθεὶς, τὰ μὲν 32. 33. καὶ 34

Κεφάλαια,

παρὰ τῷ

ΓΕΩΡΓΓΙΟΥ ΒΕΝΤΟΎΤΗ ΖΑΚΤΝΘΙΟΥ.

Τὰ δὲ

35. 36. 37. 38. ἔ 39.

παρὰ τῷ

ΡΉΓΑ ΒΕΛΕΣΤΙΝΔΗΨ

ΘΕΤΤΑΛΟΥ

Διορθωθεὶς ἔ ἐκδοθεὶς παρὰ τῷ αὐτῷ.

✠

Ἐν Βιέννῃ. 1797.

Ο τίτλος του βιβλίου *Νέος Ανάχαρσις*, Βιέννη 1797, ελληνική μετάφραση από το βιβλίο αββά Bathélemy, *Voyage de jeune Anacharsis en Grèce*, 1788.

Le frontispice du livre *Le jeune Anacharsis*, Vienne, 1797, traduction en grec moderne d' une partie du livre de l' abbé Barthélemy *Voyage du jeune Anacharsis en Grèce*, 1788.

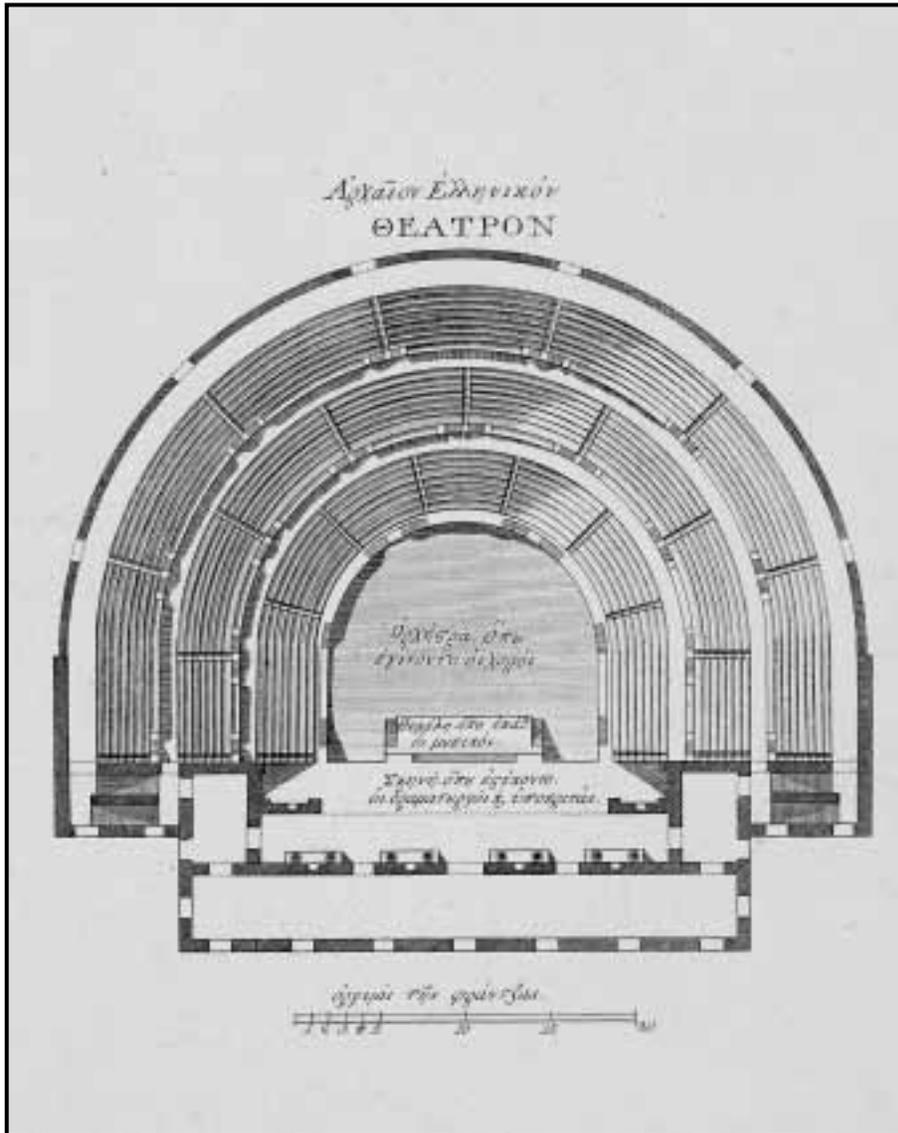
Ο τίτλος της δωδεκάφυλλης *Χάρτας της Ελλάδος*, Βιέννη 1797, με τους σημαντικούς συμβολισμούς που ο Ρήγας έθεσε. Στο κάτω μέρος παλεύει ο Ηρακλής με το ρόπαλο, σύμβολο της ελληνικής δύναμης, με την έφιππο Αμαζόνα και το σιδερένιο διπλό πέλεκου, σύμβολο του βαρβαρισμού.

Le frontispice de la *Carte de la Grèce* en douze feuilles, Vienne 1797, contenant d'importants symboles. Sur la partie inférieure, Héraclès combat à l'aide de sa massue, symbole de la force grecque contre l'amazone équestre portant la hache à deux tranchants, symbole de la barbarie.

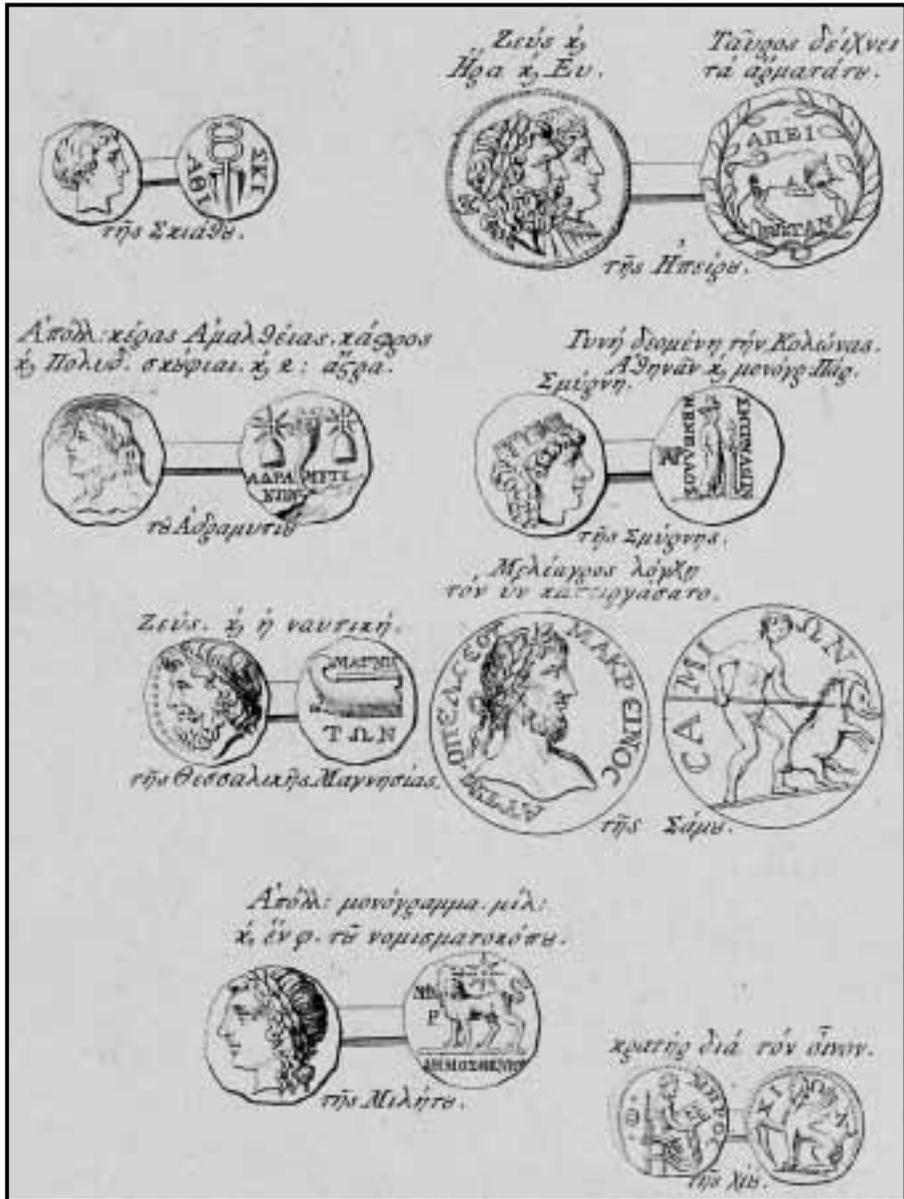
Το λιοντάρι σε ύπνο με ένα ρόπαλο στα πόδια του και τα σύμβολα της εξουσίας του σουλτάνου να επικάθονται στη ράχη του. Με τη συμβολική αυτή παράσταση στο φύλλο 1 της *Χάρτας της Ελλάδος*, ο Ρήγας θέλει να δώσει ένα μήνυμα αισιοδοξίας. Το λιοντάρι, οι σκλαβωμένοι δηλαδή λαοί των Βαλκανίων αν αφυπνηστούν με τον Θούριο και την επανάστασή του, θα αδράξουν το ρόπαλο, τα αρματα, θα γκρεμίσουν την τυραννική εξουσία του σουλτάνου και στη θέση του θα δημιουργήσουν την αντιπροσωπευτική δημοκρατική του πολιτεία.

Le lion endormi, ayant à ses pieds une massue et sur son dos les symboles du pouvoir des sultans. Avec cette représentation symbolique sur la première feuille de la Carte de la Grèce, Rhigas veut transmettre un message d'optimisme. Le lion, c'est-à-dire les peuples esclaves aux pays des Balkans, s'ils se réveillent par le Thourios et sa révolution, saisiront la massue, les armes, et aboliront le pouvoir tyrannique du Sultan et fonderont à sa place le régime démocratique représentatif.

Παράσταση αρχαίου θεάτρου στο ἕβδομο φύλλο της *Χάρτας της Ελλάδος*. Ο Ρήγας γνώριζε την παιδευτική σημασία του θεάτρου στη διαπαιδαγώγηση και ψυχαγωγία του λαού, γι' αυτό ἐξήαλλον μετέφρασε και δύο θεατρικά ἔργα: «Τα Ολύμπια» του Ἰταλοῦ Μεταστάσιο και «Η βοσκοπούλα των Ἀλπεων» του Μαρμοντέλ.

Représentation d'un théâtre antique sur la septième feuille de la *Carte de la Grèce*. Rhigas attribuait au théâtre une grande importance d'enseignement et de divertissement du peuple; c'est la raison pour laquelle il a traduit, lui-même, deux pièces, *l'Olympiade* de l'Italien Metastasio et *La Bergère des Alpes* de Marmontel.

Ο Ρήγας έθεσε στα δώδεκα φύλλα της Χάρτας του εκατόν εξήντα νομίσματα από διάφορες ιστορικές πόλεις της αρχαίας Ελλάδος. Εδώ νομίσματα από το έκτο φύλλο.

Rhigas a reproduit sur les douze feuilles de sa Carte cent soixante monnaies de différentes villes de la Grèce antique.

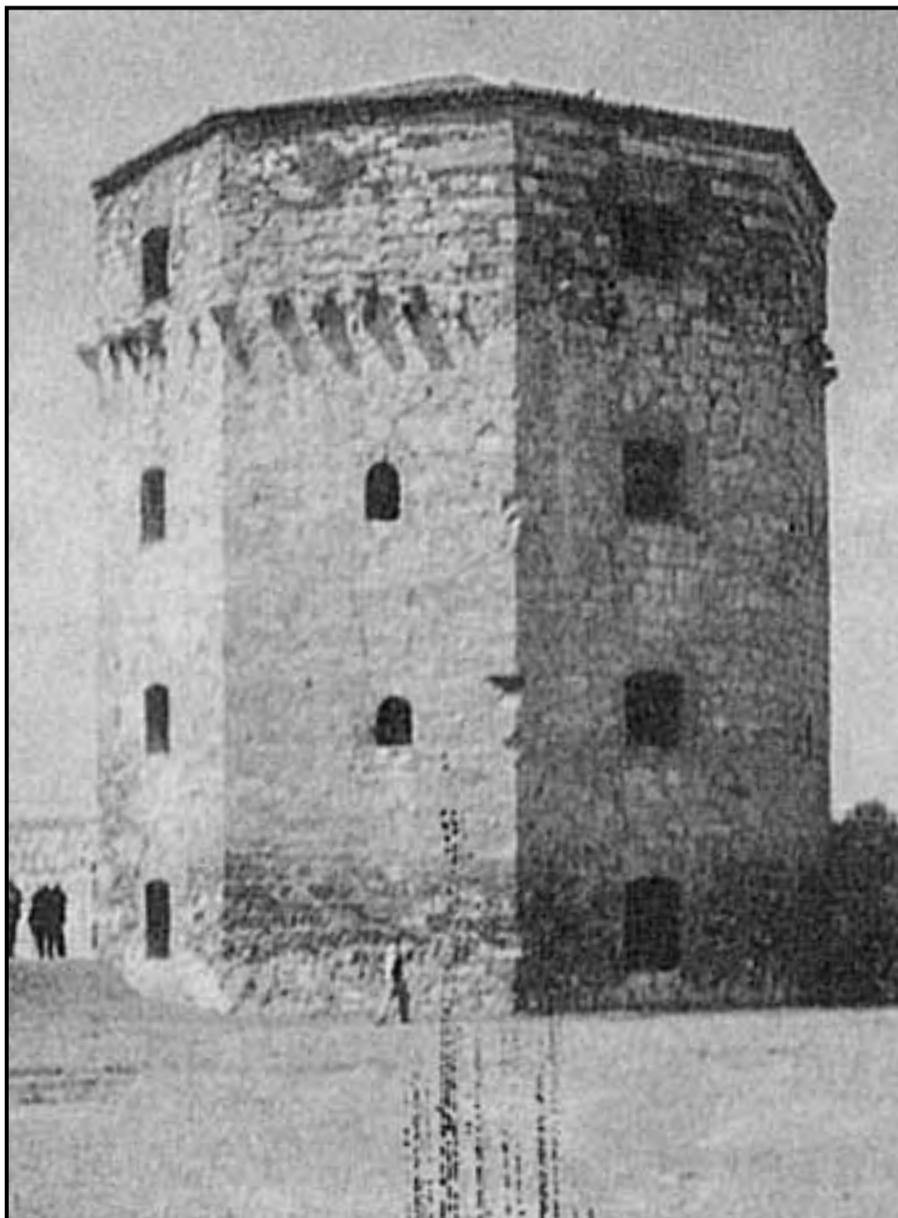
Ο Ρήγας παρέθεσε στη Χάρτα του το τοπογραφικό διάγραμμα της αρχαίας Ολυμπίας, όπου τελούνταν οι Ολυμπιακοί αγώνες, αγωνίσματα των οποίων διατηρούνταν στη Θεσσαλία και σε όλη την Ελλάδα, όπως μας πληροφοροφεί στα Προλεγόμενα του έργου του *Τὰ Ολυμπία*, Βιέννη 1797.

Rhigas a inséré dans sa Carte le plan de l' Olympie antique, où se déroulaient les Jeux Olympiques dont certaines compétitions avaient lieu en Thessalie pendant les temps modernes.

Χαρακτηριστική λαϊκή συμβολική απεικόνιση του Ρήγα Βελεστινλή και του Αδαμάντιου Κοραή να ανασηκώνουν την πληγωμένη Ελλάδα.

Représentation populaire symbolique de Rhigas Vélestinlis et d' Adamance Coraès relevant de l' esclavage la Grèce blessée.

Ο πύργος Νεμπούζα του Βελιγραδίου όπου στραγγαλίσθηκε τον Ιούνιο του 1798 ο Ρήγας Βελεστινλής και οι επτά Σύντροφοί του.

La tour de Neboïza à Belgrade où Rhigas Vélestinlis et sept de ses compagnons ont été étranglés en juin 1798.

Ο ανδριάντας του Ρήγα Βελεστινλή στο Πανεπιστήμιο Αθηνών, έργο του γλύπτη Ιωάννου Κόσσιου (1871).

La statue de Rhigas Vélestinlis devant l'Université d'Athènes, œuvre du sculpteur Ioannis Kossos (1871).